БЪЛГАРСКАТА ПРАВДА

И

ГРЪЦКАТА КРЫВДА

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА

Правда твоя правда во вѣкъ (Господи)
и законъ твой истина.
Неправду возненавидѣхъ и омерзихъ.
(Псал. 118)

ПОСВЯЩАВАСЯ НА ТРУЖЕНИЦИТѢ ПО ВЪПРОСА.

ОТЪ

† С. М.

ЦАРИГРАДЪ

Въ книгопечатницата на А. Минасіана
у Джамлѫ-ханъ.

—

1872

ОКРЪЖНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„В. КОЛАРОВ" - ШУМЕН

Ст 5164
72. 1345

СКРЪЖНА БИБЛИОТЕКА-ШУМЕН
ДАР ... 199/97
19... год. № ...

БЪЛГАРСКАТА ПРАВДА

И

ГРЬЦКАТА КРЫВДА.

А.

Знайно е вече, че днесь всичкытѣ българскы сърдца тупатъ отъ радость за добытытѣ цьрковны правдины. Восточната, Западната, Сѣверната и Южна Българія, отдавна насльзена и наскърбена отъ причиненната неправда отъ исканнытѣ нейны противници, и отъ голѣмата си радость и благодарность къмъ извора на Вѣчна-та правда — Бога и правдолюбивыя си земный Господарь С. Азисъ събрана въ едно ликува.

Да, днесь нѣма българска душа подъ синето небо която да не ся въсхыщава отъ радость и да не благодари Бога, Царя си, и всичкы оныя, които съсъ самоотвьрженіе ходатайствувахѫ прѣдъ Султановото правителство за възврьщеніето на грабнатытѣ ни нѣкогажь цьрковны правдины. Но что казовамь? всичкыя просвѣщенъ міръ, който, както ся очековаше, най повече въ послѣдне врѣме одобри и защити законнытѣ ни желанія, непрѣстава да ни съчувствува и срадова прѣзъ печата за сполукѫтѫ ни.

Но колкото по голѣма е нашата радость и съчувствіето на просвѣщеннытѣ народы къмъ насъ зъ въстържество-

ванието на правдата, толкова повече ся увѣличава скърбьта и ненавистьта къмъ насъ на старытѣ и непримиримы наши врагове грьци. Като глѣдатъ тѣ, че българытѣ си зимѫтъ своето, а тѣ остановатъ само съ въспоминанието, че сѫ были нѣкогашь святотатцы, непрѣставатъ да выкатъ и ны клѣветѫтъ прѣзъ печата си и иначе съ най оскърбителны изражения прѣдъ цѣлъ свѣтъ, а най повече прѣдъ Правителството, което е прѣсытено вече отъ злокобнытѣ тѣхны внушения, и като да не стигаше това пріемницитѣ на св. Іоаннъ Златоустъ, грьцкыя Патріархъ съсъ Синода си отъ отчаяние сѫ ся заели да посипуватъ съсъ изверженія, отлученія и проклятіи нашитѣ св. Старцы и чрѣзъ тѣхъ цѣлъ Български народъ съ единственната цѣль дано нѣкакъ ны заплашатъ, ако могѫтъ. А като глѣдатъ най сѣтне, че и този беззаконенъ тѣхенъ постѫпъкъ ничто не произвожда въ благоразумнытѣ сынове на Кырилла и Меѳодія, освѣнь отвращение къмъ това тѣхно беззаконіе грьцкыя Патріархъ и Синодътъ му свыкали сѫ въ Цариградъ прѣдстоятелитѣ на другытѣ православны цьрквы, а сѫ пристигнѫли само грьцкытѣ Патріарсы: Іерусалимскыя, Александрійскыя, Антіохійскыя и Кыпрскыя Архіепископъ на съборъ *), та негли чрѣзъ послѣднитѣ достигнѫтъ отвратителнѫтѫ си цѣль като имъ подтвьрдятъ тѣ противозаконно извьршенытѣ отъ тѣхъ противны на христіанскѫтѫ любовь дѣянія, и тъй тѣ, Патріарсытѣ, като грьци може бы увлечены отъ распаленытѣ отрасти на народа си, за да скрыѫтъ отъ взора на проницателнытѣ умове тайнѫтѫ си цѣль, коіѭто Цариградскѫтѫ Патріаршіѭ забулюва сосъ выканията си противъ законнытѣ желанія на българытѣ — да си имѫтъ народнѫ независимѫ Цьрквѫ.

Каквы основанія привожда грьцката Патріаршія и грьцитѣ въ доказательство, че ный българытѣ нѣмамы право да си имамы народнѫ Цьрквѫ? Тѣ сѫ повтарали и повтаратъ чрѣзъ печата и въ частны разговоры горѣ-долѣ слѣдуіѭщытѣ: I) Че ный просто нѣмамы право да си имамы народнѫ цьрквѫ; II) Че това было противно на Евангелието; III) Че съ това са ввождало въ Цьрквѫтѫ плѣменно различіе, което тоже было противно на Евангелието; — IV) Че цьрковнытѣ правила не припознавали народнѫ Цьрквѫ; V) На какво основание грьцката Патріаршія дьрзна да уничтожи самостоятелностьтѫ на нашата Цьрква противъ ясното запрѣщение на цьрковнытѣ правила и какъ ся отнесе тя къмъ народната и царска воля за възстановлението на Цьрквата ни? VI) Дѣйствително ли никой отъ вселенскытѣ Съборы не е припозналь нашѫтѫ Хьрквѫ и необходимо ли е припознаванието на вселенскы Съборъ за да е каноническо нейното учреждение? VII) Какъвъ трѣба да бѫде характиръть на цьрковното управление, и каквы трѣба да бѫдѫтъ интересытѣ на цьрквата? VIII) Запрѣщаватъ ли и въ какъвъ смыслъ запрѣщаватъ цьрковнытѣ правила да има двама владыци въ единъ градъ и отъ тыя правила произлиза ли заключение, че нашія синодъ сосъ Екзарха не може да прѣбывава въ Цариградъ? IX) Служението на нашитѣ старци по сильното народно желание, тѣхното заточение и врьщание, избирането на Екзарха. Неговото служение и провъзглашението на самостоятелностьта на нашата Цьрква. Патріаршескытѣ изверженія; X) Законны ли сѫ или иначе имѫтъ ли законнѫ силѫ тыя патріаршескы изверженія, отлученія и проклятіи? XI) На нашитѣ старци или на грьцкыя Патріархъ и на синода му ся вмѣняватъ тыя изверженія, отлученія и проклятіи? XII) При таквы неканоническы изверженія, отлученія и проклятіи благодатьта на архіерейството уничтожавалися въ лицата, върху които тѣ сѫ произнесены? XIII) Главната причина на заслѣпението на грьцката Патріаршія; XIV) Заключение и прѣдназначението на Българскыя народъ и XV) За провъзгласенѫтѫ схизмѫ.

Приведеннытѣ пытанія сѫ твьрдѣ важны за насъ, особенно въ сегашнытѣ обстоятелства, когато при всичката ясность и тържество на нашата правда грьцката Патріаршія още не е изгубила надѣждѫ съ обыкновеннытѣ си на нея

*] Гледай на края на книжкѫтѫ за слѣдствіята на този съборъ.

срѣдства да ся старае за да спечели поне видъ на правдоподобность прѣдъ образованныя свѣтъ, прѣдъ когото вече срѣдновѣковото нейно домагание ся вижда като чьрното облаче въ ясныя небосклонъ по пладнинѫ. За това не е излишно, мыслѭ, и ный да поговоримъ върху тѣхъ спорѣдъ колкото ни позволяватъ силытѣ.

Б

I.

Ный Българытѣ имамы ли право да си имамы народнѫ Цьрквѫ?

Богъ е направилъ человѣка така, чтото той да са ражда въ този свѣтъ съ правдины на животъ, а земѭтѫ е създалъ за да му произвежда всичко онова, което е нужно за поддьржание на този неговъ животъ. Слѣдователно человѣкътъ ся ражда съ правдины да са пользува отъ всичкытѣ добрины които произвожда землята за да поддьржи живота си и тъй да достига прѣдназначеннѫтѫ нему отъ Създателя цѣль на сѫществованіето си. Спорѣдъ това право никой не може да ми запрѣти да дышѫ воздухъ, да ся пользувамъ отъ свѣтлината, да піѭ водѫ и да имамь часть отъ землята; никой не може да употрѣби духовнытѣ и тѣлесны мои силы въ своѭ полѫ противъ волята ми, никой не може да ми отнеме онова, което съ пота на лицето си сьмъ спечелилъ или законно е прѣминало на менѣ по наслѣдство отъ роднины или като даръ отъ другы. Тая свобода: да са пользува человѣкъ съ естественнытѣ произведенія безъ да докача сѫщѫтѫ свободѫ и личнытѣ правдины на ближныя, ся казова естественно право. Това право никой не може да ми го отнеме освѣнъ Онзи, който ми го е далъ. Който слѣдователно, съ какъвто начинъ и да е, ми го отнеме, той

възстава прямо противъ Бога, противъ Неговата свята воля, която е чтото человѣкътъ да ся развива въ този міръ умственно и нравственно сосъ даденытѣ нему естественны срѣдства и тъй да блаженствува. Ще рече, че всичкытѣ блага на този свѣтъ сѫ необходимы условія за развитіе на человѣка както теплотата, свѣтлината и влагата за развитіе на сѣко органическо тѣло.

А понеже человѣкътъ като принадлежи съ тѣлото на землята въ сѫщото врѣме като духовно сѫщество съ душата си принадлежи и на небото, то както тѣлесныя му животъ е обезпеченъ сосъ земны блага, тъй и духовныя е обезпеченъ съ духовны. Послѣднытѣ сѫ дадены пакъ отъ Бога въ религіята и слѣдов. естественно принадлежатъ на человѣка, за това еднытѣ безъ другытѣ сѫ необходимы и немислимы отдѣлно както человѣкътъ е немыслимъ безъ душа. Но понеже вѣчныя духовенъ животъ е много по-важенъ отъ врѣменныя, то и правдинытѣ които ся даватъ въ религіята на сѣкы человѣкъ отдѣльно и изобщо на цѣлъ народъ сѫ много по важны отъ пьрвытѣ, за това и сѫ по драгоцѣнны за сѣкиго. Слѣдователно, ако ся наказова отъ Твореца онзи, който прѣпятствува другиму да са пользува съ естественнытѣ блага, то още по много трѣба да ся наказова онзи, който прѣпятствува другиму да ся пользува съ правдинытѣ, които му сѫ дадены отъ Бога въ религіята за да достигне вѣченъ животъ. За достиганіе на тая цѣль на вѣрата, трѣба да са развиватъ и прилагатъ въ живота на человѣка нейнытѣ начала, тъй чтото благотворно да вліяѭтъ върхъ него, постепенно и се напрѣдъ да го двигатъ къмъ сближеніето съ Бога и къмъ согласного отношеніе съ подобнытѣ нему.

Развитіето и приложеніето на естественното право, което обезпечува человѣка вънкашно принадлежи на гражданското правителство, а развитіето и приложеніето на второто, сирѣчь на правото, което проистекава отъ вѣроисповѣдного начало, отъ вѣрата, принадлежи на духовното правителство или на Цьрквата. Колкото и да е духовно по-

слѣдното, колкото и да прѣдставлява высшія идеалъ на Христіанската нравственность въ себѣ и да ѫ осѫществлява въ другытѣ, да развива духовнѫтѫ странѫ на человѣка, но понеже състои оно отъ человѣци, които сѫ облечены въ плъть и за това и тѣ както всичкытѣ человѣци имѫтъ естественно право, а като употребляватъ себе си въ служеніе на достиженіето на вѣроисповѣдната цѣль трѣба да зиматъ часть въ замѣнъ на своето право отъ доброто на оныя за които ся трудатъ (1 Кор. 9, 14). Разбираса, че това зиманіе и даваніе трѣба да е сообразно сосъ духа на вѣрата, да ся върне въ другъ, духовенъ видъ, пакъ на оныя отъ които е зето въ тѣхно добро. И понеже духовното правителство — Цркватa за предмѣтъ има повече воспитаніето на внѫтрѣшната страна на человѣка, неговото сърдце, духовнытѣ неговы силы, за това то трѣба до толкозъ близко и свойственно да бѫде на оныя за които ся поставя, колкото тѣхното сърдце и совѣсть сѫ близкы къмъ собственното имъ сѫщество. За това членоветѣ на това правителгство естественно трѣба да бѫдѫтъ отъ сѫщыя народъ, на който тѣ принадлежатъ и за който ся поставлява това правителство. Тѣ като най близкы много по добрѣ могѫтъ да разбиратъ живота и душевнытѣ качества на своитѣ, отъ колкото другы отъ другъ отдаленъ народъ, за това тѣ само могѫтъ да ся пользоватъ съ народното довѣріе сосъ свободенъ достѫпъ къмъ себѣ, откровенность и фамиліарность.

Грьцката въ Цариградъ Патріаршія като духовно правительство за духовныя животъ въ Българытѣ бѣше не естесівенно, освѣнъ това, то бѣше докачило духовнытѣ наши правдины, слѣд. бѣше тръгнало противъ Божіята воля, за тота и падна прѣдъ очитѣ на цѣлъ свѣтъ. Естественното е за Българытѣ дух. правительство да бѫде отъ Българы, зачтото и като народъ имѫтъ право да ся ползоватъ съ естественнытѣ добрины, на тѣхъ принадлежащи, и като разумны сѫщества, създаны за небото имѫтъ право да ся пользоватъ и сосъ правдинытѣ, които сѫ подарены въ религіята. Его

основаніе отъ естественното право, по което Българытѣ имѫтъ право да си имѫтъ свое священноначаліе, своѫ Цьркваѫ.

Какво доказательство могѫтъ да ни приведѫтъ грьцитѣ, че сѫ имали право да грабнѫтъ въ рѫцѣтѣ си цьрковнытѣ ни нравдины и приходы? Тѣ друго право не могѫтъ ни приведѫтъ, освѣнь правото на сильныя интригантинъ и святотатецъ, нѣща, които сѫ противны на Христіанството както тьмнината на свѣтлината. Домаганіята на гр. Патріаршія да задьржи цьрковнытѣ ни правдины прямо казовамы, разтурятъ самытѣ основы на Христіанството. Христіанството не е Брахманизмъ, който дѣли человѣчеството на касты отъ които едны сѫ опрѣдѣлены да начальствоватъ, а другытѣ вѣчно да робуватъ и живѣѫтъ само за пьрвытѣ, дѣто личностьта ся губи заедно съ правдинытѣ си. Тамъ това става поне въ едно плѣме, въ единъ народъ, на когото доброто и и лошавото е се за него, като негово. Не е Платоново господарство, въ което частнытѣ личности трѣба да сѫществуватъ само и само за обществото. Въ Христіанството или иначе въ Христовата Цьркваа, дѣто всичко свободѫ дише, дѣто человѣческата личность ся възвышава такво начало или по добрѣ такъвъ произволъ не може да ся допусне. Българытѣ трѣбѣше да сѫ безчувственны, та да не возстанатъ противъ тази грьчка неправда, щѣхѫ да ся считатъ за най недостойнъ и за ничто негоденъ народъ, ако бѣхѫ оставили грьцитѣ да тъпчатъ въ тѣхъ правдѫтѫ, и сѣко законно и свято нѣчто. И това въ името на Христовата Вѣра! Его зачто цѣлъ свѣтъ оправда и оправдава оплакваніята на Българытѣ, осѫди неправеднытѣ домаганія на гр. Патріаршія, его зачто прѣмного сърадоватъ за придобытытѣ си цьрковны првдины, и не прѣставатъ да подвергаватъ искренны благодаренія въ подножіето на благодѣтельныя и правдолюбивыя свой Господарь С. А. Азисъ.

II.

Да си имѫтъ Българытѣ своіѫ народнѫ Цьрквѫ противно ли е на Евангеліето?

Соображеніята на истинно здравыя разумъ трѣба да сѫ согласны и сосъ Св. Писаніе и обратно. Спорѣдъ това, естественното право трѣба да е согласно сосъ правото, което ся дава въ религіята ни и именно въ Христіанската, зачтото и двѣтѣ тыя права имѫтъ единъ и сѫщъ свой изворъ— Бога. Слѣдовательно това дѣто намѣрихмы горѣ сосъ ума си, че трѣба сирѣчь сѣкы народъ да си има своіѫ независимѫ Цьрквѫ и священноначаліе, не може да бѫде противно на Евангеліето както искѫтъ да кажѫтъ грьцитѣ. Това право ный получавамы въ святата кѫпалница още когато ся крьщавамы въ името на Свята Троица. Тамъ спорѣдъ заслугытѣ на Іисуса Христа сѣкы частно и цѣлъ народъ изобщо получава даромъ право да бѫде неотъемленъ членъ на Христовата Православна Цьрква (Гал. 3, 26—27, 5,) която състои отъ всичкытѣ православны народы или помѣстны Цьрквы, на която и Цариградската като частна принадлежи. Спорѣдъ това священно право всичкытѣ членове на Цьрквата съставляватъ тѣлото Христово — самѫтѫ Цьрквѫ (Кол. 1, 26. Еф. 1, 22. 23. 1 Кор. 12, 12. 27), и като членове живо участіе трѣба да имѫтъ въ живота на това тѣло, като ся управляватъ всичкы отъ едната глава на това духовно тѣло — Іисуса Христа (Еф. 5, 23. Евр. 12, 27) както человѣческото отъ своята. Когато единъ членъ по вліяніе на другъ ся отстрани отъ участіето въ този животъ, тогива ся нарушава правильностьта на този животъ, а отъ това происхожда и болѣсть въ самото тѣло. Каквото става въ вещественныя міръ, или каквыто законы управляватъ вещественныя міръ, таквы соотвѣтствующи управляватъ и духовныя и както дисгармонія ся поражда въ человѣческото общество котато личнытѣ и общественны права ся нарушаватъ,

сѫщо тъй ся поражда дисгармонія и въ религіозныя или цьрковныя животъ когато священното право, принадлежаще на едно лице или на цѣлъ народъ ся наруши отъ другиго и то за вещественны намѣренія. Грьцката Патріаршія като бѣше присвоила цьрковнытѣ правдины на Българскыя народъ, на този великъ и здравъ членъ на Христовото тѣло. докароваше неправильность въ цьрковныя животъ, която и справедливо подбуди Българытѣ за поправленіе на тая погрѣшка. Таквы честолюбивы домаганія въ Цьрквата сѫ докарали не согласіе раздоръ даже и ересь, И дѣйствительно не е ли това главната причина дѣто Римската Цьрква искаше да подчини на себѣ Цариградскѫтѫ и другытѣ Цьркви и дѣто послѣ за сѫщата цѣль тя измысли ново ученіе, за да склади наскладаемото, да соедини несоединяемото както Цариградската изважда сега новѫ ересъ *плѣменностьтѫ* въ Цьрквата? Не е ли сѫщата причина дѣто породи протестантизма въ Саксонското плѣме? Не е ли сѫщата причина на досегашното скитаніе на Арменцитѣ вънъ отъ Православната Цьрква? Не е ли, ще приложѫ, сѫщата причина дѣто и много други иновѣрны народы не ся приближаватъ къмъ Христіанската Православна Вѣра, отъ страхъ да не бы изгубили народнѫтѫ си личность?

Грьцката Патріаршія за да замаи Българытѣ, Правительството и цѣлъ свѣтъ выка и ся напина да доказова, че нашето желаніе е противно на Евангеліето и че Цьрквата не правила разликѫ между народытѣ въ себе, сосъ слѣдуіѫщитѣ думы на Св. Апостолъ Павелъ: *Нѣма Еллинъ нито Іудей, обрезаніе и необрезаніе, варваръ и скиѳъ, рабъ и свободенъ, нъ все и во всичкы Христосъ* (Кол. 3, 11). Да, и ный утвьрждавамы основаны врьхъ това и другы Богодухновенны изреченія, че Цьрквата не прави и не трѣба да прави различіе между другытѣ народы. Това е истина на всичкы извѣстна. Но това невольно исповѣданіе на истината грьцк. Патріаршія произноси отъ друга много противоположна точка на зрѣніето. Нейното заблужденіе е дѣто тя схоластическы глѣда на равенството, глѣда на вънкашнѫтѫ само

негова страна, и, да ся изразимъ спорѣдъ скрытото желаніе на самата Патріаршія, на соединеніето на народытѣ подъ нейно вѣдомство, а не на внѫтрѣшнѫтѫ благодатнѫтѫ страна на това соединеніе и равенство. Всичкытѣ человѣци или народы, както казахмы, когато ся крьщаватъ, получаватъ Христовѫтѫ благодать, която като душа всичкытѣ свьрзова безразлично и безъ исключеніе на народность и праве гы равны наслѣдници както на небесното Христово Царство тъй и на земната Негова Цьрква. За тая благодатна свьрзка и благодатно право на наслѣдство именно и ся говори въ приведеното изреченіе, а не за вънкашно, механическо нѣкое соединеніе както иска грьцката Патріаршія. Вънкашно человѣкътъ се такъвъ си останува и подирь крьщеніето: языкътъ и народытѣ обычаи у него не ся измѣняватъ и нито могѫтъ да ся измѣнѫтъ по географическы, климатическы и историческы причины, а като неизмѣняемы не сѫ и единаковы на всичкытѣ народы слѣд. и трудно соединяемы. По тѫзи причина вънкашно, механическо соединеніе, което трьси грьцката Патріаршія подъ нейно прѣводительство не е възможно, а внѫтрѣшно само, и това иска отъ насъ Св. Писаніе, зачтото соединяѫщата сьрдцата на человѣцитѣ благодать на Св. Духа е една и исгита, като една душа въ многобройны тѣла за това и ся иска отъ насъ единомысліе и единоново-ученіе. *) Впрочемъ и вънкашно соединеніе може да стане, но това ще сьстои и това вече сѫществува въ Богослуженіето, обрядытѣ и въ религіозныя животъ на Христіанскытѣ православны народы.

И тъй врьхъ основаніе на правото което сны получили

*) Когато това единомысліе не сѫществува, тогава единство нѣма. Когато сѫществува разногласіе въ догматытѣ тогива ся появлява ересь, а когато ся измѣнува цьрковныя редъ и обрядытѣ съ нѣкоя несѫщественна разлика на ученіето произлиза разколъ или схизма, каквѫто ся мѫчатъ грьцитѣ да ни приписатъ, зачтото не искамы да припознавамы за свой господарь тѣхнѫтѫ Патріаршія и да пълнимъ сосъ пары джобоветѣ на нейнытѣ управители.

въ святата кѫпалница и врьхъ основаніе на невозможностьта да ся сліѫтъ языкътъ и обычаиѣ на единъ народъ сос другы, врьхъ основаніе на трѣбованіето да ся облагородяватъ тыя обычаи да ся воспитава сѣки народъ отъ най близкы свои пастыри, и понеже Евангеліето равно глѣда на Христіанскытѣ православны народы; то не е противно да си имамы народнѫ Цьркѫ, — свое священноначаліе, както не е противно на Евангеліето дѣто имѫтъ и самытѣ грьци въ Елада и тука въ Цариградъ, Власытѣ, Русытѣ, Сьрбитѣ, Арапытѣ и Сирійцытѣ въ Егыпетъ. Напротивъ трѣбованіята на грьцката Патріаршія е противоестественно, е заблужденіе и заблужденіе велико, то е противочеловѣческо, притивохристіанско и противоевангелско, зачтото посѣгнува на цьрковныя миръ, разрушава правильностьтѫ на религіозныя животъ, отстранява народа ни отъ участіето въ цьрковныя животъ противъ Божіята воля, растуря цьрковното зданіе което ся зижде отъ всичкытѣ православны народы, посѣгнува на равенството и на свободѫтѫ, които Господь нашъ Іисусъ Христосъ сосъ своята кръвь ни гы спечели.

III

Ввожда ли ся чрьзъ вышеказанно-то въ Цьркѫтѫ плъменно различіе и това наше желаніе противно ли е на Евангеліе-то?

Грьцката Патріаршія ны укорява, че като смы искали да си имамы народнѫ Цьркѫ ввождали смы плѣменно различіе, което было противно на Евангеліето. Но ный видохмы по горѣ, че плѣменно различіе не може да бѫде въ участіето на народытѣ въ христіанската вѣра, въ благодатното Христово царство, въ единаковото ученіе, въ богослуженіето и въ религіозныя животъ. Что ный искахмы? — Да имамы отъ народа си высше и низше духовенство, да управлява и въспитава то религіозныя народенъ животъ, да го поставлява въ согласіе съ общыя цьрковенъ животъ со-

гласно сосъ ученіето и постановленіята на Православната Христова Цьрква подъ надзора на единъ синодъ съсъ Екзархъ или Патріархъ. Ако това е противно, тогава е противно и учрѣжденіето на грьцката Патріаршія както и на другытѣ народны Цьрквы. Ако на грьцытѣ въ Еллада и на една шепа гьрцы въ Османската дьржава, на Русытѣ, Власытѣ и Сьрбитѣ като на народы е дозволено зачто и на насъ Българытѣ да не е това дозволено? Не е ли ясно, че сама грьцката Патріаршія, като исключава Българскыя народъ отъ това право, ввожда въ цьрквата плѣменно различіе противъ ясното свидѣтелство на св. Писаніе за равенството въ Цьрквѣтѣ на народытѣ съгласно съ което и Българытѣ искатъ да ся радоватъ сосъ свое священноначаліе? — тогато казува Апостолъ Павелъ, че Богъ е далъ духовенство (Еф. 4, 11, 12, 13), не казува, че о трѣбва да бѫде исключително отъ гьрцы или отъ другъ нѣкой народъ, както това правяше тя за българытѣ, които по народныя си животъ сѫ далечь отъ грьцытѣ. Нито пакъ ангелы Богъ употрѣблява да бѫдѫтъ посрѣдници между Него и человѣцытѣ, сирѣчь таквы, които сѫ най близкы къмъ оныя за които трѣба да посрѣдствуватъ. Това евангелско ученіе сѣкы читатель трѣба да земе подъ серіозно вниманіе и да не отпущя отъ памитьтѫ си.— Сѫщыя Божественный посланникъ ны учи: *зачтото сѣкы първосвященникъ, който ся зима изъ между человѣцытѣ ся поставлява въ служеніе къмъ Бога да приноси дарове и жертвы за грѣховетѣ, таквъ, който може да има состраданіе къмъ невѣжитѣ и заблуждаѭщитѣ; защото и самъ е обложенъ въ немощь; и за това е длъженъ както за народытѣ така и за себе си да приноси жьртвѫ за грѣховетѣ* (Евр. 5, 1—4). Отъ тука ни ся раскрыва до нѣгдѣ и тайната, зачто Іисусъ Христосъ пріе на себе си человѣческѫ плъть, стана человѣкъ на подобна намъ природа освѣнь грѣха. Това милосердый Богъ направи отъ человѣколюбіе къмъ насъ грѣшныте за да смы увѣрены че Той не е далечь отъ насъ, че вынагы вникава и разбира нашите раны за това и ный человѣцытѣ смы длъжны довѣрчиво да ся относимъ къмъ Него който близокъ къмъ нашето естество (Евр. 2, 17 и 18). Ще рече че за служители Божіи трѣба да ся зимѫтъ оныя отъ человѣцытѣ, които по всичко, освѣнь пороцытѣ, сѫ блискы къмъ оныя за които ся поставлявагъ, сирѣчь отъ онзи народъ отъ който ся назначавагъ: за Грьцкыя грьци, за Българскыя българы священноначалницы, които естественно най добрѣ разбирѫтъ народа си съ добродѣтелитѣ и пороцытѣ му и народътъ довѣрчиво ся относи къмъ тѣхъ, най добрѣ гы слуша както никого другыго отъ другъ народъ, и сѣка причина на плѣменный раздоръ, който лесно ся поражда отъ человѣческата слабость и отъ благородното себелюбіе, ся дига. Това е трѣбованіето на Божіята воля и слѣдователно никакъ не е противно на Евангеліето. Его зачто и самъ Іисусъ Христосъ най първо избра отъ Еврейскыя народъ апостолытѣ си защото най първо на Евреитѣ трѣбаше да проповѣдуватъ Евангеліето (Дѣян. 13, 46), а послѣ кѫдѣто и да отиваха като основаваха христіанскѫ общинѫ или Цьрквѫ отъ членоветѣ на сѫщѫтѫ общинѫ и поставляваха пастыри на нея. Св. Апостолъ Павель прямо заповѣдова на ученика си Тита да нарѣди Критскѫтѫ цьрквѫ като постави священници и владыци отъ помѣстныте Христіане (Тит. 1, 5). Отъ тука и обычай бѣше останалъ непрѣмѣнно владыцы да ся избиратъ отъ оная Цьрква за която ся поставлявагъ. Този обычай и свобода строго сѫ ся пазили въ Православнѫ-тѫ цьрквѫ както ся вижда отъ нейнѫтѫ дѣятелность. Тъй напримѣръ когато царь Константій привелъ въ Цариградъ единъ Никомидійскый епископъ Евсевій за да управлява Цариградскѫтѫ Цьрквѫ, народътъ и духовенството силно вознегодовали противъ нарушеніето на този обычай и свобода да си избиратъ върховны пастыри отъ сѫщѫтѫ цьрквѫ. Когато сосъ сила гражданского Правителство введе Епископа Григорія въ Александріѭ и го постави на мѣстото на Аѳанасія Великаго противъ народната воля, тогива Св. Аѳанасій писалъ: „ако бѫдѫ признанъ недостоинъ за прѣс-

тола, трѣба да ся избере на моето мѣсто отъ сѫщата Цьрква, а не отъ вънъ да приведѫтъ сосъ сила на всичкы неугодныя Григорій.“ Да и самата Цариградска грьцка Патріаршія въ послѣдно време подтвьрди този обычай когато извьржи и афореса Александрійскыя Патріархъ Нилъ, понеже той отиде и пріе тамъ този санъ противъ народнѫтѫ волѭ. Излишно бы было тука да говоримъ, че реченнытѣ пастыри, при другытѣ трѣбуемы условія добрѣ сѫ знали языка на своето паство отъ което сѫ ся зимали и за което сѫ ся поставлявали.

И тъй отъ всичко това слѣдова заключеніето, че нашето желаніе да си имамы народнѫ Цьрквѫ, народно духовенство никакъ не е противно на Евангеліето и не само не е противно и не ввожда плѣменно различіе въ Цьркватѫ, но за по лесното достиганіе на цѣлта на Евангеліето, даже ся изыскува отъ него народна Іерархія или народна Цьрква за сѣкы народъ.

Напротивъ, ако вникнимъ добрѣ въ чувствованіята мыслитѣ языка и дѣлата на грьцката Патріаршія и на грьцкыя народъ ще видимъ че тѣ както още въ старо врѣме тѣхнытѣ прадѣды — язычници така и тѣ съ прѣзрѣніе ся отнасятъ къмъ другытѣ народы и въ Цьрквата, на себѣ само приписоватъ прѣимущество, и тъй исключаватъ отъ равенството въ Цьрквата другытѣ народы и слѣд. тѣ сѫ които ввождатъ плѣменно различіе въ неѭ. Това не е трудно да разберемъ отъ слѣдуѭщето размышленіе.

Когато человѣкъ не е осѫществилъ добрѣ въ живота си Христіанскытѣ начала, тогива неговыя животъ не е още чисто Христіанскы, и, когато Христовыя Духъ не е обновилъ всичко, что е плътско тогыва неговытѣ мысли, чувствованія и желанія сѫ плътскы, у него гордостьта, коѭто Іисусъ Христосъ съ великото Си смиреніе и послушаніе до крьстна смьрть уничтожи, още не ся е изгладила въ него, ако и да е Христіанинъ и даже въ высокъ священъ санъ да е облеченъ. Въ таквозто нравственно несовершенство виждамы да ся намира днесь повечето высше духовенство на

великата наречена Христова Цьрква, за това и неговытѣ желанія както и желаніята на неговыя грьцкый народъ сѫ чувственны и въ высши степенъ егоистическы. Ето тыя чувственны желанія сѫ направили грьцкѫтѫ главѫ да глѣда на Цариградскѫтѫ Цьркѫ като на дѣйствително вселенскѫ, както Италіанцитѣ на Римскѫтѫ, а на грьцкыя Цариградскы Патріархъ като на дѣйствителенъ вселенскый, който има власть надъ другытѣ цьрквы, като на географическо сосрѣдоточіе на Цариградъ и на Цариградскѫтѫ Цьркѫ за всичкытѣ цьрквы и за всичкытѣ христіане. Но това велико пространство грьцкыя егоизмъ до толкозъ стѣснява колкото е грьцкыя народъ, за това въ сѫщото врѣме тя глѣда на неѭ като на свой народенъ имотъ. Споредъ него около реченното срѣдоточіе ще ся скупуватъ всичкытѣ Православны народы, а грьцкыя народъ сосъ духовенството си ще има преимѫщество между тѣхъ. Тыя мысли вынагы глѣдамы да подтвьрдява грьцкыя печатъ сосъ другы израженія, а въ послѣдно врѣме и самъ грьцкыя Патріархъ Анѳимъ VI-й подтвьрди това когато при спогожденіята, понеже нашитѣ прѣдставители и владыци настояваха да имъ ся устѫпатъ при другытѣ още нѣкои поне чисты Българскы епархіи, провождалъ гы до нѣкои пьрвенци грьци, както напримѣръ до нѣкой си Карапано Маврогени, Зографосъ и не знаѭ още до кои грьци да имъ ся молѫтъ та тѣ да имъ устѫпатъ още нѣчто зачтото той, Патріархътъ, самъ повече не могълъ да имъ даде. И, когато отъ Н. Высоч. бывшія тогава Садразаминъ Мах. паша бѣхѫ испратены нѣкои чиновници заедно съ наши пьрвенци да земѫтъ отъ Патріарха послѣднѫтѫ думѫ: *Ще пріиме или не Фермана, иначе Правительството е рѣшило да го тури въ дѣйствіе, отговорилъ: Че понеже цьрковныть превилегіи были на народа му за това безъ да ся допыта отъ него, не е въ состояніе да даде положителенъ отговоръ.* Нашитѣ мысли още по-голѣмѫ силѫ зимѫтъ като си напомнимъ, че тыя дни Цариградскыя Патріархъ потрѣбовалъ отъ другытѣ Патріарси като другъ папа да му подтвьрдятъ изверженіята и отлученіята и проклятіи-

2)

40071 (1)
ОКРЪЖНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „В. КОЛАРОВ" - ШУМЕН

тѣ които той сосъ синода си произнесе върху нашитѣ старци, и че, понеже нѣкоиси отъ тѣхъ, до нѣгдѣ добросовѣстны ся въспротивили, произлезлъ раздоръ и распра между нихъ, а за да принуди другитѣ патріарси тайно подщрекава грьцкото населеніе въ Цариградъ като има за помощникъ на странѫтѫ си и грьцкыя печатъ да дава просьбы на него и на другитѣ за да испълнѫтъ намѣреніето за което сѫ свикани, сирѣчь да провъзгласятъ Българытѣ за схизматицы.

Тыя чувствованія, желанія, мысли и дѣла грьцкы прямо не показоватъ ли че грьцитѣ и тѣхната Патріаршія сѫ които ввождатъ въ Цьрквѫтѫ плѣменно различіе? Че тыя чувствованія, желанія, мысли и дѣла на великата Христова наречена Цьрква сѫ прямо противны на Евангеліето за доказательство нека гы сравнимъ сосъ подобны мысли и чувствованія и желанія на Еврейскыя народъ, който гы имаше прѣди и во врѣмето на коплъти дохожданіето на Іисуса Христа.

Както грьцката Патріаршія сега така и самытѣ Апостолы отъ пьрвомъ сѫ мыслели, че тѣхныя Еврейскыя народъ трѣба да има прѣимѫщество прѣдъ другытѣ народы и че Христіанството само за него е дадено. Отъ едно видѣніе обаче, което видѣ Ап. Петъръ и отъ разговора на язычника Корнилія разбра, *че Богъ не гльда на лице, но всякой народъ, онзи, който му ся бои и дѣйствува правдѫ пріятенъ* Му е (Дѣян. гл. 10) и другитѣ прѣди да разбератъ това видѣніе укоряваха А. Петра за дѣто отишелъ и ялъ сосъ язычникъ, но като имъ разказалъ за горното събытіе и за Божіята воля, коѭто той чулъ въ онова видѣніе *млъкнаха и славеха Бога и казоваха: И на язычницитѣ прочее даде Богъ покаяніе за животъ* (Дѣян. 11 18). За това послѣ отъ като си сторили дължностьтѫ къмъ свойя Еврейскы народъ съ прѣдложеніе да повѣроватъ въ Евангеліето, тѣ ся обърнали съ проповѣдь къмъ язычницитѣ (Дѣян. 13, 46). При всичко това Святыитѣ Апостолы не сѫ мыслили чрезъ Евангеліето да покоріѭтъ другытѣ народы на Еврейскыя, а напротивъ гльдахѫ да вдъхнѫтъ на всичкы Христіанскѫ свободѫ, любовь, равенство и братско согласіе зачтото всичкы сѫ станали чада Божіи по заслугытѣ на Іисуса Христа и всичкы сѫ наслѣдници на благодатното негово Царство. Напротивъ спорѣдъ грьцката Патріаршія, която гльда на себе си като на географическо срѣдоточіе на всичкытѣ православны народы трѣба, тѣ да ся скупуватъ къмъ него и да припознаватъ за своѭ главѫ грьцкыя Патріархъ въ Цариградъ. За това колкото народы впрѣдъ станѫтъ православны, были Американци, были Индійци, Японци или Хотендоты дължны ще бѫдѫтъ законъ и духовенство да зимѫтъ отъ Цариградъ и грьцката Патріаршія ще има цьрковны правдины и прѣимѫщество у тыя народы, каквыто оспорява у Българытѣ. Но нека ся обърнемъ и за това пакъ къмъ Св. Писаніе. И Евреитѣ имахѫ подобнѫ мысль за земно срѣдоточіе на религіята прѣди и во врѣмето на Іисуса Христа —да е Іерусалимъ. *Господи*, казова самарянката на Іисуса Христа, *гльдамъ че ты си пророкъ. Бащитѣ наши въ тази гора ся покланяхѫ: а вы Іудеитѣ казовате, че Іерусалимъ е мѣстото дѣто трѣба да ся покланямы.* Но Іисусъ Христосъ сосъ слѣдуиѭщитѣ думы къмъ неѭ: *Жено вѣрвай ми вѣрѫ, че иде часъ, когато нито въ тази гора Гаризинъ, нито въ Іерусалимъ ще ся покланяте на Отца. . . . Иде врѣме и сега е когато ще ся поклонятъ Отцу съ духъ и истина . . .* Богъ е духъ (Іоан. 4, 20—25) — опровергава тѫзи органичень мысль и дига сѣкѫ мысль за опрѣдѣленно земно срѣдоточіе на Цьрквата. Вмѣсто такво сосрѣдоточіе на Своята Цьрква Спаситель полага Себе си когато казува: *Азъ съмъ лозата, а вы пръчкытѣ; който пребѫдва въ Мене и Азъ въ него, той приноси плодъ много зачтото безъ Мене не можите нищо да сторите* (Іоан. 15, 5). Свьрзката или срѣдоточіето слѣдователно къмъ което трѣба да ся скупуватъ всичкытѣ вѣрующи въ него человѣци и народы е Іисусъ Христосъ, главата на Цьрквата съ неговото ученіе на мира и любовьта. Прилѣпены къмъ Него народытѣ, както лозинкытѣ на лозата могѫтъ да напрѣднуватъ и блаженствуватъ като зимѫтъ жизненныѭ си со-

кове на духовныя животъ отъ него, а не отъ грьцката въ Цариградъ Патріаршія или отъ грьцкыя народъ.

Ако бы было нужно и бы си позволили да поставимъ за географическо срѣдоточіе на Цьрквата нѣкоѭ опрѣдѣленѭ точкѭ на землята, то таква точка въ религіозенъ смыслъ неможе да бѫде друга, освѣнь Іерусалимъ. Онзи градъ сирѣчь, въ който имала е прѣсѣола си ветхозавѣтната Цьрква и новата тамъ ся е начала: тамъ е господныя гробъ, отъ тамъ ся е разпространило спасительното Евангелско ученіе и тамъ сѫ бывали Апостольскытѣ съборы. Но ако и тамъ да бѣше земното срѣдоточіе, то и въ този случай не може да бѫде преимѫщество на единъ какъвто и да е народъ прѣдъ другытѣ Христіанскы народы, а тамъ бы засѣдавалъ съборъ, членоветѣ на който непрѣмѣнно по равно число щѣхѫ да бѫдѫтъ отъ всичкытѣ Христіанскы народы и той щѣше да е като непрѣрывенъ вселенскы съборъ, щѣше да управлява и надзирава помѣстнытѣ Цьрквы, между които никакво преимущество не може да бѫде както и между тѣхнытѣ прѣдстоятели Патріарси или Екзарси, каквото не е было и между святыѭ Апостолы (Мат. 20. 27).

И тъй въ собственъ смыслъ плѣменно различіе вожда въ Цьрквѫѭ грьцката Патріаршія и грьцкыя народъ, а не Българытѣ, които искѫтъ да ся пользуватъ сосъ свободата, коѭто Господь нашъ Іисусъ Христосъ е спечелилъ сосъ своята кръвь за всичкытѣ народы, тѣ искѫтъ да си имѫтъ самостоятелнѭ Цьрквѫ— свое священноначаліе безъ да имѫтъ заднѭ мыслъ подъ булото на Цьрковнытѣ правила да подчиняватъ на себѣ другы Цьрквы. Ный както за себе си тъй и за другытѣ народы скѫпо цѣнимъ христіанскѫѭ свободѭ и равенство и въ този смыслъ много по-высоко стоимъ отъ грьцитѣ, които ся хваліѫтъ, че сѫ свободолюбивъ и высокообразованъ народъ. У насъ нѣма нито срѣдновѣковъ нито совръменъ фанатизмъ, ный смы положительны и за това обычамы онова, което е най близко къмъ естеството, безъ да ся впущамы въ мечты и безъ да ся вдавамы въ буквальныя реализмъ. Трѣбованіята на грьцкыя Патріархъ

и на грьцитѣ да имѫтъ другы народы въ свое цьрковно робство, съ цьрковнытѣ тѣхны приходы да поминуватъ и съ тѣхната важность да увеличаватъ важностьтѫ на свойя народъ и тъй да го въздигатъ надъ тѣхъ, показоватъ велико умственно и нравственно разслабленіе и че то, грьцкото высше духовенство, ся е отдалечило отъ опрѣдѣленната на него отъ Евангеліето и отъ вселенскытѣ и помѣстны съборы цѣль, че то е станало орѫдіе на низкы страсти. Това умственно и нравственно разслабленіе у грьцитѣ ся показова и отъ това, че тѣ, освѣнь дѣто ны имахѫ като единъ богатъ изворъ за печельба, прѣзирахѫ ны като най непотрѣбенъ, дивъ и за ничто недостоинъ народъ. Разгърнѣте историческытѣ и географическытѣ имъ учебници, прочитайте вѣстницитѣ имъ и вы ще ся увѣрите въ смиреннытѣ ни думы. Тѣ бѣхѫ докарали самытѣ Българы даже да намразѫтъ своето име и да ся срамуватъ отъ него. Тѣ мыслехѫ въ гордата си глава че дѣйствително за сѣкогашь ще бѫдѫтъ тѣхны духовны робье и источникъ за печальба братьята имъ Българы както съ лукава цѣль ны наричахѫ, а като ся оттресуватъ сега тѣ отъ него, великытѣ грьцкы богословы выкѫтъ, че това было противно на цьрковнытѣ правила, които не припознавали ужь народнѭ Цьрквѫ.

Примѣчаніе. Понеже стапа по-горѣ рѣчь за языка, мыслѭ, че не е излишно да забѣлѣжимъ, че той е главното орѫдіе съ което человѣкътъ си прѣдава на другытѣ мыслитѣ, чувствованіята, радоститѣ и скърбитѣ. Ако това орѫдіе за тази цѣль е нужно, то колко повече то е нужно за достиженіе на Евангельската цѣль. Его зачто и нашія Спаситель Іисусъ Христосъ като ся вознасеше заповѣда на ученицитѣ си да ся не отлучаватъ отъ Іерусалимъ прѣди да дойде върху тѣхъ Духъ Святый да гы освати и пріимѫтъ даръ да говорѫтъ различны языци, които имъ бѣхѫ нужны за да проповѣдоватъ Евангеліето по всичкѫѭ земльѭ (Дѣян. 1, 4. 2. 1—7). Воля Божія е слѣдователно да ся проповѣдова словото Божіе на понятенъ языкъ, — на който говорѫтъ оныя, на които става проповѣдьта: *ако дойдѫ*, казо

ва Апостолътъ на языцитѣ, *при васъ и говоріж незнайны языци, какво ще вы пользовамъ* (1 Кор. 14 6)? А понеже Богослуженіето е сѫща проповѣдь въ читанія, пѣснопѣнія и обряды за това и то трѣба да става на сѫщія понятенъ языкъ (1 Кор. 14, 1—20), за това сѣкы народъ малъкъ или великъ, безразлично, естественно е и за това непрѣменно е дълженъ да има както духовенството си отъ себе, така и Богослуженіето да ся извьршава на неговыя понятенъ языкъ. Согласно съ тая воля Божія още во врѣмето на Святыитѣ Апостолы умнытѣ хора начнахѫ да прѣвождатъ Священното Писаніе на другытѣ говоримы тогива языци и най пьрво Евангеліето отъ Матѳея, което бѣше написано тогива на говоримыя Еврейскый языкъ, ся прѣведе на грьцкыя, послѣ и другытѣ священны книгы на другы языци: на Латинскы, Сирскы, Готскы, на старо-Българскы отъ Кирилла и Меѳодія. Святый Григорій епископъ Римскый Св. Іоаннъ Златоустъ, и другы настоявали сѫ да ся прѣвожда Св. Писаніе, да ся испращатъ проповѣдници между язычницитѣ, и не малко пари сѫ иждивали за распространеніе на словото Божіе както и до днесь това праватъ всичкытѣ ревнители на Евангелскытѣ истины. За това и самитѣ проповѣдници до днесь като неизбѣжно условіе за достиганіе на цѣльта си по-напрѣдъ изучаватъ языка, на който ся готватъ да проповѣдоватъ, та послѣ начинаватъ дѣлото си. За да ся разбира что ся проповѣдова и самъ Св. Іоанъ Златоустъ проповѣдоваше чрѣзъ прѣводитель на Готѳитѣ въ Цьрквата по Негово настояваніе устроена въ Цариградъ. Желаніето на Българытѣ, слѣдователно да ся молѣтъ Богу по языка си освѣнь дѣто не е противно на Евангеліето, напротивъ то е трѣбованіе на волята Божія. А една отъ причинытѣ които подбудихѫ Българытѣ да възстанѫтъ противъ грьцкытѣ владыци е нечуенното отъ тѣхъ гоненіе на Българскыя языкъ и вмѣсто него ввожданіето на грьцкыя въ Цьрквытѣ, училищата и понѣгдѣ даже въ разговора. Па още дьрзае да ся хвали грьцката Патріаршія че тя като майка ны е воспитавала, а ный неблагодарно смы ся относили къмъ нея? Нека ни

покаже тя каквы нравственны книгы ся е погрижила да ся напечататъ на языка ни, каквы Богослужебны книгы, освѣнь общака и една литургія и трѣбникъ и то по настояваніето пакъ на нѣкои наши Българы, които него врѣме ся приближавахѫ къмъ нея, и освѣнь това тыя книгы сѫ напечатаны съ недопростены погрѣшкы. Нито единъ владыка грькъ или друго духовно или мірско лице не ся е чуло да проповѣдова словото Божіе по Българскы на Българытѣ, а напротивъ много Българы, да не кажѫ всичкытѣ днесь наши пастивъ много Българы, да не кажѫ всичкытѣ днесь наши пастири, могѫтъ и сѫ проповѣдовали по грьцкы.— Ново доказательство че грьцитѣ не сѫ въ состояніе да управляватъ другъ народъ. Грьцката Патріаршія много повече книгы е напечатила на българскы языкъ за да ны хули, оскърблява и ны прокълнява въ соблазнъ на цѣлъ свѣтъ, отъ колкото за назиданіе.

IV.

Дѣйствителко ли Цьрковныть правила не припознаватъ народнѫ Цьрквѫ?

Когато христіанската любовь въ сьрдцата на Христовытѣ послѣдователи бѣше ся вкоренила, когато още святыитѣ Апостолы повече и повече ѭ разпалюваxѫ, тогыва христіанската свобода и равенство сѣкы почиташе както за себе така и за ближнытѣ си. За това и дума не е ставало за цьрковны границы, както испослѣ всичко това виждамы. Но когато Римската дьржава прѣе Христовѫтѫ вѣрѫ и вселенскытѣ съборы подъ покровителство на императорытѣ ся събирахѫ, забѣлѣжувася такво стремленіе за разширеніе на цьрковны кругове каквото естественно ся проявлява въ свѣтскытѣ господари — желаніе чтото тѣхныть дьржавы да ся възвышаватъ надъ другытѣ по пространство и прѣимѫщество. И дѣйствително нѣкои всел. съборы глѣдамы какъ бы нарочно да ся надваруватъ да приписоватъ прѣимѫществата на цар. епископъ по тази проста причина, че Цари-

градъ былъ новый Римъ, та както въ гражданскытѣ така и въ цьрковнытѣ дѣла прилегало да ся възвыси (Вт. Вселен. 3. Чет. 28. Шест. 36 и 39), а 34 апостолско правило, което утвьрждава въ сѣкы народъ Цьрквѫ не споменоватъ по име. Впрочемъ като говорѫ тука, че вселенскытѣ съборы сѫ давали и утвьрждавали вънкашны прѣимущества на цариградската Цьрква, Отцытѣ на тыя съборы, отъ Духа Святаго рѫководимы, не сѫ потъпчили приведенното правило, а съ общытѣ си израженія: "апостолскытѣ и отеческытѣ правила и обычаи да ся пазѫтъ," сѫ съхранили въ силѫ както реченното правило така и христіанската свобода и равенство за учрѣжденіе на народны Цьрквы, когато Богъ помогне нѣкой народъ да ся покрьсти. При това трѣба да смы увѣрены, че ако бѣше ся появилъ въ тѣхно врѣме днешныя нашь въпросъ нѣма съмнѣніе че щѣхѫ да поставятъ нѣкое по опрѣдѣленно правило и за този прѣдметъ основаны врьхъ евангелскыя духъ и врьхъ 34-то апостолско правило. Грьцката Патріаршія и сѣкы, който ся интересува отъ нашія въпросъ трѣба да глѣда и да го рѣшава отъ тази точка на зрѣніето. За това сѣкы който е безпристрастенъ длъженъ е да разсѫждава за него като за ново явленіе въ Цьрковната исторія, и като за такво явленіе, което не е противно на цьрковнытѣ правила и лесно ся рѣшава когато ся земе въ вниманіе евангелската свобода, равенството и 34 апост. правило.

Святыитѣ Отци когато опрѣдѣляватъ да има Цариградскыя епископъ прѣимущество на честь подирь Римскый-тъ прѣдъ другытѣ въ сѫщото врѣме казоватъ и причинѫтѫ зачто това праватъ. Тѣ казоватъ, че понеже Цариградъ былъ ся възвеличилъ въ гражданскытѣ дѣла приличало да ся възвеличи и въ цьрковнытѣ, а не зачтото Цариградъ е срѣдоточіе на нѣкой опрѣдѣленъ народъ. Слѣдователно тая причина или основаніе происхожда не отъ божествененъ нѣкой изворъ или начало, а отъ другѫдѣ. Спорѣдъ нашето мнѣніе това сѫ направили тѣ отъ благоразуміе и практичность които тогивашнытѣ обстоятелства прѣдизвыковахѫ. Извѣстно

е че тогыва много вьрлувахѫ ереситѣ, много владыци имаше които тайны послѣдователи бѣхѫ на тыя ереси, а другы со сила на свѣтскы чиновници не малко зло докаровахѫ на православіето. Отъ друга страна и самытѣ Византійскы импепаторы желаяхѫ да ся възвишава тѣхната дьржава въ всяко отношеніе прѣдъ другытѣ, при товаоше нѣкои отъ тыя императоры присъединявахѫся на еретическытѣ партіи. За да поласкаіѫтъ слѣдователно честолюбіето на императорытѣ, да гы направятъ да сѫ по дѣятелны и привьржены къмъ православіето, а Цареградскыя епископъ повече да го усиліѫтъ прѣдъ правителството и тъй да може лесно да дава отпоръ на буйството на еретицитѣ, Св. Отци дадохѫ казанното прѣимущество чести. Но това прѣимущество никакъ не съдьржава въ себе си нѣкое право на Цариградскыя владыка да ся намиса въ цьрковнытѣ работы на другъ нѣкой народъ, никакво право за него не ся съдьржа да бѫде духовенъ началникъ на Българскыя народъ, нито пакъ нѣкое право самъ да учрѣждава или уничтожава самостоятелны народны цьрквы, не го направихѫ Папѫ на Востокъ. И тъй святыитѣ Отци привилегіитѣ на Цариградскыя Ѳронъ основаватъ не врьхъ догматическо нѣкое ученіе или врьхъ апостолско прѣданіе, а просто врьхъ врѣменны нужды и политическы измѣненія, затова тѣ глѣдатъ на своето опрѣдѣленіе не като на неизмѣняемъ догматъ, въ пространство и во врѣме, а напротивъ учреждѣніето на Българската Цьрква ся основава врьхъ апостолско опрѣдѣленіе (34 ап. прав.) слѣдователно врьхъ Божіѭтѫ волѭ.

Онова което ся прѣдизвыкува отъ обстоятелствата и мѣстото не е постоянно, е измѣнчиво пакъ отъ сѫщитѣ обстоятелства и мѣсто. Разбира ся, че качеството на това измѣненіе трѣбуемо отъ врѣмето и мѣстото трѣба да става отъ цьрковната власть,— а онова което е свыше, което е богооткровенно, внушено отъ Духа Святаго е неизмѣняемо нито отъ врѣме нито отъ мѣсто, както и самъ Богъ е неизмѣняемъ. Всичкытѣ дѣла и опрѣдѣленія на Св. Отци дишѫтъ христіанска любовь и свобода. Тѣ, именно като бащи

и апостолскы пріемници, отеческы сѫ нарѣдили Христовѫтѫ Цьрквѫ, рѫководимы отъ Духа Святаго, сѫ были выше надъ человѣческы страсти и далечь отъ мірскы видове. За това който бы дьрзналъ да укорява Св. Соборы той бы возсталъ противъ Святаго Духа. Както не трѣба никой, подобно на Грьцката Патріаршія, да прѣтълкувова въ своѭ или чуждѫ вещественѫ ползѫ онова което сѫ внушили обстоятелствата и нуждата на икономисованіе, тъй никой пакъ не трѣба да привмѣшава сѫщото къмъ онова което ся съдьржа въ правилата и е диктувано отъ небето и отъ произволно или неволно смѣшеніе да зима поводъ да казова че св. Отци ужь като человѣци сѫ погрѣшили. Таква мысль е хула противъ Св. Духа. Въ доказателство че както на другы цьрквы така и на грьцката въ Цариградъ Патріаршія, привелигіитѣ сѫ основаны врьхъ случайны причины освѣнь горнитѣ могѫ да приведѫ още слѣдуѭщето 39 правило на 6-ый всел. Съборъ което казова за привилегіитѣ на Кыпрскыя Архіепископъ Іоаннъ, тъй: *По причинѣ варварскихъ нашествій, и да бы освободитися отъ языческаго рабства и вѣрно покорствовати скиптру Христіанньйшія дьржавы прьдстоятель острова Кыпра да имѣетъ новый Іустиніанополь права Константинополя и утверждаемый въ ономъ боголюбезньйшій епископъ Іоаннъ купно со своимъ народомъ.*— Което голѣма разлика има отъ 34 апос. прав. и отъ другитѣ, които съдьржатъ догматическо и нравственно ученіе.

Отъ казанното проистекава пьрво, че прѣимѫществата или привилегіитѣ на грьцката въ Цариградъ Патріаршія Св. Отци основуватъ врьхъ случайны причины. Второ, че никой отъ вселенскытѣ и помѣстны съборы не е далъ нѣкое право на реченната Патріаршія да има цьрковна власть изобщо надъ другы цьрквы и въ частности надъ Българскѫтѫ. Трето, че Българската Цьрква е основана не по случайны причины, не за една часть отъ Българскыя народъ, а за сичкы и врьхъ основаніе на естественното и священното право, врьхъ апостолското и божественно опрѣдѣленіе както и сѣка народна православна Цьрква.

И тъй, противъ утвьржденіето на грьцытѣ, *Цьрковныть правила припознавѫть народнѫ Цьрквѫ.*

Ако Цариградската грьцка Патріаршія не смѣшаваще измѣняемото съ неизмѣняемото въ правилата и отъ тука ако не бѣше зимала поводъ да простира святотатственѫ рѫкѫ вьрху чужды цьрковны области; ако грьцкыя Цариградскы Патріархъ бѣше оставилъ да носи титлытѣ *вселенскый*, "Божественно Святѣйшество," които никой вселенскы и помѣстенъ съборъ не му е позволилъ, за който и св. Григорій Двоесловъ енергыческы ся е протестовалъ зачтото прѣдвиждаше, че ще дойде врѣме когато честолюбивы хора буквално ще го разбиратъ, както сега гьрцитѣ, и ако не бѣше допущалъ да ся нарича цариградската Православна Цьрква: "Велика Христова Цьрква,"— названіе съ което отъ пьрвомъ сѫ наричали въ Цариградъ цьрквата св. Софія, а послѣ го прѣнесли отъ реченныя храмъ на Цариградската цьрква въ собственъ смысль, нѣщо което е противно на Евангеліето зачтото нѣма великы и малкы цьрквы прѣдъ Бога, а всичкы сѫ равны по Божіята благодать— не щѣше да даде съ това поводъ на римскытѣ папы да ся стремѭтъ да възвышаватъ Римската цьрквѫ надъ другытѣ народы, да гы поробоватъ на себе, да провъзгласяватъ себе си главѫ на Цьрквата, безгрѣшны и незнаѭ още какво. И народытѣ напр. германскытѣ не щѣхѫ да възстанѫтъ противъ това робство и протестантството не щѣше ся породи.

Цѣлостьта на народытѣ е драгоцѣнна, а още по драгоцѣнна е въ Православіето, която ся въздига отъ него, но като забѣлѣжуватъ тѣ, че Православіето, злоупотрѣбляемо отъ другы, става причина на тѣхното разореніе, щѫтъ ли ся приближи къмъ насъ?

V.

Дѣйствително ли никой отъ Вселенскытѣ сѣборы не е припознилъ нашѫтѫ Цьрквѫ и необходимо ли е припознаванѣто на Вселенскый сѣборъ за да е канонически нейното учрежденіе?

Много грьцкы списатели както и самата грьцка Патріаршія не искѫтъ да припознаѭтъ, че смы имали историческы цьрковны правдины или по негдѣ ако и да казоватъ, че смы имали но не гы припознаватъ като дѣйствителны зачтото не были припознаты отъ нѣкой вселенскы сѣборъ. Ный казахмы че спорѣдъ естественното право, спорѣдъ Евангелієто и апостолскытѣ правила като православенъ народъ имамы право да си имамы самостоятелнѫ Цьрква. Това право е было приложено на нашата Цьрква още прѣди и повече хылядо годины както и на другы православны цьрквы прѣди да ся появятъ вселенскытѣ сѣборы. За това да е учрѣдена нѣкоя цьрква не е необходимо да бѫде припозната отъ нѣкой вселенскы сѣборъ когато тя ся опира врьхъ приведенното естественно и священно право, което пакъ ся опира на 34 апост. правило и когато тя ся припознава отъ Православната Цьрква. Това е равносилно и тождественно съсъ учрѣжденіето на цѣлъ вселенскы сѣборъ. Това приложеніе на тыя священны права, и на 34 апостол. правило е было на нашата цьрква още когато сѫ были вселенскытѣ сѣборы и въ него врѣме никой отъ послѣдуѭщытѣ както 5, 6, 7 и 8 не изявили противно мнѣніе за учрѣжденіето на цьрквата ни, а напротивъ глѣдамы помѣстны сѣборы даже званично да утвърждаватъ нейното учрѣжденіе отъ които много по рано самостоятелнытѣ наши архіепископы както напримѣръ Агатонъ съсъ много владыци българы е былъ на 8-я вселенскы сѣборъ (въ 879) и ся е подписалъ на рѣда дѣто сѫ ся подписвали патріарсытѣ. Тъй въ 535 година сосъ изволеніето на цьрковно владѣѭщія

тогыва ипперо-македонскытѣ епархіи папа Вегилій (Православенъ) отъ Византійскыя императоръ Юстиніанъ (управда) Великый, родомъ Българинъ учрѣждена была за тамо живущитѣ тогыва българы, а не за грьци, както искѫтъ да утвърждаватъ нѣкои си грьци, първата Българска патріаршія въ Охридъ, а послѣ въ 1272 год. Василій Македоняпинъ ѭ припозналъ съсъ Хрисовулъ съ названіе Архіепископія Охридска и всея Болгаріи. Царскытѣ хрисовулы или фермаиы, които припознаватъ или учрѣждаватъ нѣкоѭ цьрквѫ четвьртыя вселенскы сѣборъ съсъ 12-то си правило утвърждава и имъ дава каноническѫ силѫ. Подирь, около три столѣтія учрѣждена была Екзархія или Архіепископія съ пьрвыя Архіепископъ Іосифъ на 870 год. въ Прѣславъ (сега Шуменъ), която владѣла епархіитѣ въ долна и горна Миссія и Тракыя. Тя была възвысена послѣ и на степенъ самостоятелна или автокефална Патріаршія отъ въсточнытѣ патріарсы: Цариградскый, Александрійскый, Антіохійскый и Іерусалимскый сосъ цѣлъ восточенъ соборъ състоящъ отъ грьци и българы въ Лампсакъ въ 1231 год. въ честь на Българскыя народъ. Сѫщата споредъ политическы обстоятелства сѣтнѣ была прѣмѣстена въ Търново. Во врѣмето на Цариградскыя патріархъ Мануилъ Хрисопулъ или Германъ вторый и на Византійскыя императоръ Ласкаръ въ 1219 год. была учрѣдена и утвърдена самостоятелната цьрква въ Ипекъ (Призрѣнъ) отъ Охридскыя Архіепископъ и Търновскыя Патріархъ, съ титулъ Патріаршія, за българытѣ и сьрбитѣ които были подъ сьрбскѫ власть, а послѣ тя была припозната отъ Цариградската Цьрква. Прѣславската и Търновска патріаршіи сѫ ся припознавали отъ всичкы-тѣ цьрквы и отъ самата грьцка Патріаршія до края на 16-й вѣкъ, а Ипекската до 1761 и Охридската до края на 1676 година, когато, както прѣди пьрвѫтѫ, а послѣднитѣ послѣ Грьцката въ Цариградъ Патріаршія святотатствено и произволно гы уничтожи и присвои на себѣ безъ съгласіето на вселенската Цьрква.

И тъй ето че и вселенскы и помѣстны сѣборы и Цьр-

квытѣ сѫ утвърдили и припознали Православнѣтѣ Българскѫ Цьрквѫ. Согласно сосъ вышеказанното 34 Апостолско правило и съ естественното и священо право. Руската, Влашката, Сърбската, Карловачката и Грьцката въ Елада като не сѫ учредены отъ вселенскы съборы не сѫ ли канонически? И друго. Цьрковната Исторія не ни казова, че нѣксй отъ вселенскытѣ съборы нарочно да е учредилъ нѣкоіѫ отъ сѫществуіѫщитѣ Патріаршіи: Цариградскѫ, Александрійскѫ, Антіохійскѫ и Іерусалимскѫ. Тѣ бѣхѫ насадены и утвърдены отъ десницата на Вышныя както и Българската, Руската и прочіи Православны Цьрквы, а вселенскытѣ и помѣстны съборы като Православны трѣбаше да гы припознаватъ зачтото тѣ сѫ были и сѫ здравы членове на Тѣлото Христово. Вселенскытѣ и помѣстны съборы които станахѫ во врѣмето когато сѫществуваше нашата Цьрква, не сѫ ся изявили, както казахмы, противъ това нейно сѫществованіе, зачтото въ противенъ случай тѣ бы възстанали противъ Апостольскытѣ и отеческы правила и съ това самы себе бы уничтожили. Сѣкы Христіанинъ, и още повече Цьрквытѣ трѣба да ся радоватъ когато ся учредяватъ новы Христовы Цьрквы у народытѣ, зачтото това е признакътъ, че Христіанството ся разпространява и вселенската Цьрква расте и отъ день, като небеснытѣ птици врьхъ гранкытѣ на великытѣ дьрвета, народытѣ, ся засѣляватъ въ нейното лоно. Грьцката Патріаршія като ся противи на сѫществованіето на другытѣ народы и Цьрквы сопротивлявася на Евангелската цѣль, а това домаганіе е равно съ домаганіето на Антихриста, намѣреніето на когото е да уничтожи Христовото Царство на земѭѫ. Думытѣ ни сѫ оскорбительны, но като логическо слѣдствіе не могѫтъ ся остави. Грьцката Патріаршія сама даде поводъ на таквы непріетны заключенія като дьрзна да уничтожи самостоятелностьѫ на Цьрквата ни и сега сосъ най незакопны срѣдства ся сопротивлява да не іѫ припознае.

VI.

На какво основаніе грьцката въ Цариградъ Патріаршія дьрзна да уничтожи самостоятелностьѫ на нашата Цьрква противъ ясното запрѣщеніе на Цьрковныѭ правила, и какъ ся отнесе тя къмъ народната и Царска воля за нейното възстановленіе?

Самостоятелностьта на една Цьрква да ся уничтожи или подъ попеченіе на друга Цьрква да прѣмине може по двѣ причины. Пьрво може да ся уничтожи когато тя падне въ ересь както напримѣръ Абисинската, Картагенската. Второ, (когато е нова или) когато ся клати въ нея Православіето. Но въ този случай това попеченіе трѣба да ся иска отъ мѣстнитѣ Христіане, както сѫ искали Руссытѣ и нашитѣ Цари отъ Цариградската отъ началото, и да са даде на извѣстна Цьрква отъ всеобщата Цьрква и то на опрѣдѣленно врѣме,— додѣ ся появатъ достойны мѫжье отъ мѣстната Цьрква за да воспріимѫтъ на себе управленіето на Цьрквата си.

Съ Божіята помощь Бъл. Цьрква ся е опазила и отъ двѣтѣ злины. Бъл. народъ смѣло може о Христѣ да ся похвали, че много по-православенъ и по-благочестивъ е отколкото грьцкыя и самата грьцка Патріаршія исповѣдова и подтвьрждава тѫзи истинѫ ако и съ лукава цѣль. Да! нашія народъ освѣнь дѣто е запазилъ у себе въ чистота Православіето той го е разпространилъ во всичкытѣ Славене и въ цьрковныѭ нужды имъ е помагалъ. Въ доказательство на думытѣ си привождамы слѣдуіѫщето свидѣтельство отъ Іоакимовата Руска лѣтопись: „*прислаша* (отъ Българія прѣзъ Ц. дъ Владиміру Рускому князю), казва, *Митрополита Михаила Мужа вельми ученаго, Булгарина суща, и съ нимъ четыре епископы и много Іереи, діаконы* и доместенники (пѣвци) *отъ Славянъ* (Татищева Рус. Ист. ч. к. 1. стр. 38). Българска-

та Цьрква може да ся похвали още и съ това дѣто е ржкоположила въ Търново Рускыя Митроп. Теодоръ за Галиція. Както за въ Руссіѣ и за другытѣ Славяне, тъй и за Влашко е посвящавала архипастыри и письменность имъ е дала. Българската Цьрква ся е прославила и сосъ Святыи които тя гы е прѣдиспратила на небото както напримѣръ Кирилла и Меѳодія Охридскытѣ Седмочисленны, Св. Іоаннъ Рылскый. 28-тѣ прѣподобномѫченици и прѣподобныя Косма-Зографскы, Св. Георгій Софійскый и другы, които и самата грьцка Патріаршія за таквы почита. Българската Цьрква дѣломъ и словомъ е помагала на грьцката противъ Папищашєтвото както напримѣръ въ лицето на Българскыя Патріархъ Левъ, който отлично обличително сочиненіе е оставилъ по този прѣдметъ во врѣмето на грьцкія Патріархъ Михаилъ Керуларій, а въ послѣдното анархическо врѣме новата ни Іер рхія избави народа си отъ бурытѣ на пропагандытѣ. Това е отличителна чьрта на Православна Цьрква каквото е была и сега е нашата.

Его това прѣкрасно и плодовито дьрво въ Божіята градина грьцката Патріаршія святотєвенно дьрзна да отсѣче. На какво основаніе, кой ѝ даде това право да уничтожава самостоятельны Цьрквы?— Самопроизвольно и противъ строгото запрѣщеніе на апостольскытѣ и отеческы правила. Че тя, грьцката въ Цариградъ Патріаршія, е прѣстѫпница и достойна за цьрковно наказаніе можемъ ся увѣри отъ цьрковнытѣ правила.

Тъй 34-то апостолско правило заповѣдова: *Епископытѣ на сѣкы народъ . . . да правятъ само онова, което ся относи до тѣхната епархія. А 35 — никой епископъ да не дьрзае вънъ отъ прѣдѣлытѣ на своята епархія да прави ржкоположенія въ градове и села, които не сѫ на него подчинены.* 2-то на 2-то на 2. Всел. Съборъ казова: *„Областныть епископы да не простирятъ своѣтѫ власть въ Цѣркви задъ прѣдѣлытѣ на своята область и да не смѣшаватъ Цьрквытѣ.“* 8-то на 3-я всел. повелява: *„никой отъ Боголюбезнѣйшитѣ Епископы да не простира*

властытѫ си врѣхъ другѫ епархіѣѫ които отнапрѣдъ и отъ пьрвомъ не е была подъ неговѫ ржкѫ или на неговытѣ прѣдшественници; но ако нѣкоѣѫ епархіѣѫ е подчинилъ на себѣ да ѣѫ отдаде за да не ся прѣстѫпватъ правилата на Св. Отци, да не ся вкрадова подъ видъ на священнодѣйствіе надменность на мірска власть, за да не изгубимъ малко по малко неосѣтно онѫзъ свободѫ, коѣто ни е даровалъ сосъ своята кръвь Господь нашъ Іисусъ Христосъ освободительтъ на всичкытѣ человѣци! Като не могѫтъ да стоѣѫтъ противъ тыя заповѣди на вселенскытѣ съборы, и като не могѫтъ да скрыѣѫтъ че сѫ сѫществовали Българскы независимы прѣстолы, грьцката Патріаршія и грьцитѣ, особенно въ устменнытѣ прѣпирны искѫтъ да ся оправдаѣѫтъ съ това, че тя, Патріаршіята, сторила това сосъ изволеніето на самытѣ Българы. Народътъ сирѣчь ся согласилъ да ся подчини на нея. Това е чиста лъжа. Истината е че грьцката Патріаршія освѣнь гоненіята, които тя подигна тогива противъ послѣдныя Охридскый Патріархъ Арсеный и противъ неговытѣ сослужители, подкупила была и нѣколко подписы на нѣкои низкы Българскы души за да прѣдставятъ нѣкакъ народното желаніе. Впрочемъ нека положимъ, че всичкый народъ е желалъ това, но и въ този случай пакъ не е возможно да ся присвоява нѣкоя епархія или цѣла цьрковна область. За това ето что козова помѣстныя антіохійскый Съборъ: *Ако нѣкой епископъ . . . ся вмѫкне въ Цьрквѫ, която нѣма епископъ* (а по-лошовото е че нашата имаше) *безъ соизволеніето на цѣлъ съборъ, такъвъ да бѫде изверженъ, ако и цѣлъ народъ да го е избралъ.* Ясно е че грьцката Патріаршія отдавна самѫ себе е вече извержила като стори това прѣстѫпленіе спорѣдъ приведенното правило.

И като да не стигаше това злодѣяніе грьцката Патріаршія притури още и друго. Отъ като завладѣ Българскѫтѫ Цьрквѫ тя вмѣсто отъ Българското народно духовенство да поставя высши архипастыри, както това зе да праве въ послѣдно врѣме Антіохійскыя Патріархъ ако и грькъ, почна

да поставлява отъ мѣстнытѣ арапы — налагаше грьци, които освѣнь дѣто не разбирахѫ мѣстныя языкъ и обычаи, освѣнь даже дѣто не разбирахѫ и свойя грьческый, тѣ бѣхѫ хора безъ сѣко богословско и свѣтско образованіе, отъ които повече бѣхѫ голѣмы развратници, грабители ненаситны, клѣветници прѣдъ Правительството, и при това тѣ бѣхѫ вече почти истребили Българскѫтѫ книжевность, въ цьрквытѣ и училищата по повечето мѣста въ Българія, Българскыя языкъ бѣхѫ замѣнили сосъ непонятныя на народа ни грьцкый. Поборницитѣ противъ тѫзи грьцка крывда тьрпѣхѫ отъ нихъ различны клѣветы, затваряхѫ ся и на заточеніе ся испращахѫ, особенно въ послѣдно врѣме когато ся начна въпросътъ. Излишно е да затрудняваме читателитѣ сосъ дългы расправы за нечуенытѣ злодѣянія на фанаріотското духовенство въ насъ, зачтото тѣ гы знаѣтъ и народътъ съ различны и многобройны жалбы до Правительството е исказалъ. За това прѣминуваме само въ онова врѣме когато подиръ много трудове и мольбы Царското Правительство издаде достопамятныя Ферманъ за конечното рѣшеніе на въпроса, чрѣзъ който, понеже устраняваше вече сѣкѫ възможность за интригы и вмѣшательства на цьрковнытѣ ни работы отъ страна на грьцката Патріаршія, то народътъ съ велика радость и благодареніе къмъ Господаря си го пріе. Съдьржаніето на този документъ бѣше излезло изъ подъ пѣрото на самата Патріаршія, одобрися отъ Правительството и даже, както увѣряватъ конфеденціално (дружескы) и отъ Рускыя Св. Синодъ съ това исключеніе, че ся даваше свобода и на оныя епархіи, жителитѣ на които сѫ всичкы или повечето православны Българы, като желаѣтъ да ся соединѫтъ къмъ Екзархіята, зачтото врьхъ тѫзи народнѫ волѭ самата грьцка Патріаршія бѣше основала свойя постѫпъкъ когато уничтожи самостоятелностьтѫ на Българската Цьрква и сега при рѣшеніето на въпроса самъ тогивашныя Патріархъ Григорій VI-й бѣше ѭ допусналъ като начало за оныя, които ако и да были Българы трѣбало да останѫтъ подъ негово вѣдомство зочтото прѣбывавали въ согласіе и желали да останѫтъ съ Патріаршіята. За това и ся очаковаше и тя да го пріиме. Но грьцката крывда ясно тука ся язяви. — Именно зачтото ся дава свобода чтото и другы епархіи, освѣнъ поименованнытѣ въ Фермана, ако желаѣтъ да ся присоединяватъ, грьцката Патріаршія нагло го отвьрли съ прѣдлогъ, че гражданското Правительство или царьтъ не може да ся намиса въ Цьрковнытѣ работы. Свѣтската власть не може да ся намиса въ чисто вѣроисповѣдны работы, а колкото за вънкашното или гражданското положеніе на Цьрквата и на нейнытѣ служители като поданници има право да опрѣдѣлява това положеніе зачтото отъ правильното отношеніе на Цьрквытѣ къмъ Правительството зависи и спокойствіето на дьржавата, за което е задължено да ся грыжи. Това ся доказа и отъ самитѣ слова и основанія на самата грьцка Патріаршія съ които тя уничтожи самостоятельностьтѫ на нашата Цьрква. Тъй въ Патріаршескыя Кодиксъ на 65 и 67 страници слѣдуѭщето читемъ за тая работа: „*На истиннытъ и законнытъ цари* (какъвто е былъ тогивашныя Султанъ Мустафа) *дадено е да правятъ законы и да издаватъ неары, сикры, хатты — шерифы за такива цьрковно-управительны работы; именно же за да ся уничтожатъ реченнытъ Охридска и Пекійска архіепископіи и да ся присоединѫтъ и покоряѭтъ за всегда съ епархіитъ имъ на Константинопольскыя прьстолъ*: Както тогивашныя Султанъ можѣ да присоедини тыя архіепископіи на Цариградската грьцка Цьркза, така и сега законныя наслѣдникъ на Султанъ Мустафа благополучно Царствующія Султанъ Азисъ въ правото и силата си е да възвьрне тыя правдины на Българскыя народъ. Но сѣко толкованіе и прѣиначеніе само за грьцката Патріаршія е возможно и това само въ нейнѫ пользѫ! Както и да е подиръ смьртьтѫ на Аали паша, бывшія тогива новъ Садразаминъ Махмудъ паша по лукавото умоленіе на новыя Патріархъ Анѳимъ VI-й склони нашитѣ да влезѫтъ въ пріятелскы прѣговоры съ него за крайното рѣшеніе на въпроса. Нашитѣ Старци и прѣдставителитѣ вы-

нагы послужи на Правительственнытѣ заповѣди ако и да бѣше ся съставилъ вече Уставътъ отъ народныя Съборъ за цьрковното управленіе и бѣше подаденъ да ся подтвьрди отъ Правительството влезохѫ въ новы спогожденія при всичкото праведно негодованіе на народа и при тѣхното убѣжденіе че намѣреніето на Патріаршіята е само съ нѣщо да зальжи народа ни и пакъ тя да си остане Господарка надъ Цьрквѫ тѫни, и сега даже нѣкакъ законно. И дѣйствит. крайтъ на тыя спогожденія доказа че грьцката Патріаршія нищо по-драго и по-высоко не цѣни отъ матеріальнытѣ интересы, а за духовнытѣ даже на умъ не ѝ иде, за водвореніе на цьрковныя миръ, за тържеството и честьта на Православіето, нито най малъкъ трудъ нерачи да положи. Дѣдо Аѳоимъ VI-й толкозь миролюбивъ и щедъръ ся показа въ този случай, чтото *много по-малко даваше сега* отъ колкото неговыя прѣдшественникъ Григорій VI-й. За повече, Негово Божественно святѣйшество, като малкы дѣца и слугы съ нѣкаква си иронія испращаше *прьдставителитѣ на Българскыя народъ* до грьцкытѣ банкиры и търговци, както погорѣ казахмы, до Караіановци, Зографовци и Мавроганов-ци, та на тѣхъ да ся помоліѫтъ да имъ притурѫтъ още нѣщичко.— Може ли Българска душа да не ся возвълнува отъ това грьцко подиграваніе и прѣзрѣніе къмъ измѫчѣнныя отъ грьцкы интригы Българскый народъ? Може ли подирь това Христіанска душа съ уваженіе да ся относи до единъ недостойнъ духовенъ началникъ, какъвто е грьцкыя Патріархъ, който друго не трьси, освѣнь вещественны интересы. За по-добрѣ да разберемъ колко много ся е отстранила грьцката Патріаршія отъ назначеніето си трѣба да видимъ.

VII.

Какъвъ трьба да бѫде характерътъ на цьрковното управленіе и каквы трьба да бѫдѫтъ интересытѣ на Цьрквата?

За отговоръ на това пытаніе нека ся обърненъ къмъ

Догматическото Богословіе. Тамъ ный четемъ слѣдуѫщето: "Управленіето на Православната Цьрква трѣба да е свято да ся основува врьхъ канонытѣ и древнытѣ постановленія и да е чисто отъ всичкытѣ мірскы видове, мѣркы и дѣйствія, които сѫ свойственны не на духовна власть (Догм. Бог. Ант. § 241). Като сравнимъ сега управленіето на грьцката Патріаршія съ приведеннытѣ думы ный ще видимъ, че вмѣсто *святость* интригытѣ, вмѣсто *правилата* человѣческытѣ страсти да управлявѫтъ и вьршѫтъ всичко, а правилата само тогыва сѫ въ дѣйствіе когато тѣ подхождатъ и льстѫтъ человѣческытѣ щенія. Что е ставало и става въ грьцката Патріаршія по цьрковнытѣ правила? Като начнимъ отъ самытѣ патріарси до най нискыя клирикъ ще видимъ че всичко вьрши не Духъ Святый, а кознытѣ и подкупничеството (симоніята). Погледнете вьрху числото на падналытѣ грьцкы Патріарси, погледнете вьрху множеството на толкозь безъ епархіи владыци и вы тогыва ще ся увѣрите, че между патріарситѣ и владыцитѣ во всичката си сила царуватъ страститѣ. Тука не нравственното въспитаніе на христовото стадо ся зима во внаманіе, а всичко онова което е врѣменно вещественно и угождава на честолюбіето и властолюбіето. Сѣкы който е дьрзнувалъ да ся противи на злоупотрѣбленіята имъ у насъ тутакси ся е наклѣветовалъ и ся е вьрлялъ въ затворъ. Кой не знае каквы и колко българскы домочадія сѫ станѫли жертва на безграничното тиранство на грьцкытѣ деспоты, колко учены ся изгонихѫ изъ отечеството и въ затвори умрѣхѫ както напримѣръ братія Меладиновци, а най сетне, като вѣнецъ на всичкытѣ беззаконія и насилства, дьрзна и самытѣ ни св. Сторци, тыя защитници на българската правда и истина да заточи и тъй да опропасти вопроса и нарада ни. Такво ли трѣба да бѫде духовното управленіе на Цьрквата? Можемъ ли ся увѣри, че тука Духъ Святый управлява? Зачто всичко това?— за мірскы и глупавы видове.

Каквы трѣба да сѫ интересытѣ на православна-та Цьрква?

Отъ свойството на управлението ся разбира, че и тѣ трѣба да бѫдатъ чисто духовны, както и самата цѣль на сѫществованието на Цьрквата е духовна. Това пакъ отъ сѫщата догматика можемъ да видимъ. Тамъ (въ 254 §) четемъ слѣдуѣщето: "цѣльта за която Господь Іисусъ Христосъ Цьрквѫтѫ Си е основалъ на земѣѫтѫ е тая, чтото да намѣрѫтъ человѣцитѣ въ нейнытѣ нѣдра спасение, което Онъ съвьршилъ и Духъ Святый усвоява спасение и животъ вѣчный, просвѣщавайкися въ вѣрата и христіанското благочестіе, освящавайкися отъ благодатьтѫ Божія и ржководствуйкися къмъ духовно прѣспѣяние (прокопсуваніе) и съ такъвъ начинъ дѣлото на спасението на человѣческый родъ постоянно и непрѣрывно да ся продължава на земѣѫтѫ. Тъзи цѣль ясно показува св. апост. Павелъ въ слѣдуѣщитѣ думы: "Той, Іисусъ Христосъ, далъ есть овы убо апостоли, овы же пророкы, овы благовѣстники, овы же пастыри и учители въ совершеніе святыхъ — въ дѣло служенія, въ созиданіе тѣла Христова, дондеже достигнемъ вси въ соединеніе вѣры въ мужа совершенна въ мѣру возраста исполненія Христова (Ефес. 4, 1, 12, 13). Ето каквы трѣба да бѫдатъ цѣльта и интересытѣ на сѣка една Цьрква: усъвьршенствованието, освящението и спасението на человѣка, — духовны. Къмъ това слѣдователно трѣбаше да ся стрѣми и постоянно да ся грыжи грьцката Патріаршія во врѣмето на нашата распря и когато тя бѣше влѣзла ужь въ пріятелскы спогожденія съ нашитѣ Старци и прѣдставители. Напротивъ въ теченіе на 12 годины и въ послѣдно врѣме, повтарямы, дѣломъ и словомъ тя показа прѣдъ цѣлъ свѣтъ, че единственната нейна грыжа была да гони вещественны интересы, а никакъ духовното прѣспѣяние на българытѣ, за утвьрдението и обезпечението на Православіето въ Българскыя народъ, ако тя бѣше увѣрена че то ся клати, както дьрзае да клѣвети за това съ несвойственно даже на обыкновенъ человѣкъ, съ клѣветническы жалбы ся е относила до царското Правителство противъ всичкы които и въ послѣдно врѣме защитихѫ българскѫтѫ правдѫ по вънъ и въ Цариградъ.

И тъй отъ това противоевангелско поведение на грьцката патріаршія сѣкы може да ся сѣти, че нейнытѣ желанія и трѣбованія, които изяви тогыва при спогожденіята съ насъ не сѫ имали за цѣлъ вьдворението на цьрковныя миръ, христіанскѫтѫ любовь и братско съгласіе, а просто, както казахмы, за да достигне вещественнытѣ си немѣренія искала е даизмами и Правителството и народа ни. Пакъ още дьрзае да выка че смы были неблагодарны? Можеше ли съ таквы развращенны души да стане спогожденіе?

За да ся открые още повече грьцката крывда нека разгледамы едно отъ прѣдложеннытѣ условія отъ грьцката Патріаршія и именно: Сѣдалището на Святыя нашъ синодъ съ Екзарха да не бѫде въ Цариградъ врьхъ това основаніе, че цьрковнытѣ правила запрѣщавали ужь да има въ единъ градъ двама епископы. Този прѣдлогъ на грьцката Патріаршія е не да запази непобутнѫты цьрковнытѣ правила, а просто да има възможность въ отсѫтствіе на духовното наше началство отъ Цариградъ да всѣява козны противъ него и тъй пакъ да го докара до прѣжнето положеніе въ Охридъ. А за да прѣдопазатъ ползѫтѫ на нашія народъ, нашитѣ прѣдставители и св. Старци убѣдены, че това не е противно на Цьрковнытѣ правила настоятелно искахѫ тука въ Цариградъ то да си има сѣданището. И тъй

VIII.

Запрѣщаватъ ли и въ какъвъ смысль запрѣщаватъ цьрковнытѣ правила да има въ единъ градъ двама владыци, и отъ тыя правила произлиза ли заключеніе, че нашія синодъ сосъ Екзарха не може да прѣбывава въ столицята?

Цьрковнытѣ правила 16-то на двукратныя и 17-то на Сардикійскыя запрѣщаватъ да има въ единъ градъ или въ една епархія двама владыци като началници въ сѫщото врѣме на този градъ иля епархія, а когато само единый ся распорѣжда сосъ работытѣ които ся относятъ до този градъ

или епархія като неинъ господарь. а другыя единъ или повече като подчинены на него, като неговы помощници и вършатъ само онова, което той имъ опрѣдѣлява и сосъ неговото согласіе, не е запрѣтено. Освѣнь това прѣбывающѣ владыци въ сѫщія градъ или епархія може и да не сѫ подчинены на мѣстныя владыка, но живѣющъ тамъ не да вършатъ нѣкои работы относящися до сѫщата епархія или градъ, а по другы нѣкои причины непрѣдвидены. Но като на владыци позволява имъ ся като прѣбтваватъ тамъ да священнодѣйствуватъ, когато имѫтъ нужда и изобщо да ся ползуватъ съсъ честьта на сана си. Спорѣдъ това ето что казоватъ святыитѣ Отци на 3-я вселенскы съборъ въ посланіето си за този прѣдметъ: "Праведно сѫдихмы и опрѣдѣлихмы чтото безъ сѣко прѣкословіе (като живѣе въ сѫщата епархія) да си има именно (епископъ Евстатій) и честь епископска и общеніе: само съ това условіе, чтото той да не ржкополага (за чтая епархія) да не занимава цьрквы и самовластно да не священнодѣйствува: Освѣнь когато го покани съсъ себе или ако ся случи да му позволи братъть и соепископътъ (мѣстныя владыка) по благорасположеніе и любовь во Христѣ." Да и самыя здравъ разумъ не може да допусне въ единъ градъ или епархія двѣ дѣйствующи началства по сѫщія прѣдметъ не само въ цьрковната дисциплина, но и въ гражданската, зачтото отъ това произлиза стълкновеніе, безрѣдіе и сѣко безчиніе. Съ това ный смы съгласны. И по другы още причины не сѫ могли двѣ духовны и равны началства да бѫдатъ въ единъ и сѫщія градъ. Пьрво, зачтото въ врѣмето когато горнитѣ правила ся съставляваха имаше много еретическы владыци, особенно аріяне тайны, които ся избираха пакъ отъ тѣхныть тайны привьрженци, и които незамѣтно раздробляваха Цьрквата. Во избѣжаніе на това зло святыитѣ Отцы много умно постѫпили дѣто тъй рѣшили. Второ, зачтото епархіята има такво отношеніе къмъ духовныя си началникъ — владыка, каквото Цьрквата къмъ едната своя глава Іисуса Христа, или иначе каквото жената къмъ мѫжа си. Както на една же-

на два мѫжа не се позволява, и Цьрката само еднѫ главѫ припознава, тъй и на сѣка епархія само единъ върховенъ началникъ може да бѫде. Трето, зачтото когато двама владыци дѣйствуватъ въ единъ градъ или епархія съ равна власть, тогыва духовното паство ся раздѣлява на части, което е противно на цѣлта Евангелска. За това правилата пълнѫ свободѫ даватъ на каноническыя владыка да дѣйствува въ епархіята си като пълновластенъ духовенъ господарь, а на другы владыци ако и да ся намирѫтъ тамъ не могѫтъ нищо да праватъ безъ негово дозволеніе. Всичко това ный не отричамы. Но когато казовамы, че нашія св. Синодъ съ Екзарха ще прѣбывава въ Цариградъ не мыслимъ да смы противъ тѫзи мысль, зачтото Слава Богу ный българытѣ смы православны, и въ цьрковнытѣ работы, които ся относятъ къмъ грьцката Патріаршія, св. Синодъ съ Екзарха нѣма да ся намиса и вынѫгы за каноническы началникъ на тая Цьрква ще припознава Патріарха, и ще върши само оныя работы, които ся относятъ до своята Цьрква и до христіанетѣ, които принадлежатъ на Българската Цьрква и по търговскы нужды ся намиратъ въ столицата. Това правилата нигдѣ не запрѣщаватъ. Както между душата и тѣлото сѫществува взаимно отношеніе, такво взаимно отношеніе сѫществува и между гражданското и духовно правителства, слѣдователно и между тѣхнытѣ работы. За правилното и бързо теченіе на тыя работы нужно е постоянно и неотлагателно сношеніе между двѣтѣ началства, за то необходимо е чтото главното цьрковно правит. тамъ да ся намира дѣто и гражданското, и даже какво подраздѣленіе сѫществува въ послѣдното спорѣдъ него и цьрковното трѣба да ся съображава. Това, сирѣчь цьрковната власть, да ся съображава съсъ гражданската ся изыскува и отъ правилата 38 на 6-й и 17-й на 4 вселенскы съборы.

И тъй правилата не запрѣщаватъ да има двѣ цьрковны началства въ единъ градъ а най повече въ Царствующія градъ отъ двѣ и повече самостоятелны и единомысленны цьрквы въ казанныя смысль. Ето зачто въ Цариградъ Божигр. Патріархъ

има патріаршія и цьркѫ, Александрійскыя, Антіохійскыя патріарси както и Кыпрскыя Архіепископъ часто безпрѣпятственно дохождатъ и прѣбываватъ въ Цариградъ по работы които ся отнасятъ до своитѣ Цьркви. При всичко дѣто нашія въпросъ е ново явленіе въ Цьрковната исторія, както казахмы по горѣ, и въ това отношеніе той е удоборѣшимъ както става ясно отъ казаното. Нашія св. Синодъ съсъ Екзарха ще върши работытѣ на своята цьрква както и другытѣ патріарси, ще си има една и повече цьркви сѫщо тъй както Божигробскыя за свойя народъ, както русскый св. Синодъ има въ Цариградъ двѣ, въ Варнѫ еднѫ, въ Іерусалимъ съсъ владыка бывшія покойникъ Кыриллъ и въ Атина за христіанетѣ, които ся относятъ къмъ неговото вѣдомство, както и грьцкыя Синодъ въ Петербургъ, и въ тыя цьркви забѣлѣжете ся споменува името само на св. рускы Синодъ, а не на мѣстныя цьрковенъ началникъ, както и името на грьцкыя Синодъ въ Петербургската грьцка цьрква. Това като е възможно и не е противно на цьрковнытѣ правила зачто да не е възможно и за православната Българска Цьрква въ Цариградъ да си има сѣдалищесто, когато това изыскуватъ и обстоятелствата и гражданскытѣ и цьрковны интересы, както и трѣбуемото благочиніе на христіанетѣ и отъ двѣтѣ Цьркви, въ сѫщата столица прѣбиваѭщи? А извѣстно е че цьрковно-гражданскытѣ интересы на нашія народъ во всяко отношеніе тъй тѣсно сѫ свързаны съсъ столицата на Господаря ни както нито на една отъ приведенытѣ цьркви, зачтото едно голѣмо количество отъ нашія народъ постоянно ся намира въ столицата по различны нужды. Сѣкы, който разбира важностьтѫ на сношеніята между цьрковнытѣ и граждански власти може да си въобрази какво велико затрудненіе бы сѫществувало, ако една отъ властитѣ ся намираше въ другъ малко или много отдаленъ градъ.

Грьчката Патріаршія това разбира, но не иска да ся сознае, зачтото злото ни желае. Всичко е възможио когато има любовь, зачтото тя *долготерпитъ, милосердствуетъ*:

любы непревозносится, неѳезчинствуетъ, не ищетъ своихъ си, нераздражается, немыслитъ зла, нерадуется о неправдѣ, радуется же о истинѣ. Вся любитъ, всему вѣруемлетъ, вся уповаетъ, вся терпитъ (1 Кор. 13, 4 и 5), когато грьцката Патріаршія това божественно ученіе ще внушава на своитѣ единородци, както това прави Н. Блаж. нашія Екзархъ въ отношеніе къмъ нашитѣ както свидѣтелствуватъ окружнытѣ Му писма, и тѣ ще ся стараѭтъ съ него да съображаватъ своето поведеніе, тогыва нека ся увѣри тя, че всичкытѣ прѣчкы, които тя си въображава, че ще породатъ затрудненіе въ сношеніята между насъ и нея когато прѣбывава цьрковното наше началство въ столицата, ся дигатъ.

Что казахмы за отношеніето на Цариградскыя Патріархъ въ отношеніе къмъ прѣбываніето на нашія Св. Синодъ сосъ Екзарха пи въ Цариградъ, сѫщото можемъ каза и за оныя градове и епархіи, православнытѣ жители на които сѫ отъ двѣ народности: Грьцка и Българска. Ако въ нѣкоя епархія Грьцитѣ до толкось сѫ чтото могѫтъ да си поддьржаватъ единъ епископъ, а Българетѣ сравненно сѫ повече, тогива злѣ ли е за грьцитѣ чтото тѣхныя епископъ само духовно подчиненіе да има къмъ мѣстныя Българскы Митрополитъ и въ сѫщото врѣме да си е пълновластенъ да ся распорѣжда сосъ грьцката си община, съ нейнытѣ училища и доходы и вообще что ся касае до народнытѣ имъ работы? Но може до толкозь малко да сѫ чтото да не могѫтъ да съдьржатъ епископъ. Въ този случай тѣхнытѣ священници нека запазоватъ народнытѣ имъ интересы, като ся подчиняватъ духовно на мѣстныя Българскы Митрополитъ. А колкото за оныя села или приходы (енорїи) въ градоветѣ, дѣто сѫ смѣсены народноститѣ, но нито едната нито другата не е въ состояніе да съдьржава Цьркѫ и священникъ, въ този случай, нашія уставъ опрѣдѣлява, че священникътъ на това село или приходъ трѣба да знае языцитѣ и на двѣтѣ народности, а самъ безразлично може да бѫде грькъ или Българинъ. Что казахмы за малкото грьци въ отношеніе къмъ Българытѣ, сѫщото трѣба да кажемъ и за Българ-

рытѣ когато тѣ меншество съставляватъ въ отношеніе къмъ грьцитѣ, сирѣчь сѫщитѣ правдины и тѣ да имѫтъ за себе си каквыто грьцитѣ въ Българскытѣ епархіи, градове и села. Българытѣ до толкозь сѫ справедливи, чтото могѫтъ да оставатъ грьцитѣ свободны да искѫтъ каквыто желаіѫтъ оздравленія за себе си въ Българскытѣ епархія съ това само условіе, че сѫщитѣ гаранціи ще ся дадѫтъ и за малкото Българы, които бы останали въ епархіи, градове и села, които бы ся относили на вѣдомството на грьцката Патріаршія.

Всичко това изискува и 10-я членъ на Фермана и проектытѣ. По-справедливо начало не можеше да бѫде отъ началото, което тыя два документа съдьржаватъ. Честь и слава на Султановото Правителство дѣто тъй справедливо рѣши и тъй глѣда на работытѣ. Но грьцката Патріаршія това Христіаннѣйше начало дьрзна да нарече противохристіанско и подъ този прѣдлогъ гы отвьрли. Това непокорство на Царската власть ся относи и къмъ Бога, отъ когото произлиза сѣка власть: *Нѣсть бо власть аще не отъ Бога; сѫщыя же власти отъ Бога ученни суть. Тѣмъ же противляяйся власти, Божію повелѣнію противляется* (Рим. 13, 1, 4). Царьтъ е поставенъ отъ Бога за да пази общественното спокойствіе, за това той има власть да наказова сѣкого, който не ся покорява на общественныя рѣдъ: *Божій бо слуга есть, отмститель въ гнѣвъ злое творящему . . . да тихое и безмолвное житіе поживемъ во всякомъ благочестіи и чистотѣ* (1 Тим. 2, 1—2). Сама грьцката Патріаршія даде и дава лошавъ примѣръ на непокорство на православнытѣ грьци съ непріиманіето на Фермана за това тѣ тъй нагло и фанатическы ся относятъ къмъ мирнытѣ Българы тука въ Цариградъ и по вънъ въ смѣсеннытѣ епархіи за това и отговорностьта за общественното безпокойствіе вьрху неіѫ пада. Види ся, че Грьцката Патріаршія нито царскѫтѫ власть нито общественното спокойствіе, нито честьта на Христіанската Православна вѣра въ ничто не вмѣнява прѣдъ вещественнытѣ си интересы. Тя, вмѣсто на прѣсловутытѣ спогожденія за прѣдметъ да

туряше изразненіето на сношеніята между двѣтѣ Цьрквы въ отношенія къмъ Православнытѣ жители отъ двѣтѣ народности въ смѣсеннытѣ епархіи, да иска гаранціи за Православіето отъ бѫдѫщитѣ управители на Българската Цьрква и отъ народа ни, тя прѣиначаваше вопроса за да търси чисты Българскы епархіи и не знаіѫ что, когато за това ся събирали нашитѣ въ Патріаршіята, безъ да иска да разбере, както вече цѣлъ свѣтъ знае, че не една часть отъ народа, както тя увѣряваше, а цѣлъ Българскый народъ подигна този вопросъ, както и самото правдолюбиво царско Правителство тъй разбра и отъ тая точка глѣда на него — за да задоволи вѣрноподанныя си и до сега онеправданныя Българскый народъ.

В.

IX.

Служеніето на нашитѣ старци по силното народно желаніе, тѣхното заточеніе и врьщаніе. Избираніето на Екзарха, Неговото служеніе и провъзглашеніето на самостоятелностьта на нашата Цьрква. Патріаршескытѣ изверженія.

Прѣди и во врѣмето на тыя послѣдны спогожденія нашитѣ Старци и прѣдставители добрѣ знаехѫ, че Патріаршіята не ся воодушевлява отъ истинны примирителны Христіанскы чувства за водвореніе на цьрковныя миръ, а че просто нейната цѣль е да обори царскыя Ферманъ и само сосъ нѣчто да залъжи народа ни, което въ близко бѫдѫще пакъ да може да го земе надзадъ чтомъ намѣри нѣкой прѣдлогъ. Тѣ бѣхѫ увѣрены още, че гр. Патріаршія нѣма что да ни даде, онова, което казоваше че дава е часть отъ онова, което тя

нѣкогашь святотатственно бѣ грабнала отъ Българската Църква, и че тя нѣма никакво пълномощіе отъ никой вселенскы съборъ да е господарка надъ Българскѫтѫ Църквѫ, да ѭ уничтожава и да ѭ възстановлява. Но както и да е отъ дълбокото сй расположеніе къмъ мира, понеже и новыя Патріархъ Анѳимъ VI-й бѣше влезналъ въ братско сообщеніе сосъ Старцитѣ, обявилъ бѣше на сегашныя Търновскый Иларіонъ, че той както и отнапрѣжь така и сега не счита каноническо изверженіето му и че за това въ сърдцето си вече го е опростилъ, а на другытѣ Старци писменно бѣше обявилъ че сѫ свободны въ Цариградъ да служатъ дѣто гы повыкатъ, чрѣзъ тогивашныя свой първъ писарь архимандритъ Досиѳей, а сега нашъ прѣосвященный Самоковскый— за това тѣ и слѣдовахѫ прѣговорытѣ за спогожденія. Народътъ обаче въ Цариградъ и по вънъ измѫченъ отъ дълголѣтното очекованіе на конечното рѣшеніе на въпроса справедливо подозрѣваше искренностьтѫ на тыя прѣговоры и ся вълнуваше, а още повече за дѣто ако и дозволеніе имахѫ Старцитѣ не служихѫ на Рождество Христово и на новѫ годинѫ, за това рѣшително и насилственно потрѣбова отъ тѣхъ да служатъ на Богоявленіе и съ това намѣреніе противъ волята имъ отведе гы на Църквѫтѫ въ Фенеръ. Понеже Старцитѣ добрѣ знаехѫ че Патріархътъ имъ далъ онова дозволеніе да служатъ сосъ цѣль да гы задължи да бѫдѫтѣ устѫпчивы при спогожденіята, слѣдователно не искренно, за това въ оная критическѫ минутѫ часа по 2 вечерьтѫ чрѣзъ сегашныя Кюстендил. Иларіонъ поискали пакъ дозволеніето на Патріарха за служеніе, но той заедно сосъ синода си отказалъ за това, че то было по общо народно желавіе (?!). Патріаршіята и тука потъпчи законнѫтѫ народнѫ волѭ. Св. наши Старци неоставихѫ да ся отчае народътъ. Служихѫ. На другыя день отиватъ да ся извинятъ прѣдъ Патріарха, но той не гы пріелъ даже и когато потретили ходенето си. Въ това врѣме Патріаршіята успѣла вече да увѣри Правителството, че тя има право да гы накаже и гы наказова църковно едны отъ тѣхъ съ изверженіе,

а другыго сосъ отлученіе и го убѣдила чтото и то да гы накаже граждански сосъ заточеніе, да затвори народнѫтѫ Църквѫ додѣ тя отъ себе испрати священници. Народныя обаче гнѣвъ и содружното оплакованіе тука и по вънъ подирь 5 дни склони Правителството да гы върне отъ Измитъ, дѣто бѣше гы испроводило, додѣ ся рѣши да приведе въ дѣйствіе Фермана и да даде дозволеніе да ся избере Екзархъ. Избраныя Екзархъ Анѳимъ I-й по царска заповѣдь тържественно дойде въ Цариградъ и берата си получи. Слѣдъ това Негово Блаженство 4 пѫти чрѣзъ нарочито испратены моли Патріарха да му опрѣдѣли врѣме да ся види и му поднесе почитаніята. Той нерачи, а искаше напротивъ като простъ неговъ митрополитъ да иде при него, а не като Българскый Екзархъ. Пакъ униженіе на Българскыя народъ, пакъ оскорбленіе и зложеланіе нему. Дойде Великдень. Пакъ иска дозволеніе отъ Патріарха да служи, но послѣдныя гордо и съ прѣзрѣніе отвърли просбѫтѫ и пакъ искаше покореніе. Въ Великѫ Сѫбботѫ ся испрати отъ Екзарха до Патріарха послѣдното напомнуваніе. Прѣзъ свѣтлѫтѫ седмицѫ Екзархътъ потрѣбова одъ Патріарха да дигне изверженіята и отлученіята отъ Стърцитѣ като неоснованы на каноническы благовидны причины. Патріархътъ сега още повече тираническы ся показа. Что трѣбѣше тука да ся праве. Да ся жертвоваше ли народното достолѣпіе? Да ся оставяше ли да ся тъпчи правдата и истината отъ злостны каприціи? Можеше ли да ся оставатъ Църковнытѣ правила да ставатъ надиграло на низкытѣ честолюбивы и корыстолюбивы страсти на грьцката Патріаршія? Возможно ли бѣше да оставеше да падне дольно великодушното и правдолюбиво Царско Правительство? Това щѣше да е срамъ отъ человѣцитѣ и грѣхота отъ Бога. Ето зачто Българытѣ сосъ духовенството си дължны бѣхѫ да вървать напрѣдъ за да изобличатъ напълно беззаконіята на грьцката Патріаршія и тъй да избаватъ и себе и Православіето прѣдъ иновѣрнытѣ народы отъ униженіе и порицаніе. Поради това Н. Блажен. съ дѣяніето си подписано и отъ Т. Т. Прѣосвященства: сегашныя

Скопскы Доросей, Святопиротскыя Парѳеній и Святовелешкыя Геннадій и сосъ мнѣнието на низшето духовенство въ Ѳоминѫтѫ недѣлѭ обяви незаконностьтѫ на тыя изверженія, отлученія и заповѣда да ся считатъ като да не сѫ. Слѣдъ това на 11 Майя, въ дена на Кирилла и Меѳодія тържественно служи съ тѣхны Прѣосвященства когато и званично провъзгласихѫ независимостьтѫ на народната ни Цьрква при неописанна радость и удовольствіе на Българскыя народъ!

Грьцката Патріаршія обаче и въ този случай повече разярена безъ да испыта лично старцитѣ и безъ да ся посовѣтова съ другытѣ Цьрквы пакъ посыпа сосъ изверженія отлученія и проклятіи, тыя цьрковны и народны прѣстарели мѫченици. Зачто това упорство, зачто тая нечуена ярость у Патріарха, който като *рабъ Господень не подобаетъ сваритися, но тиху быти ко всѣмъ, незлобиву, съ кротостію наказающу противныя* (2 Тим. 2, 22—13)? Зачто Патріархътъ единъ день прощава, дига изверженія, а другы извергава, отлучава и прокьлнява тѣхъ и заедно съ тѣхъ цѣлъ Българскый народъ? Зачтото, както ся видѣ вече отгорѣ нашитѣ старци и прѣдставители не рачихѫ да жертватъ народнытѣ правдины, зачтото не склонихѫ да му остават нѣколко Българскы епархіи и зачтото не подложихѫ прѣдъ нозѣтѣ му нѣколко миліона грошове . . . . И тъй грьцката Патріаршія за вещественны интересы въ ничто не вмѣнява Божіѭтѫ благодать на архіерейството, Цьрковныя миръ и достолѣпіето на Православната Цьрква и назиданіето на Христіенетѣ.— За да си отмсти на Старцитѣ и на Българскыя народъ и съ тѣхъ да вьрли прахъ въ очитѣ на политическыя міръ, за да не види, что ся крые задъ тыя изверженія, отлученія и проклятіи.

Сѣкы христіанинъ вѣрова че отъ Бога е дадена на пастыритѣ власть да вьрзуватъ и развьрзуватъ, да наказоватъ виновнытѣ и да прощаватъ невиннытѣ и каѭщитѣ ся, убѣжденъ е че тая власть е дѣйствителна и за това достойна за уваженіе, но само тогыва, когато тя ся употрѣблява отъ

тѣхъ съгласно съ волята и сѫда на Оногозь, Който имъ ѭ е далъ — Бога. Напротивъ когато не е съобразна съ тая высочайна воля и сѫдъ Божій колкото и да искатъ человѣцитѣ да ѭ употрѣбляватъ неправедно и по увлеченіето на собственнытѣ си страсти, е недѣйствителна и за това нѣма никаквѫ задължителнѫ силѫ за оныя, къмъ които тъй тя ся прилага. А че грьцкыя Патріархъ сосъ синода си злоупотрѣби тѫзи божественнѫ власть много повече отъ колкото може да си прѣдстави человѣкъ въ отношеніе къмъ нашитѣ св. Старци сѣкы отъ насъ е увѣренъ отъ всичкото колкото казахмы за това и цѣлъ Българскый народъ вече не само не припознава въ този случай за законны тыя изверженія, отлученія и проклятіи нейны, но даже съ прѣзрѣніе ся относи къмъ тѣхъ.

Както и да е обаче понеже важенъ е въпросътъ, понеже грьцката Патріаршія при другото има намѣреніе съ тѣхъ да отплаши нѣкои слабодушны отъ нашитѣ и тъй да гы задържи като млечны и вълнисты овци въ своята мандра, понеже това наше прѣзрѣніе къмъ незаконностьта и неканоничностьта на тыя изверженія отлученія и проклятіи трѣба да бѫде съзнателно, да происхожда отъ здраво разсѫжденіе, основано врьхъ Св. Писаніе, врьхъ цьрковнытѣ правила и дѣятельность, а не да произлиза отъ увлеченіе на страститѣ, отъ немареніе къмъ цьрковната власть или отъ фанатизмъ — за това необходимо е да ся попытамы:

X.

Законны ли сѫ или иначе имѫтъ ли законнѫ силѫ тыя Патріаршескы изверженія, отлученія и проклятіи вьрху нашитѣ Старци?

За да отговоримъ на това пытаніе трѣба да видимъ понапрѣдъ въ каквы случаи тѣ могѫтъ да ся произнесоватъ.

Изобщо ся произнесоватъ отъ законната Цьрковна власть вьрху оногозь, който ся отдалечи отъ истинното ученіе, и

земе да учи и утвърждава ново ученіе противъ истинното и здраво ученіе на Православната Църква, не разкаянно останува въ него, за които и самъ Апостолътъ наказова (1 Кор. 4, 21. Символъ Вѣры. на 1 Всел. Съб. 1 прав. на 6-й Всел). Когато въ частности противъ Господнята заповѣдь нѣкой Епископъ принесе на жертвенника медъ или млеко или вмѣсто вино ракіѫ (Ап. 3, 4. Шест. 28, 32, 57. 99. Карѳ. 41. Ѳеоф. посл. 8), когато зима на себе си свѣтскы грыжи за другы (Ап. 1, 81, 33, Чев. 3, 7. Седм. 10. Втор. 11. Кар. 18), когато Великдень празднува въ неопрѣдѣленъ день отъ правилата (Ап. 61, 70, 71 : Шест. 11. Ант. 1. Лаод. 37, 38. Кар. 60, 81, 117). Когато прѣминува въ чуждѫ епархіѫ, ако не сѫ го повыкали (Ап. 14. Пьр. 15. Чет. 5. Ант. 16. 26. Сард. 1, 2. Кар. 57); Когато ся улови въ блудодѣяніе, клятвопрѣстѫпленіе или кражба (Ап. 1, 9. Шест. 4, 21. Неок. 1, 8. Кар. 38. Втор. 3, 17. 32, 44. 51, 70), когато избіе нѣкого (Ап. 27). Когато стане владыка за пары (Ап. 29, 30. Чет. 2. Шест. 22, 23. Седм. 4, 5. 19. Васил : 13. 9 посл.), когато като прѣзрѣ епископа си земе да прави отдѣльно събранія и другъ олтаръ въздигне безъ да е доказалъ прѣдварително, че епископътъ му прави нѣчто, което е противно на благочестіето и правдата (Ап 31, Чет. 18. Шест. 31, 34. Двук. 13, 14, 15, Гап. 6, Ант. 5, Кар. 16, 11, 12), когато съ еретици служи (Ап. 65. Трет. 2, 4, Лаод. 6, 9, 32, 33, 34, 37. Тим. 9), когато не пріиме оногозь който ся кае отъ грѣха и (Ап. 52, Кар. 53, 72), когато не учи духовенството и народа си на благочестіе (Ап. 5 8, Чет. 25, Шест. 12, 80. Двук. 16, Сард. 11, 12. Кар. 72, 82, 86, 131, 132, 133), когато накопецъ второ ржкоположеніе пріиме (Ап. 46, 68. Пьрв. 8, Втор. 7, Шест. 95, Кар. 57, 77. 101) и т. н.

Ето каноническы причины, врьхъ основаніе на които църковната власть може да наказова виновницитѣ.

Пытамы сега нашитѣ Старци направихѫ ли подобно нѣкое прѣстѫпленіе противъ вѣрата, благочестіето и църковнытѣ правила? И самата грьцка Патріаршія нито за едно

отъ тыя прѣстѫпленія не гы осѫждава. Тя гы обвинява само за това, че тѣ ся присоединихѫ къмъ народа си, че си дадохѫ оставкытѣ отъ да служатъ на нея по изложеннытѣ въ нихъ законны причины и служеніето си посвѣтихѫ на древната самостоятелна Българска Църква, и зачтото мѫжественно и съ приличенъ начинъ заедно съ народа си защитихѫ църковнытѣ правдины прѣдъ Правителството и прѣдъ другытѣ Църквы. Но патріаршіята като не припознава Българскыя народъ, като не иска да знае даже за църковны неговы правдины, като сама себе припознава за господарка надъ Българытѣ въ църковно отношеніе, тя осѫди Свят. Старци като прѣслушны на неговата незаконна власть надъ Българытѣ за това и дьрзна да приложи върху имъ 31 Апостолско правило, въ което впрочемъ ся содьржи оправданіето на Старцитѣ и осѫжденіето на патріарха и на неговыя Синодъ. За да видимъ кой е правъ и кой е крывъ нека разложимъ това правило.

То казова пьрво, че когато нѣкои священници свойя Епископъ или нѣкои владыци свойя митрополитъ или патріархъ прѣзрѫтъ, оставатъ го и отдѣльно начинаватъ да праватъ религіозны събранія прѣподаватъ на народа еретическытѣ свои заблужденія, ся наказоватъ сосъ изверженіе, отлученіе и проклятіи. Второ — когато напротивъ тыя владыци виждатъ, че тѣхныя началникъ ся отдалечава отъ истинното Христіанско ученіе, когато виждатъ, че ако и да не учи новѫ вѣрѫ или ересь, но неговото поведеніе въ църковното управленіе причинява съблазнъ и нечестіе, когато постѫпва противъ правдата и истината, тогива тѣ пълно право имѫтъ да противостоѩтъ противъ такво нечестіе, да защитѫтъ правдѫтѫ и истинѫтѫ, да приберѫтъ около себе си обиденнытѣ и онеправданнытѣ за да гы удовлетворѩтъ и тѣй да гы избавятъ отъ духовното тиранство.

Кое отъ двѣтѣ направихѫ нашитѣ Старци? И противницитѣ исповѣдоватъ, и многобройнытѣ жалбы дадены на Правителството отъ наша и отъ грьцка страна и всичкытѣ вѣстници и книжкы колкото ся писахѫ по този прѣдметъ до-

казоватъ, че Св. наши Старци послѣдното сторихѫ и на него настояватъ. Ще рече, че сопротивлението на нашитѣ Старци противъ злоупотрѣбленията на грѣцкыя патріархъ е каноническо и законно. Тѣ спорѣдъ правилото и спорѣдъ здравыя разумъ, ако бѣхѫ истинскы пастыри трѣбаше да възстанѫтъ противъ неправдата коѭто грѣцката Патріаршія причиняваше на народа ни, да ся присоединѫтъ къмъ оскорбленыя и онеправданныя Българскый народъ и тъй да го избаватъ отъ гибельнытѣ сѣтнины на отчаянието.

За всичко това нашитѣ Старци не че не сѫ заслужили никакво църковно наказаніе, а напротивъ сѫ достойны за сѣка похвала и награда отъ всичката Православна Църква за този самоотверженъ свой постѫпъкъ както и достойно ся наградихѫ вече отъ Правдолюбивото ни Правителство.

Друго. Патріархътъ ако бѣше правъ, ако бѣше увѣренъ, че не прави нѣкоѭ неправдѫ и нечестіе на Българскыя народъ и ако той не насиляваше нашитѣ Старци сосъ угрозы да държатъ насилственно народа ни подъ неговѫ власть, трѣбаше спорѣдъ църковнытѣ правила да повыка, сѫди и осѫди нашитѣ Старци, да чуе кои сѫ тѣхнытѣ и народны оплакованія, та спорѣдъ трѣбованията на правдата и истинната той да постѫпи съ тѣхъ. Да ся докажеше собрно съ безпристрастіе: До колко бѣхѫ крывы Старцитѣ и до колко сѫ справедливы трѣбованията на народа; да ся разглѣдаше още; тѣ направихѫ ли нѣкое лично прѣстѫпление, и нека положимъ че направихѫ, да ся разглѣдаше това прѣстѫпленіе свързано ли е съ народныя въпросъ, и това и другы мнимы прѣстѫпленія кой гы прѣдизвыка? Грѣцкыя патріархъ сосъ Синода си твърдѣ добрѣ знаеше че е виноватъ, че ксичкытѣ вълненія, коиго станахѫ отъ нашія народъ той бѣше гы прѣдизвыкалъ сосъ упорството си. При това още, понеже вопросътъ бѣше извънрѣденъ и Българскыя народъ обвиняваше грѣцкѫтѫ Патріаршіѭ въ святотатство тя още отъ пьрвомъ дължна бѣше отъ да бѫде сѫдія по тая работа и прѣдварителнo дължна бѣше да ся согласи съ Българытѣ, та заедно съ тѣхъ да покани прѣдсто-

ятелитѣ на другытѣ самостоятелны Църквы, и тогыва тѣ да сѫдѫтъ старцитѣ спорѣдъ 5-то прав. на 2 всел. Съборъ и да разгледатъ народнытѣ трѣбованія, а не сама тя прѣдварително да пише до тѣхъ и сосъ хитритѣ си и софистическы израженія да гы накарова да си составатъ совсѣмъ противно понятіе за работытѣ и за личноститѣ на нашитѣ Старци. Тя това не направи, сирѣчь прѣдварително не ся согласи съ Българытѣ да свыкѫтъ прѣдстоятелитѣ на другытѣ Църкви, и старцитѣ редовно не сѫди за да не излезатъ на явѣ нейнытѣ прѣстѫпленія, за които Старцитѣ навѣрно щѣхѫ да ѭ изобличатъ. Както и да е нека бѣше станала сама тя сѫдія, като законенъ духовенъ началникъ надъ тѣхъ, но и въ този случай трѣбѣше да постѫпи по църковнытѣ правила. 74-то апостолско правило казова ни какъ трѣбѣ да ся повыкуватъ и сѫдѫтъ обвиняемытѣ владыци. То казова тъй: *Онзи епископъ, който ся обвинява за нѣщо отъ человѣци достойны за вѣроятіе, необходимо е да ся повыка отъ епископы; и ако дойде и ся припознае или ся изобличи да ся опрѣдѣли църковно наказаніе* (епитимія). *Ако ли повыканъ непослуша да ся повыка вторично чрезъ испратены до него двама епископы. Ако ли и тъй не послуша, да ся повыка и треты пѫть чрѣзъ двама испратены до него владыци. Ако ли и това не уважи и не ся яви, тогива съборѫтъ, по свое благоусмотреніе, да произнесе за него рѣшеніе за да не помысли, че спечелова като избѣгнува сѫда.* Согласно съ това правило грѣцкыя патріархъ сосъ синода си не повыка Старцитѣ нито единъ пѫть чрѣзъ двама владыци, а камо три пѫти по единъ пѫть въ мѣсецъ спорѣдъ обычая на Православната Църква. Че не гы повыка свидѣтелствуватъ патріаршескытѣ протоколы и цѣлъ свѣтъ това знае. Ако слѣдователно повыканы нашитѣ Старци не бѣхѫ ся явили сѣкы щѣше да гы осѫди, че избѣгнуватъ сѫда, но понеже не гы повыка патріархътъ сосъ синода си, напротивъ даже неповыканы когато отиваxѫ за да му ся изяснѫтъ не гы пріимаше и безъ сѣко испытаніе на работытѣ въ тѣхно отсѫтствіе дърза да произнесе вър-

ху имъ изверженія, отлученія и проклятіи, заради това тѣ *нѣмѫтъ никаквѫ законнѫ силѫ вьрху Старцитѣ, сѫ ничтожны и не сѫществуіѫщи.* А понеже съ това поведеніе доказа грьцкыя патріархъ и неговыя Синодъ както и другытѣ които сѫ подписали тыя изверженія, отлученія и проклятіи показахѫ че тѣ сѫ които отбѣгнуватъ сѫда, за това тѣхното рѣшеніе вьрху тѣхъ законно пада и тѣ само за тѣхъ имѫтъ законнѫ силѫ.

Освѣнь това и другы още двѣ законны основанія имамы да ся увѣримъ, че тыя изверженія, отлученія и проклятіи никаквѫ силѫ нѣмѫтъ вьрху Старцитѣ. Пьрво че послѣднитѣ още сосъ врѣме бѣхѫ си дали оставкытѣ отъ да ся подчиняватъ на грьцката Патріаршія за това тя не можеше да ся относи къмъ тѣхъ като киріархъ за товв и неможеше да гы сѫди и наказова. Второ, че тыя изверженія, отлученія и проклятіи не канонически станахѫ свидѣтелствува записанныя въ патріаршескытѣ протоколы протестъ на нѣколко владыци, както и другъ единъ протестъ отъ всичкытѣ синодальны грьцкы владыци, който даже е заявленъ въ единъ такрыръ до Правителството противъ Іоакима Патріарха за не каноническото изверженіе на Тьрновскыя Иларіонъ, както лично това подтвьрди и сегашныя Патріархъ Анѳимъ VI-й когато лани ся срѣте сосъ Старцитѣ и братско цѣлованіе имъ даде.

Зачто побърза грьцката Патріаршія да произнесе този беззаконенъ сѫдъ вьрху Старцитѣ въ тѣхно отсѫтствіе и безъ испытованіе на работытѣ? За да не станѫтъ явны нейнытѣ беззаконія, както казахмы, и да има возможность за сѫщата цѣль сосъ крокодилскытѣ си плачевны выкове да замами и сплѣте другытѣ Цьрквы, да гы склони и тѣ прѣдварительно да ся изразатъ противъ Старцитѣ и противъ народнытѣ ни желанія, и тъй да гы тури както и гы тури вече въ трудно положеніе, въ което днесь ся намиратъ и тѣхнытѣ прѣдстоятели, които бѣхѫ ся собрали въ Цариградъ подъ прѣдлогъ ужь да разглѣдатъ въпроса за монастырскытѣ имоты, а собственно да подтвьрдатъ нейнытѣ рѣшенія, не-

правилностьтѫ и беззаконностьтѫ на които тѣ като разбрахѫ нападнахѫ ѭ безъ да дойдѫтъ въ съзнаніе, че всенародно сѫ дължны да обяватъ, че тыя беззаконны рѣшенія никаквѫ силѫ нѣмѫтъ вьрху нашитѣ Старци. Но нека прѣглѣдамы този прѣдметъ по-надълго.

XI.

Вьрху нашитѣ ли Старци или вьрху грьцкыя патріархъ и неговыя Синодъ сѫ приложимы тыя изверженія, отлученія и проклятіи?

Изверженіята, отлученіята и прокліитѣ сѫ най великото и най ужасно орѫжіе на цьрковната власть, орѫжіе дадено отъ Бога на святыитѣ Апостолы, и прѣзъ тѣхъ на тѣхнытѣ прѣемници — на владыцитѣ. Но, както въ военната дисциплина когато нѣкой употрѣблява своето орѫжіе противъ непокорнытѣ согласно съ дѣйствующитѣ законы има законнѫ силѫ, а напротивъ когато не е станѫло това употрѣбленіе съобразно съсъ сѫщото орѫжіе ся наказова злоупотрѣбительтъ, така и духовното орѫжіе когато ся употрѣби не по закона, не по волята и сѫда на Оногозь, Който утвьрждава и вмѣнява това употрѣбленіе, т. е. когато е станѫло това не по христіанскыя законъ, не согласно съ волята Божія и христіанската любовь и человѣколюбіе, тогыва злоупотрѣбительтъ на това орѫжіе, като унизитель на божественныя законъ, на Божіето величіе, като человѣкъ който божественнытѣ хотѣнія туря нарѣдъ съсъ человѣческытѣ страсти, ся наказова сосъ сѫщото орѫжіе и въ таква мѣрка, въ каквато самъ той рѣши за другыго. Грьцкыя патріархъ и неговыя Синодъ когато провъзгласихѫ това цьрковно наказаніе, работытѣ показоватъ, че тѣ отъ собственнытѣ и отъ вліяніето на страститѣ на грьцкыя народъ ся водихѫ, а Божіѫтѫ воліѫ, главныя Божій законъ — христіанскѫтѫ любовь и человѣколюбіе никакъ не зехѫ во вни-

маніе. Освѣнь това поне за очи трѣбаше да сѫди нашитѣ старци по църковнытѣ законы (Втор. 6, Чет. 9, 17. Ант. 14, 15. Сард. 4). Това не направихѫ както казахмы погорѣ, зачтото старцитѣ не бѣхѫ виноваты, личны прѣстѫпленія не бѣхѫ неправили, обстоятелствата, които гы заставихѫ да ся присоединятъ къмъ народа и го защитѫтъ срѣщу неправдата бѣхѫ извънрѣдны, законны и изобличавахѫ беззаконіето на грьцката Патріаршія. За всичко това Богъ не вмѣнява на старцитѣ и на народа ни тыя изверженіе, отлученія и проклятіи, а напротивъ ако имамы здравъ разумъ и безпристрастіе, трѣба да вѣровамы, че Той като праведенъ и нелицепріятенъ Сѫдія на патріарха, на неговыя Синодъ и на всичкы които гы подписахѫ или ще подписатъ, гы вмѣнява. Тѣ сѫ самоизвьрженны, самоотлученны и самопрокълнаты. Това подтвьрждава и законникътъ на Патріарха Фотія (гл. 9) сосъ слѣдующитѣ думы: *Епископътъ който бы отлучилъ или проклѣлъ нѣкого безъ каноническа благовидна иричина да бѫде изверженъ, отлученъ и проклятъ, за това споредъ Балсамона, неправедно отлученнытѣ отъ епископа си нѣмѫтъ нуждѫ да запазатъ това отлученіе.*

И тъй нашитѣ Старци сѫ свободны отъ това беззаконно цьр. наказаніе, тѣ сѫ дължны да го считатъ като да не е было както великыя свѣтилникъ и столпъ на православната Цьрква св. Іоаннъ Златоустъ не рачѝ да пази своето отлученіе, което произнесе вьрху него цѣлъ съборъ, който бѣше ся събралъ въ прѣдмѣстіето на Цариградъ называемо Дубъ подъ прѣдсѣдателството на тогывашныя Александрійскый патріархъ Ѳеофилъ. Когато быде попытанъ отъ събора този святый мѫжь, зачто не пази афоризмото, отговорилъ: "не го пазѫ, зачтото ми ся наложи отъ моитѣ врагове прѣди да стане съборно издирваніе на обвиненіята ми и азъ да гы чуіѫ." Народътъ понеже знаеше че беззаконно быде изверженъ и отлученъ не припознаваше това афоризмо за законно, сѫщо тъй както Българскыя народъ сега не припознава патріаршескытѣ афоресмы, и продължаваше да о-

быча св. Іоанна повече отъ колкото отнапрѣдъ. Съборътъ като видѣ, че доленъ пада потрѣбова отъ тогывашното правителство да испратѫтъ на заточеніе праведника. На това помагаше и тогывашната царица Евдокія, която считаше себе си докачена отъ святыя въ проповѣдитѣ му. Св. Златоустъ быде заточенъ въ Измитъ, сирѣчь тамъ дѣто бѣхѫ испратены и нашитѣ Старци въ послѣдно врѣме споредъ желаніето на друга Евдокія — грьцката Патріаршія. Но понеже народътъ силно бѣше ся възвълнувалъ въ Цариградъ, както нашія, за неправедното заточеніе, Правителството, както сега нашето, за успокоеніе на оскорбленыя народъ подирь 4—5 дни, вьрнѫ въ Цариградъ св. Златоуста при голѣма радость на народа, който и впрѣдъ продължава̀ да уважава пастыря си като канонически и мѫченикъ. Ако тогыва бѣше сѫдія сегашната грьцка Панріаршія, не щѣше да ся забави да обяви онзи благочестивъ народъ за схизматическы зачтото не припознаваше както сега нашія не припознава неправеднытѣ изверженія, отлученія и проклятіи. Блаженныя Патріархъ Фотій, който тоже бѣше изверженъ и отлученъ, но беззаконно, не счита себе си за такъвъ, казова: "Ужасна бѣше и страшна анаѳемата тогыва, когато тя ставаше отъ страна на благочестивытѣ противъ небъагочестивытѣ .... и когато не е мнѣніето на непріятелитѣ на истината, която прави страшны и тежкы наказаніята, но виновностьта на наказуемытѣ както и невиновностьта имъ прѣврьща въ поруганія тѣхнытѣ наказанія (Фот. Тис. 115). Нашисѣ Старци и народъ сѫ благочестивы, както и самытѣ гьрци не могѫтъ това да откажѫтъ, а повечето членове на събора, който заочно осѫди старцитѣ, сѫ испѫдены владыци изъ Българія за нечестивытѣ имъ дѣла за това и за другы историческы причины тѣ сѫ врагове на насъ, слѣдователно като отъ непріятели произнесеннытѣ изверженія, отлученія и проклятіи врьщатъся назадъ врьхъ тѣхъ, а за нашитѣ Старци нѣмѫтъ никаквѫ силѫ. Както патріарсытѣ Фотій и Игнатій бѣхѫ афоресаны и анаѳематисаны отъ римскытѣ папы Николай и Адріанъ както и отъ съборытѣ при

тѣхъ между прочимъ и за това, че реченнытѣ Патріарсы неповолявахѫ на папытѣ да владѣѭтъ цьрковно Българскыя народъ отъ политическѫ цѣль и съ намѣреніе да го запазѫтъ отъ папскытѣ пропаганды, не дадохѫ никакво внимание на тыя отлученія и проклятіи както и цѣла восточната Цьрква до сега не гы припознава. Св. Аѳанасій аѳоресанъ незаконно не запази това цьрковно наказаніе. Всичката восточна Цьрква прокълната отъ западната до днесь не счита себе си за таква. Московскый Митрополитъ Пименъ въ 1387 годинѫ неправедно былъ низложенъ и послѣ повыкнѫтъ отъ грьцката въ Цариградъ Патріаршія на сѫдъ — понеже него врѣме Россія съвьршенно още не бѣше ѭ отвьрлила. Тука той заедно съсъ другы единъ рускы епископъ Ѳеодоръ като видѣлъ, че го маѭтъ и не даватъ никакво рѣшеніе, вѣроятно за да извадѫтъ нѣчто отъ него, като прокълнали Цариградъ и неговыя рѣдъ тайно си отиватъ въ Россіѭ, и тамъ прѣспокойно зели да рѫкополагатъ священници и владыци.

Това сѫ духовнытѣ плодове на грьцкытѣ Патріарси! Но нека ся вьрнимъ къмъ прѣдмѣта. Ученикътъ на апостола Павла св. Діонисій Аріопагитскый въ 7 глава за цьрковната Іерархія слѣдуѭщего казова за оныя които безсмысленно и отъ страсть аѳоресоватъ: "Священноначалницитѣ имѫтъ силѫ да отлучаватъ като изявители на божественнытѣ сѫдове (Ἐκφάντορες τῶν θειῶν κριμάτων), но велемѫдрото богоначаліе, подиръ тѣхнытѣ страсти, велегласно казовамы, раболѣпно на вьрви; то вьрви (слуша гы) само тогыва, когато наставляемы отъ Свѧтаго Духа, осѫденнытѣ (чрѣзъ нихъ) отъ Бога достойно ся отлучаватъ. Св. Максимъ като тълкува тыя думы казова: "Ако вънъ отъ Божественната цѣль нѣкой священноначалникъ аѳореса или анаѳематиса нѣкого, тогива волята Божія не ся соглашава сосъ него, Богъ сирѣчь не го слуша, и аѳоресанныя не е аѳоресанъ, и прокълнетыя не е прокълнѫтъ, зачтото по Божій сѫдъ а не по (человѣческо) щеніе това е дъленъ да произнесе (глѣд. гр. кормч.). А че по свое щеніе и отъ мще-

ніе къмъ насъ грьцката Патріаршія произнесе вьрху старцитѣ оныя изверженія ся доказа, за това Богъ не слуша грьцкѫтѫ Патріаршіѭ, не ся уподоблява на нейнитѣ страсти. *Богъ поручаемъ небываешъ.* Ето зачто Негово Блаженство нашія Екзархъ заедно сосъ Т. Т. Прѣосвященства Дороѳей сега Скопскый, Парѳеній Пиротскый и Генадій Велешкый като изявители на Божіитѣ сѫдове, като священноначалници, които *имѫтъ власть да вьрзоватъ и развьрзоватъ.* (Мат. 18, 18). Тържественно съ писменно дѣяніе въ Ѳоминѫ недѣлѭ на настоящата година обявихѫ незаконностьтѫ на тыя изверженія отлученія и проклятіи и заповѣдахѫ на благочестивыя Българскый народъ да гы счита за ничто, като да не сѫ были.

И тъй това цьрковно наказаніе не може да ся приложи вьрху нашитѣ старци, а напротивъ, спорѣдъ приведенытѣ доказательства пада вьрху главѫтѫ на грьцкыя патріархъ и вьрху неговыя Синодъ и вьрху другытѣ бывши испадѫлы Цариградскы Патріарси и владыци, които дьрзнахѫ и вьрху оныя които бы послѣ дьрзнали да гы подпишатъ. Въ дополненіе на горнытѣ доказательства че грьцкыя патріархъ, неговыя Синодъ и соподписавшитѣ беззаконото дѣяніе като беззаконны сѫдіи сѫ достойны за осѫжденіе отъ святыитѣ вселенскы Съборы привождамы слѣдуѭщето правило на 7-й Вселенскый Съборъ, който казова както слѣдова: "опрѣдѣлявамы: чтото никакъ да не умышлява (нѣкой) епископъ отъ низка корысть да употрѣблява въ прѣдлогъ (поводъ зима отъ) мнимы грѣхове, да иска злато или сребро или друго нѣчто отъ подчиненнытѣ епископы (както грьцк. Патріаршія отъ старцитѣ да ѝ оставатъ нѣколко епархіи и да ѝ опрѣдѣлятъ единъ малъкъ данъкъ да ѝ дава народътъ) или клирици или монаси. За что апостолътъ казова: "неправеднытѣ царство Божіе не ще наслѣдатъ (1 Кор. 6, 9), и още: не трѣба дѣцата да печелѭтъ имѣніе за родителитѣ, а родителитѣ за дѣцата (2 Кор. 12, 14). Заради това, ако ся забѣлѣжи, че нѣкой поради истязаніе, злато или друго нѣчто (подъ

което разбери сичко, което ся относи до нашето онеправдованіе) или по своя нѣкоя страсть, забранява служенѣто и аѳоресова нѣкого отъ своитѣ клирици или заключава честный храмъ (както това направихѫ много владыци по България и въ послѣдно врѣме единичкѣтѣ народнѫ цьрквѫ въ Цариградъ сама грьц. Патріаршія затвори като подѣйствува чрѣзъ Правителството, да спрѣ и священницитѣ отъ служенѣто) за да не быва въ него Божія служба, такъвъ, като устремлява своето неистовство и върху безчувственнытѣ прѣдмѣты на истинѫ е безчувственъ: и трѣба да ся подвьржи на сѫщото, на което подвьргналъ другыго и ще ся обьрне неговата болѣзнь върху неговѣтѣ главѫ, зачтото е прѣстѫпникъ на Божіята заповѣдь и на апостолскытѣ постановленія. Зачтото заповѣдова и Петьръ върховныя апостолъ: Пасите което е у васъ Божіето стадо, като го посѣщавате не съ нуждѫ, но съ воля и по Бога: нито съ неправедны прибытцы, но усердно: нито като да собладавате причта, но образы бывайте на стадото: и когато ся яви пастыреначалникътъ ще пріемете неувадаемый вѣнецъ на славата.

XIV.

При такво незаконно изверженіе, отлученіе и проклинаваніе благодатьта на архіерейството уничтожавали ся въ лицата върху които тѣ сѫ произнесены?

Прѣди да докажемъ догматическы, че благодатьта на архіерейството не ся уничтожава въ лицата, върху които беззаконно сѫ произнесоватъ тѣ, нека ся спрѣмъ малко върху здравыя разумъ по този прѣдметъ като ся попытамы: благодатьта Христова зависи ли отъ человѣческата воля? Ако прѣдположимъ, че зависи, тогива человѣцитѣ ся крьщаватъ, миропомазоватъ, исповѣдоватся, причащаватся по волята на священнослужителя, а понеже человѣческата воля като не свята, не съвършена, е измѣнчива, непостоянна, то и освященіето, което ся получава въ таинството послѣдова измѣненіето на съвършителя. Като е тъй и благодатьта, коіѭто сѫ пріели нашитѣ Старци прѣзъ грьцкытѣ владыци, отъ Патріаршіята понеже днесь сѫ сьрдиты намъ, понеже тѣхното благоволеніе къмъ насъ ся е измѣнило, благодатьта ся дига отъ тѣхъ. Но това заключеніе е противохристіанско, безбожническо и самата грьцка Патріаршія и най голѣмытѣ фанатици грьци противъ насъ не вѣровамы да сѫ согласны съ него.

Вопросътъ ся рѣшава удовлетворително отъ ученіето за таинствата въ отношеніе къмъ този прѣдметъ. Постоянното догматическо ученіе на Православната Цьрква е было и е въ че Христовата Цьрква подъ таинства ся разумѣватъ богоучрежденнытѣ священнодѣйствія въ които прѣзъ видимы или на чувствата подлежащи знакове сообщава ся на человѣцитѣ невидима спасительна или благодатна сила Божія или иначе благодатьта на Святаго Духа (Догм. Бог. Ант. § 277). При таинството на рѫкоположеніето Духъ Святый невидимо освящава рѫкополагаемыя, но Той иска, чтото това да става при посрѣдство на человѣци (владыци, които сѫ получили законно рѫкоположеніе) съ возложеніе на рѫцѣтѣ (Дѣян. 14, 2, 3. 29. 1 Тим. 1, 5. 5. 22. 4, 14. 2 Тим. 1, 6). Споредъ това откровенно ученіе рѫкоположеніето, както и другытѣ таинства, казова Св. Іоаннъ Златоустъ, *извършава самъ Богъ*, а не священнослужительтъ. Возлагася рѫка врѣхъ человѣка, *но съвършава самъ Богъ*. Съ другы думы сѫщото казава и св. Игнатій Богоносецъ, че назначеннытѣ по опрѣдѣленіето на Іисуса Христа ся утвьрждаватъ по неговата воля отъ Неговыя Духъ Святый въ священныя санъ. Святый Амросій:— Епископа посвящава въ чинъ, а Богъ усвоява достоинството (De dignit. Sacerd. c. 5). Недостойныя съвършитель на таинството не прѣпятствува на благодатьта на Св. Духа да являва въ него силѫтѣ си както и недойстойно пріемлющія не уничтожава тѫзи силѫ. Както свѣтлината на слънцето, учи Блаженныя Августинъ, не губи чистотѫтѣ

си за това, че пада врьхъ калтѫ и другы нечисты мѣста, тъй и таинството не губи спасителнѫтѫ си силѫ за това, че ся съвьршава отъ недостойны пастыри (*Фракт. Вонъ Іох. ханъ*). Слѣдователно за да бѫде дѣйствително ржкоположението иска ся правиленъ образъ на съвьршението, законно лице, което съвьршава таинството и другытѣ необходимы принадлежности: възложение на ржцѣтѣ врьхъ поставляемыя и молитва, а отъ пріемлющыя ржкоположението иска ся да има вѣрѫ и нужнѫ готовность и способность за да пріиме благодатьтѫ, която ся сообщава прѣзъ таинството (Догм. Бог. Фил. 248). Благодатьта едначъ сообщена обитава въ душата на ржкоположенныя (1 Тим. 4, 14. 2 Тим. 1, 6).

И тъй Божіята благодать не зависи отъ человѣческата, тя ся съобщава независимо отъ волята на Съвьршителя, но за да ся сообщи иска ся само той да бѫде тука необходимо каноническо орѫдіе, орѫдіе на Духа Святаго а отъ пріемлющыя ржкоположението, ся иска вѣра, готовность и способность да служи. Ще рече, че сообщението на благодатьта тука, ся обусловлюва повече отъ волята на пріемающыя ѭ. Както при ржкоположението независеше сообщението на благодатьта на Святаго Духа отъ человѣческата воля т. е. отъ ржкополагающія, тъй тя независи отъ нея и подирь ржкоположението когато той— съвьршительтъ, бы поискалъ да ѭ уничтожи въ лицето на което ся е сообщила правилно и което не е изгубило нито разположението да ѭ има, нито готовностьтѫ да служи, нито пакъ е станало неспособно за нея. Человѣкътъ — владыката иска напримѣръ да уничтожи или да дигне отъ нѣкой священникъ благодатьтѫ на Св. Духа, тя не ся дига, не ся уничдожава, ако това лице не е изгубило трѣбуемото отъ него условіе за да ѭ има. Това особенно не може да бѫде когато священноначалникътъ отъ ярость или ненависть обявлява уничтоженѫ священническѫтѫ благодать, зачтото както видохмы по-горѣ спорѣдъ Св. Діописія Божіята воля не ся соглашава съ человѣческата, когато тя, независи или не ся

соображава и недѣйствува согласно съ първата. Человѣческытѣ сѫдове и рѣшенія само тогива сѫ дѣйствителны и святы, когато сѫ сообразны съ Божія законъ — сосъ Христіанската любовь. Божіята благодать не става подиграло на человѣческытѣ страсти. Както самъ Богъ ѭ сообщава, при правилното извьршваніе на таинството, на достойныя, тъй самъ Той ѭ и дига послѣ отъ недостойныя.

За да не бы ся унижавала Божіята благодать на священството и на тритѣ степени въ подобны случаи· Св, Отци сѫ опрѣдѣлили правила, които изискуватъ врѣме, безпристрастіе и съборы за да открыѭтъ виновстьтѫ или невинностьтѫ на обвиняемытѣ лица. Грьцката Патріаршія споредъ тыя правила не постѫпи когато провозгласи изверженіята, отлученіята и проклятіитѣ, зачтото внѫтрешно бѣше увѣрена, че нѣма законны основанія до стори това нечестиво дѣло, че нашитѣ старци не само не сѫ сторили нѣкоѭ погрѣшкѫ прогивъ архіерейскыя санъ, не сѫ изгубили нито вѣрѫтѫ, нито способностьтѫ нито разположението да служатъ, но даже сѫ зели на себе трудното дѣло да нарѣждатъ Българскѫтѫ Православнѫ Цьрквѫ, коѭто тя, грьцката Патріаршія, бѣше ѭ докарала въ плачевно разстройство,—а това тя направи просто отъ ярость, отъ лично мщеніе къмъ Святыитѣ наши владыци и къмъ Българскыя народъ както и отъ политическа цѣль и за угожденіе на страститѣ на грьцкыя народъ и на испѫденнытѣ грьцкы владыци отъ Българія.

И тъй понеже грьцката Патріаршія не ся води и въ това отношеніе отъ волята Божія, отъ Божія законъ, а отъ своитѣ страсти, отъ които Божіята воля и законъ не ся води, нейныя сѫдъ като не е согласенъ съ Божія сѫдъ, и понеже нашитѣ старци не сѫ постѫпили противъ Божіята воля, а сѫ защищавали правдатѫ и истинѫтѫ, за това Богъ не уничтожава благодатьтѫ на архіерейството въ нашитѣ старци, тя пребывава въ тѣхнытѣ души отъ като имъ ся е сообщила при ржкоположението ако и беззаконно да сѫ произнесены върху имъ реченнытѣ изверженія отлученія и проклятіи. Да! нашитѣ Старци сѫ дѣйствителны канонически

архіереи, и законны пріемници на св. Апостолы. За това каквыто и да иска грьцката Патріаршія правила да приложи върху тѣхъ не ще да имѫтъ никаквѫ силѫ на този за тѣхъ нито за народа понеже сама тя вече подлежи на цьрковенъ сѫдъ за този беззаконенъ нейнъ постѫпъкъ и даже сама себе вече е осѫдила на изверженіе, отлученіе и проклятіе.

XIII.

Главната причина на заслѣпленіето на грьцката Патріаршія.

И самыя простъ разумъ лесно разбира, че притязанія-та на грьцката Патріаршія както и нейнытѣ постѫпкы относително къмъ нашитѣ Старци и народа ни сѫ противны на правдата и истината. Но както нѣма явленіе безъ причина, така и това заслѣпленіе на грьцката Патріаршія трѣба да има своіѫ причинѫ. За да намѣримъ тѫзи причинѫ трѣба да вьрлимъ единъ кратъкъ поглѣдъ върху исторіѫтѫ на грьцкыя народъ. Като возлезимъ въ Христіанскытѣ врѣмена ный намирамы въ Европейскытѣ брегове на югоостокъ единъ малъкъ, но доволно напрѣдналъ народъ прѣдъ другытѣ. То е грьцкыя. И той както всичкытѣ другы отпьрвоначъ былъ бездоменъ, живѣлъ по пощерытѣ отъ дѣто и получилъ названіето си *мирмидонесъ* зачтото като мравкытѣ въ тѣхъ живѣлъ. Тамъ дѣто брѣговетѣ на близко ся прѣсичатъ сосъ малкы ржкове и има на близо имъ острове и другы цѣлизны (материци) съобщеніето по-лесно и по-бързо става както и обмѣнътъ на мыслитѣ и познаніята. Това географическо положеніе за Грьція было много важно въ онова врѣме, когато е нѣмало телеграфы, шосета, желѣзны пѫтища и параходы. Тя като морска страна въ него врѣме имала часты сношенія въ мало-азійскытѣ брѣгове съ Финикія и Египетъ и даже съ Аравія. Изъ Египетъ ся прѣсѣлили тука нѣколко колоны съ прѣдводители учены хора, каквыто сѫ были Кекропсъ, Кадмъ и другы които и писменностьтѫ донесли въ Грьціѫ. Това сближеніе на Египетъ съ Грьція сближило и грьцкытѫ религіѫ съ Египетската и отъ тука ся далъ поводъ къмъ философствованіе. За това когато другытѣ народы още спіяхѫ въ мрака на невѣжеството, тамъ ся появили вече учены мѫжье, философы, риторы и училища, които обаче въ сѫщото врѣме вдѫхнали на народа гордость и прѣзрѣніе къмъ другытѣ народы толкозь чтото грьцитѣ зели да казоватъ: *посъ ми и Еллинъ варваросъ*— сѣкы който не е грькъ е варваринъ (необразованъ, дивъ). Тѫзи надменность зели сосъ себе си и грьцкытѣ прѣсѣленія, които тогива ставахѫ въ Крѫмъ, по край западнытѣ брѣгове на Черното и Бѣло морета, дѣто и до днесь тукъ-тамѣ по оныя мѣста ся намиратъ грьци. Тыя прѣсѣленія много бы развили могуществото на грьцкыя народъ, но Македонското царство спрѣло бѣше напрѣдноваіето му. Александръ Великый отъ като покори на себѣ Грьціѫ много грьци сосъ себе си зелъ былъ въ Египетъ, дѣто при неговытѣ прѣемници языка и образованіето си распространихѫ. Въ Александрія ся стекавали тогива всичкытѣ учены. Тука была знаменитата книгохранителница, отъ тука сѫ излизали почти всичкытѣ тогивашны учены и тѣ ся разпрьскали по тогивашныя извѣстенъ свѣтъ. Всичкыя почти образованъ класъ по оныя мѣста изучавалъ и говорилъ грьцкыя языкъ и самытѣ даже Евреи были отличны Еллинисты, за това глѣдамы много учены отъ друга народность въ него врѣме да списоватъ на този языкъ както напримѣръ ученыя Евреинъ Филонъ, Іосифъ Фловій и другы. По тази причина и святыитѣ Евангелисты освѣнь Матѳей, и Апостолытѣ, Евреи родомъ, священнытѣ си книгы написахѫ на този языкъ. Всичко това учено богатство разработено не отъ грьци на грьцкы языкъ, както гледамы и въ Христіанскытѣ врѣмена отъ много отци и другы, не отъ грьцка народность, да ни сѫ оставили много сочиненія, които грьцитѣ сѫ считали и до днесь даже гы считатъ за свой имотъ. Грьція послѣ падна въ Римското иго, но и сега пакъ грьцкото образованіе не ся изгубило. Въ Аѳинѫ ходили да ся учатъ

и отъ самыя Римъ, и много Римляне тогива списовали на грьцкыя языкъ. За това сравнително съ грьцкото образованіе и грьцката гордость и прѣзрѣніе къмъ другытѣ народы напрѣдновали. Въ такво положеніе гы завари и Христіанството. Когато Константинъ Великый прѣнесе прѣстола си въ Византіѣ тука намѣрилъ много Христіане отъ грьцка народность, а понеже въ Римъ твьрдѣ малко Христіане бѣхѫ станали отъ высшія него врѣме классъ, който вынагы повече вліяніе има на правителственныгѣ работы, твьрдѣ малко послѣдовали императора въ неговѫтѫ столицѫ, и понеже той въ правителственныгѣ работы много повече прѣдпочиташе христіанетѣ, за това тука въ Цариградъ повече грьци духовны и міряне были забыколили прѣстола му, които глѣдамы послѣ твьрдѣ голѣмѫ роль да играіѫтъ и въ цьрковныгѣ и граждански работы и постепенно до толкозь да ся усиляватъ чтото да завладѣіѫтъ даже и самыя прѣстолъ. Латинската народность тука напротивъ отъ день на день ся умалявала и въ послѣдно врѣме почти была изгубила тука политическото си вліяніе, но при всичко това не могла да глѣда прѣдъ себе си да ся возвеличава единъ народецъ съ нейныя потъ, да зима въ рѫцѣтѣ си управленіето на дьржавата, който го считалъ за свой подданный. Но ако въ новый Римъ Италіанцитѣ были изгубили пьрвенството въ граждансктѣ работы, за това пакъ въ старый Римъ и во всичкыя христіанскы міръ спорѣдъ цьрковныгѣ правила тѣ имахѫ пьрвенство, за това тѣ задумали чрезъ свойя въ Римъ Епископъ, чрезъ вліяніето въ цьрковныгѣ работы да воздигнѫтъ древныя Римъ сосъ всичката му древна славѫ. Отъ тука ся поражда соперничество между двата Рима: кой кого да надвіе въ прѣвозмаганіето, а понеже и двата чрѣзъ политическѫ силѫ не можехѫ вече това да достигнѫтъ, то работили чрѣзъ духовныгѣ си началници това да сполучатъ. Ето по коя причина папытѣ измыслюватъ новы ученія, а Цариградскыя патріархъ, като не могълъ това да направи задьржимъ отъ Православното ученіе, кичался сосъ титлы: „Вселенскый, Божественно святѣйшество,“ за да праватъ

впечатлѣніе на простытѣ народы, които ся намирали тогива подъ вліяніето на този или онзи Римъ. Послѣднытѣ титлы, особенно пьрвата, грьцката надменна глава буквално разбира: т. е. че грьцкыя патріархъ дѣйствително има власть надъ всичкѫтѫ вселеннѫ, за това и си позволи въ послѣдно врѣме да уничтожи самостоятелностьтѫ на Българската Цьрква, а въ наше сега врѣме да извьрши оныя беззаконны дѣла върху нашитѣ старци безъ да попыта истиннѫтѫ Вселенскѫ Цьрквѫ като другъ папа. Мимоходомъ нека напомнѫ, че отъ това взаимно соперничество не малко е прѣтърпѣла и нашата Цьрква въ онова врѣме, зачтото и двѣтѣ страны ся надваровали: Коя по-скоро да іѫ задьржи за себе, и че това соперничество пакъ отъ друга страна стана причина да ся развіе и утвьрди нашата книжевность и самостоятелность на Цьрквата ни. Както и да е грьцитѣ останахѫ владѣтели както на царскыя така и на цьрковныя Ѳронъ въ Византійската Дьржава и отъ тогива ся сложило у тѣхъ убѣжденіе вече, че сѫ законны наслѣдницы и на двата ѳрона. Гордостьта имъ слѣдователно още повече ся увеличавала до толкозь чтото обѣщавала имъ да бѫдѫтъ міродьржители. Но частытѣ набѣгы опустошенія на Атила, Крума, Симеона Великаго и изобщо на Българското Царство до толкозь разслабили тѫзи мнимо-грьцкѫ дьржавѫ, чтото доволно было най-сѣтнѣ да ся яватъ прѣдъ стѣнытѣ на Цариградъ Османскытѣ орѫдія за да ся строполеса този разклатенъ колосъ. Мнимонаслѣдницитѣ на тази паднала дьржава не могли и още не могѫтъ да забравятъ, че единственната вънкашна причина на тѣхното паданіе сѫ Българытѣ, за това отъ сега най велико прѣзрѣніе и ненависть ся сложи въ главытѣ и въ сьрдцата на грьцитѣ къмъ Българытѣ безъ да разберѫтъ че ничто на този свѣтъ не става безъ Божій Промыслъ.

Подиръ паденіето на тая дьржава у грьцитѣ ся образова една мечта наречена велика идея за воздигнуваніето на дьржавата. При тыя мысли трѣбаше да ся погрижатъ за срѣдства и за отстраненіе на причинытѣ, които содѣйству-

вахѫ на паденіето. Колкото за Българытѣ придумали чрѣзъ интригы да уничтожатъ самостоятелностьтѫ на Цьрквата имъ и тъй да могѫтъ отъ една страна да ся обогатяватъ сосъ пары и вліяніе, а отъ друга да увеличаватъ народа си съ погрьчваніето на Българытѣ. Задуманното испълнили когато патріархъ Митрофанъ третій търновскѫтѫ Патріаршіѭ въ 15-то, а Самуилъ въ 1766—1767 Ипекскѫтѫ и Охридскѫтѫ уничтожили. Цѣлта споредъ моето мнѣніе лесно можеше да ся достигне ако дѣйцитѣ бѣхѫ хора съ политическы и практическы умъ, ако бѣхѫ высокообразованны, безпристрастни и высоконравственны. Но грьцкото духовенство което бѣше зело на себе осѫществленіето на тая цѣль, за сожаленіе на грьцитѣ, бѣхѫ человѣци совсѣмъ съ противоположны качества. Освѣнь това народната гордость, прѣзрѣніе и ненависть къмъ насъ и въ духовенството до толко ся воплотило, чтото отъ голѣмото си заслѣпленіе и при самыя свѣтъ на Евангеліето явны признаци показовало че то счита Българытѣ за най непотрѣбснъ и ничтоженъ и варварскы народъ. Грьцкытѣ владыци бѣхѫ увѣрены че невѣжитѣ Българы ничто не могѫтъ направи противъ тѣхъ за това и насилствата отъ день на день увеличавахѫ и Българскыя народъ ся виждаше да ся намира въ края на живота си. Но благодареніе на невѣжеството, на безнравственностьта и на нечуенытѣ насилства на грьцкытѣ деспоты разбудихѫ отъ дълбокъ сънъ и докарахѫ да дойде въ созцаніе Българскыя народъ, че необходимо е да изгони изъ себе си тыя натурници и мѫчители свои. Българытѣ при голѣмы жертвы, благодареніе на просвѣтенныя и правдолюбивыя ни Господарь Султанъ Абдулъ Азисъ сполучихѫ и съ това смажихѫ заносчивостьтѫ на грьцката гордость, разтурихѫ за всегда и на цѣлъ свѣтъ изевихѫ грьцкѫтѫ мечтѫ наречена великѫ идеѭ като сполучихѫ цьрковнытѣ си правдины, като возтържествова Българската правда, а грьцката крывда явна стана. Освѣнь това Българытѣ сосъ своята сполука отворихѫ очитѣ и на карамапліитѣ и на Арнаутытѣ да искѫтъ самостоятелнѫ Цьрквѫ.

Ето зачто грьцката Патріаршія и грьцитѣ заслѣпены днесь отъ ядосованіе скърбь и негодованіе къмъ насъ готовы сѫ ако е возможно съ една капка вода да ны одаватъ, горы и планины да строполесатъ надъ главытѣ ни за да ся уничтожимъ, да ся невидимъ отъ този свѣтъ. Ето зачто тѣ въ лицето на Патріарха и синода си испуснахѫ изверженія, отлученія и проклятіи върху старцитѣ и народа ни, а въ тыя дни вече сѫ заговорили тѣхнытѣ вѣстници за да провозгласатъ схизмѫ, простородіето грьцко надъхаватъ съ фанатизмъ къмъ Българытѣ като къмъ схизматици за да вьрліятъ прахъ въ очитѣ на дипломатическыя свѣтъ за да не види и да не разбере что ся крые задъ всичко това . . .

XIV.

Заключеніе и прѣдназначеніето на Българскыя народъ.

Много прискорбно е да разкрыва человѣкъ беззаконія на една Цьрква, която толкозь много е заслужила на Христіанството и на православната Цьрква, много соблазнително е за религіозното чувство да показовамы таквы нечуены злоупотребленія у служителитѣ христовы. И ный съзнавамы ся, при сѣко разсѫжденіе на настоящія си трудецъ не малко скърбь осѣщахмы въ сьрдцето си при мысьлта: каквы трѣба да бѫдатъ Христовытѣ Пастыри и каквы гы виждамы днесь. Като си наумишь даже, че у тыя хора нѣма нито Христіанскѫ вѣрѫ, нито человѣщинѫ за това не малко соблазнь ще ся развіе въ тебѣ читателю. Но нека да не ся смущавамы, да не дохаждамы въ непріятны заключенія. Человѣкъ трѣба да бѫде великодушенъ, да знае, че человѣкъ като слабъ лесно пада, помрачавася отъ страсти и отъ различны обстоятелства неосѣтно. Той ся намира въ борба между трѣбованіята на плътьта и трѣбованіята на вѣрата. Свѣтлината на Евангеліето е чиста несравнсино повече отъ златото и слънцето, а воспріимчивостьта и нравственното

разположеніе на человѣка къмъ нея е непостоянно. Той става Христіанинъ колкото има воспріимчивость и нравственно расположеніе къмъ тази свѣтлина, и колкото той е усвоилъ и осѫществилъ въ живота си Евангелскытѣ истины. Отъ тази точка трѣба да глѣдамы и на сѣко высокопоставено лице както напримѣръ на днешнытѣ управители на Цариградската грьцка Цьрква, които още не сѫ ся избавили отъ языческыя духъ на бащитѣ имъ, и въ сѫщото врѣме трѣба да имамы философско търпѣніе, та поради тѣхъ да не ся истудява въ насъ религіозното чувство къмъ святата Христова Вѣра, която не ся осквернява отъ недостойнытѣ священнослужители както и отъ лошавытѣ Христіане, както слънцето не ся осквернява ако и да прѣминува нечисты мѣста. Христіанството не изведнажь, а постепенно ся осѫществява както во всичкого человѣчество така и въ отдѣлны личности. Оныя мѫжье, които напълно сѫ го осѫществили въ живота си, които слѣдователно сѫ застанали выше надъ человѣческытѣ увлеченія и страсти наричамы святыи. Ето тыя святыи мѫжье сѫ составлявали вселенскытѣ и помѣстны съборы и воодушевляемы отъ Христіанската любевь и отъ Духа Святаго ржководимы оставихѫ ни толкозь добры правила за управленіе на Цьрквата, за Христіанската нравственность и ученіе. Тѣхнытѣ правила сѫ Божественны, и като таквы тѣ сѫ имали прѣдъ очи да икономисатъ и врѣменны нужды, които тогива ся появлявали и впрѣдъ или и сѣкогашь могли да ся появляватъ въ человѣщината. Ако грьцката патріаршія бѣше ся водила отъ духа на св. Отци, отъ духа и цѣлта на правилата, тоне само въ буквалныя но и въ внѫтренныя смыслъ и щѣше намѣри Българскыя въпросъ противенъ на тыя правила, не щѣше да впада въ недопростены заблужденія. Главната цѣль на цьрк. правила е да ся пази цьрковныя миръ, Христіанската нравственность и Православіето. Когато за достиженіе на тая цѣль е нужно нѣкое, по видимому, измѣненіе на нѣкои правила, които ся относятъ до измѣняемостьта на географическы граници, и вънкашны привилегіи, не трѣба да ся задумаваемы да пріимемъ това прѣиначеніе сосъ цьрковно впрочемъ рѣшеніе безъ забава. Но грьцката Патріаршія цьрковнытѣ правила употрѣблява само за доказованіе че нейната крывда е правда. Да, за грьцитѣ сѣко прѣтълкованіе на правилата е возможно когато ся достига великата идея и когато това прѣтълкованіе угождава на страститѣ имъ. Грьцитѣ види ся си позволяватъ това зачтото женихътъ, мнимовселенскыя патріархъ е сосъ тѣхъ . . . И ный Българытѣ съ простодушіето си толкозь врѣме сѣдохмы да гы слушамы да ни баѭтъ со своитѣ софизмы при рѣшеніето на въпроса, додѣ най сѣтнѣ и най простытѣ наши селяне разбрахѫ, че нашитѣ желанія не сѫ противны нито на Евангеліето нито на цьрковнытѣ правила, а сѫ противны само на грьцката велика идея и на корыстолюбіето на фенерскытѣ Отци, и че когато грьцитѣ казоватъ велика Христова Цьрква трѣба да разбирамы подъ тыя имена гр. народъ и грьцкы интересы и ничто повече, и даже до такво нечестіе достигнахѫ чтото Православіето на вселенската Цьрква да отождествяватъ съ Елленизма, който Св. отци считахѫ тождественъ съ идолопоклонство, за това и сѫ го изгонили отъ цьрковныя языкъ.

За това, като ся възстановлява сега нашата Цьрква противъ волята на гр. Патріаршія, открыва ся на насъ Българытѣтакъ задатъкъ отъ Божія промыслъ въ този міръ, който трѣба да ся стараемъ да испълнимъ толкозь по-точно, колкото повече противникътъ отсрѣща не прѣстава да пуща върху насъ стрѣли на разновидны клѣвети и козны. Ный Българытѣ имамы священнѫ дължность да запазимъ въ точность всичко, что ни сѫ оставили святытѣ Отци, да запазимъ Православіето, та съ това да докажемъ на непримиримытѣ наши врагове, че както противъ тѣхното отвратително желаніе, въ границитѣ на отечественнытѣ правила, на правдата и истината основаны искахмы възстановленіето на Цьрквата ни, тъй врьхъ сѫщитѣ начала основаны ще запазимъ Православіето у себе си, и ще го запазимъ като очитѣ си въ честь и славѫ на всеобщата Вселенскѫ Цьрква и за примѣръ и изобличеніе на грьцитѣ, които направихѫ Ца-

ригрaдскѫтѫ пристанище на корыстолюбіе и свѣтовны видове. Трѣба да смы увѣрены ный Българытѣ, че великѫ заслугѫ ще принесемъ на Православната Цьркве, на цѣло человѣчество, като покажемъ че Православіето е единственныя корабъ въ който ся спасаватъ народытѣ, е вѣра която не нарушава народнѫтѫ личность, а ѭ воздига не во врѣдъ на другы народы. Да докажемъ, че Православната Цьрква запазва свободѫтѫ и равенството на народытѣ, че е вѣра, която правилно воздига и развива съзнаніето на народната личность на народытѣ и гы ввожда въ согласіе. Да! Българскыя народъ наистинѫ отъ Божія промыслъ е призванъ да поправи теченіето на цьрковната исторія, сосъ живота си да омые пятното, което направи грьцкото духовенство и народъ да падне врьхъ свѣтлѫтѫ одѣждѫ на Христовата невѣста — Цьркве прѣдъ другытѣ иновѣрны народы; да поправи еднѫ великѫ погрѣшкѫ която докачаше Христіанскѫтѫ свободѫ и равенство на народытѣ въ Цьркватa — погрѣшкѫ, която отождествляваше и ограничаваше вселенскѫтѫ Цьрквѫ съ единъ народъ за вещественны неговы интересы. Това е прѣдназначеніето на Българскыя народъ отъ Бога въ този міръ. За това дължны смы отъ една страна да избѣгнувамы отъ оныя злоупотрѣбленія, които имахѫ грьцкытѣ владыци и народъ, а отъ друга да стоимъ будны противъ сѣко докаченіе на Православіето отъ дѣто и да е. Въ противенъ случай, не дай Боже, ще подтвьрдимъ грьцкытѣ увѣренія, прѣдъ другытѣ Цьрквы, че това направихмы не отъ любовь къмъ Православіето и не за да отбѣгнемъ отъ злоупотрѣбленіята, и тогива вмѣсто да соединимъ и запазимъ народа ще го раздѣлимъ на противоположны части, — което Богъ да до непусне — които вече трудно е да ся соединѫтъ. Тогива, не дай Боже, ще ся накажемъ прѣдъ просвѣтенытѣ народы и прѣдъ Правителството ни, които тъй много ни сочувствуватъ, недостойны, вѣтренны. Всичко ще са достигне съ Божія помощь, когато имамы миръ, согласіе и единодушіе, а най повече да увеличавамы искреннѫтѫ приверженность къмъ Прѣстола на Негово Императорско Величество, Просвѣщенныя и благодѣтелныя ни Господарь Султанъ Абдулъ Азисъ, единственныя виновникъ на нашето избавленіе отъ грьцитѣ, името на когото за това во вѣкы вѣковъ достодолжно и съ благодареніе ще ся въспоминава и слави у признателныя нашъ Българскый народъ!

XV.

ЗА ПРОВЪЗГЛАСЕНАТА СХИЗМА.

Наконецъ при свьршваніето на настоящія си трудъ извѣстихмы ся, че събраныя въ Фенеръ съборъ дьрзна да провъзгласи схизмѫ вьрху Православното Българско духовенство и вьрху Българскыя народъ. Подирь много частны прѣпирны между себе членоветѣ на това съборище пьрвово си засѣданіе дьржа на 29 Августъ на настоящата година, въ онзи сирѣчь день когато съ постъ и молитва Правосл. наша Цьрква въспоминава заколеніето на Праведника Іоанна Крьстителя, а на 14 Септемврія въ дена когато ся чете Евангеліето на Спасителевытѣ страсти подписахѫ нечестивыя си актъ, сѫщо тъй както беззаконнытѣ сѫдіи рѣшихѫ да распнѫтъ Іисуса Христа, като нарочно да сѫ зели примѣръ пьрвытѣ отъ послѣдныте при чтеніето на Евангеліето въ този день. Достозамѣчателны сѫ слѣдователно днитѣ на званичното начинаніе и свьршваніе на дѣлата на това съборище. Да! тыя дни показоватъ че беззаконнытѣ наши сѫдіи заклахѫ правдѫтѫ и пакъ распнахѫ истинѫтѫ. Правдата и истината обаче живѣѭтъ, и ако сѫ умрѣли, то тѣ сѫ умрѣли само въ съвѣстьта и сьрдцата на неправеднытѣ наши сѫдіи. Казовамы неправедны, зачтото тѣ съставихѫ неканоническо съборище. Подсѫдимытѣ станахѫ сѫдіи на дававджіитѣ — Българытѣ. За да е праведенъ и канонически единъ съборъ трѣба въ него да не засѣдава нито единъ отъ тяжущитѣ ся, а двѣтѣ противоположны страны да ся прѣдставатъ на испытъ прѣдъ Съборъ, състоящъ отъ человѣци,

които сѫ безпристрастны и на които интересътъ е да възтържествува правдата и истината. Между тѣмъ съставътъ на реченното сборище исключително бѣше отъ грьцкы владыци и отъ таквы, които бѣхѫ испѫдены изъ Българія и отъ патріарсы, които сѫ извьрлены отъ патріаршескыя прѣстолъ като недостойны и съ Българытѣ сѫ ся карали по въпроса пи. Освѣнь това въ това сборище сѫ засѣдавали и титулярны владыци, които нѣмѫтъ прѣдставителенъ характеръ. Александрійскыя Патріархъ тоже не е могълъ да бѫде безпристрастенъ, зачтото и той когато бѣше Цариградскы патріархъ ималъ е работѫ съ Българытѣ по въпроса. Както и да е. Трѣбаше поне за очи да повыка този съборъ нашитѣ Старци прѣдъ себе, да гы испыта, сѫди и осѫди ако бы не ся покаяли за приписанытѣ тѣмъ отъ него погрѣшкы. Но не гы повыкахѫ зачтото невинностьтѫ на нашитѣ Старци и самытѣ тѣхны врагове внутренно съзнаватъ. Впрочемъ ако реченното сборище бѣше гы повыкало съ приличнытѣ обычаи въ таквы случаи, тѣ като си съзнаватъ невинностьтѫ безъ сѣко съмнѣніе щѣхѫ да му ся отговорѫтъ сосъ думытѣ на Св. Іоанна Златоустаго, които Той стълпъ на Православіето каза на испратенытѣ до него за да го повыкатъ да иде на събора, който бѣше ся събралъ въ едно прѣдмѣстіе на Цариградъ за да го сѫди, така: *не считамы свбе си достойны за осѫжденіе, зачтото сѫщитъ епископы, които ны выкатъ сѫ явны наши врагове и сѫдіи. Отъ сѫда не бѣгамы, само тогива обаче, когато извадите отъ ръда на сѫдіитъ и обвинителитъ наши* (Гл. грьц. Кормч.). Въ този случай ся очековаше по-безпристрастны да бѫдѫтъ: Іерусалимскыя и Антіохійскыя Патріарсы и Кыпрскыя архіепископъ, но отъ тѣхъ само пьрвыя неподписа, а другытѣ като слѣпы грьци не могохѫ до край да противостоѫтъ на насилствата, които имъ направи Цариградскыя патріархъ сосъ грьцкытѣ въ Цариградъ паликарета, и вѣстникарытѣ. Впрочемъ, понеже както е извѣстно антіохійската Цьрква е арапска и владыцитѣ повечето сѫ арапы, за това тѣ прѣди още да ся подпише *опрьдѣленіето* на схизмата бѣхѫ ся изяразили писменно до антіохійскыя патріархъ, че не сѫ съгласны да ся обвинятъ въ нѣщо противъ вѣрата. Патріархътъ обаче като грькъ увлече ся и подписа, но подирь и подписаніето тутакси оныя истинны архыпастыри на Цьрквата, която быде основана отъ Ап. Петра, ся протестовахѫ противъ подписованіето на патріарха си като увѣряватъ, че Българытѣ не сѫ заслужили това постыдно име. Всичкытѣ вселенскы и помѣстны Събоpы когато сѫ имали прѣдъ очи да разглѣдатъ нѣкоѭ ересь или схизмѫ вынагы испытовали причинителитѣ на крывото ученіе,— най-учтиво и отеческы сѫ гы увѣщавали да ся откажатъ отъ заблужденіето си, и когато вече съ упорство остановали въ мнѣнията си, тогива гы провозгласавали за таквы. Понеже реченното сборище не постѫпи тъй съ насъ, то съ това показа че освѣнъ дѣто не е канонически по даже че е разбойническы както онзи въ Ефесъ подъ прѣдсѣдателството на Діоскора. Схизмата, коѭто провозгласи сборището, сама по себе за Българытѣ съвсѣмъ нѣма си мѣстото, тя прилича на грьцитѣ, както ще видимъ, зачтото быде провъзгласена отъ тыя наши противници съ единственното намѣреніе да раздѣлѭтъ народа ни на противоположны партіи и да го тури въ едно трудно положеніе въ отношеніе къмъ правителството и къмъ другытѣ православны Цьрквы, които не рачихѫ да земѫтъ участіе въ това разбойническо сборище. Тая цѣль во врѣдъ на народа ни не ся роди тутакси въ главытѣ на това сборище, тя ся диктова нему отъ всичкытѣ грьци — глуповы патріоты. Това ся подтвьрждава отъ слѣдующитѣ фактове. Единъ грьцкы календарь, напечатанъ въ Аѳина прѣзъ 1871 за 1872 година забѣлѣжово, че на 14 Септемврія прѣзъ 1872 ще бѫде вѣроисповѣдна схизма. Ще рече, че атинскытѣ дипломаты отдавна рѣшили да принудатъ бывшето сборище за да провозгласятъ Българытѣ схизматици. Съ тая цѣль и быде испратенъ изъ Елада въ Цариградъ по това врѣме и сирскыя Митрополитъ Г-нъ Александръ Ликургъ, *) който и другъ пѫть

*) Н. Прѣосв. е родомъ отъ островъ Само, учился е въ Нѣм-

бѣше дохождалъ тука натоваренъ безъ сѣко съмнѣніе, съ порученіе да насърчава патріаршіятѫ противъ Българытѣ. Още прѣзъ зимась и прѣзъ пролѣтьтѫ всичкытѣ почти грьцкы вѣстници прѣдизвѣстихѫ за провозглашеніето на схизмата, а когато ся бѣше собрало соборътъ вѣстницитѣ и раздраженната отъ нихъ грьцка публика настойчиво трѣбоваха отъ собора провозглашеніето на схизмата, което той и направи въ тѣхнѫ угодѫ, а не че си имаше мѣстото, за това и не ся счита канонически. Буйството на простонародіето въ това отношеніе много поддьржахѫ и нарочно съставенытѣ и испратены до патріарсытѣ за да искатъ настоятелно да стане схизмата. Ето отъ дѣ ся ржководи и просвѣщава реченното сборище, а не отъ Духа Святаго както дьрзае то да казова въ *ороса си*. Не е ли това хула противъ Духа Святаго? — И тъй по вліяніето и трѣбованіето на грьцкыя народъ *) фанаріотското духовенство провъзгласи схизмѫ безъ да помысли колко тежко ще бѫде то осѫдено на второто Христово пришествіе и въ безпристрастната исторія въ бѫдѫщето както и цѣль свѣтъ вече го укорява—Православныя и неправославныя.

ско въ университетытѣ на Хала, Лайпцигъ и Берлинъ. Близкы сношенія е ималъ сосъ Калвинистытѣ, прѣдъ които единъ пѫть былъ ся изразилъ противъ една православна символическа книга, поради това, бывшія тогива въ Берлинъ при Руската Цьрква свѧщенникъ Василій Полисадовъ нарочно бѣше написалъ еднѫ брошурѫ за да покаже колко този человѣкъ ся е отклонилъ отъ Православіето. Сѫщыя Прѣосвященный прѣди двѣ годины като ся врьщаше отъ Ливелпулъ, дѣто бѣше отишелъ да освѣти цьркѫ, въ единъ нѣмцкы градъ при разговора съ нѣкои учены протестанты казалъ: Человѣкъ има двѣ вѣры, една лична, и друга за прѣдъ публиката (?!). Въ Аѳинскыя университетъ когато прѣподавалъ Богословскѫтѫ Енциклопедіѫ, изразилъ былъ неправославно мнѣніе за Св. Писаніе, за което ученицитѣ му го обадихѫ на мѣстныя Синодъ, който и го повыка прѣдъ себе си на испытъ. Ето каквы сѫ поборницитѣ на Православіето у грьцитъ!

*) По желаніето и трѣбованіето на народа и нашитѣ Старци служихѫ на Богоявленіе. Но като сравнимъ трѣбованіята на

Българското духовенство и Българскыя народъ не сѫ заслужили постыдного названіе на схизматикъ, напротивъ грьцкото духовенство и грьцкыя народъ заслужихѫ повече отъ колкото името схизматици. Зачтото Схизмата е единъ грѣхъ противъ вѣрата, а Българытѣ като не сѫ измѣнили нито има да измѣнѫтъ нѣчто въ вѣрата не могѫтъ ся нарѣ таквы, напротивъ грьцкото духовенство и грьцкыя народъ като отричатъ на другытѣ народы свободѫтѫ и равенството въ Христіанството, възставатъ противъ цѣльта на Евангеліето, ввождатъ язычество въ него. За по-обстоятелно разкрытіе на положеніето нека видимъ что е схизма, какъ ся изражава за нея Св. Писаніе, каквы схизмы намирамы въ исторіята согласно съ понятіето за нея, да сравнимъ всичко това съ народното ни желаніе за да видимъ дѣйствително ли не смы заслужили това постыдно названіе. Послѣ да видимъ врьхъ какво начало основано реченното сборище провъзгласи схизмѫтѫ, и това начало въ какъвъ смыслъ ся зима въ Св. Писаніе и въ какъвъ го зима сборището. Отъ сравненіето на всичко това ще видимъ че не Българытѣ сосъ духовенството си, а грьцитѣ съ духовенството си заслужватъ името схизматици и даже повече отъ колкото схизматици.

Подъ думѫтѫ схизма (расколъ, раздѣленіе) въ цьрковныя языкъ ся разумѣва отдѣленіе отъ цьрковното единство, слѣдователно отъ единството на вѣрата по причина на несогласіе въ мнѣніята относително до нѣкои частны цьрковны прѣдметы безъ нарушеніе на общитѣ основанія на вѣрата. Согласно съ това и Св. Василій Великый тъй опрѣдѣлява схизмѫтѫ заедно съ ереся: (Древнытѣ), казова

нашія народъ сосъ трѣбованіята на грьцкыя намирамы че на пьрвыя сѫ законны, и вообще постѫпката на Бъл. народъ по въпроса бѣше си умѣстенъ и законенъ, а на вторыя, беззаконны, зачтото грьцкыя народъ насили сборището да направи единъ постѫпъкъ противъ вѣрата въ соблазнъ на цѣлъ свѣтъ, а нашитѣ Старци извьршихѫ онова, което вѣрата и благочестіето изискуваха и имъ го налагаха.

той, нарѣкли еретици оныя които съвършенно сѫ ся отвърлили и въ самата вѣра сѫ ся отчуждили, а схызматици оныя, които сѫ ся раздѣлили въ мнѣнията за нѣкои църковны прѣдметы и за въпросы които допущатъ увраченіе (духовно) (Кн. Правос. до Амфил. пр. 1). Това е опрѣдѣленіето спорѣдъ нравственното Богословіе на Прот. П. Солярскый. А Св. Писаніе ето какъ ся изражава за схизмата и схизматицитѣ: „Духъ явственнѣ глаголетъ, яко въ послѣдняя врѣмена отступятъ нѣціи отъ вѣры, внимающе духовомъ лестчимъ и ученіемъ бѣсовскимъ. Въ лицемѣріи лжесловесникъ, сожженыхъ своею совѣстію возбраняющихъ женитися, удалятися отъ брашемъ, яже Богъ сотвори въ снѣденіе со благодареніемъ вѣрнымъ и познавшимъ истину (1 Тим. 4. 1—4.) Блюдитеся отъ псовъ, блюдитися отъ сѣченія . . . . мнозы бо ходятъ, ихже многажды глаголахъ вамъ, нынѣже плачя глаголю, враги креста Христова, имже кончина погибель (Филипс. 3, 2. 18). Молюже вы братіе блюдитеся отъ творящихъ распры и раздоры кромѣ (противъ) ученія, емуже вы научистеся и уклонитеся отъ нихъ. Таковіи бо Господеви нашему Іисусу Христу не работаютъ, но своему чреву: иже благими словеси и благословеніемъ прелщаютъ сердца незлобивыхъ (Рим. 16, 17 и 18). Тѣ, спорѣдъ Ап. Іуда сѫ отдѣляюще себе отъ единости вѣры и сутъ тѣлесны, духа не имуще (ст. 19) изаради това тѣ ако отъ насъ и изыдоша, но не бѣша отъ насъ аще бы отъ насъ были, прѣбыли убо быша со нами, но да явится яко не суть вси отъ насъ.“ (1 Іоан. 2, 19, сн. Гал. 1, 6—7, 4, 16, 5, 13. 1 Кор. 1, 112). И тъй спорѣдъ С. Писаніе Схизматици могѫтъ ся наричѣ оныя, които сѫ отстѫпили отъ вѣрата, псы, врагы на Христовыя крьстъ, раздорници, прѣлъстници человѣци които работатъ на своето чрево, противници на ученіето, оныя, които съ добры думы измамуватъ простодушнытѣ въ своитѣ вѣроисповѣдны заблужденія и прч, съ една дума человѣци, които само по име сѫ были Христіане, за това и не сѫ были отъ насъ. Оставамы на читателя да размысли и сравны приведеннытѣ мѣста отъ Божіето слово сосъ желаніето и поведеніето на народа и духовенството ни въ отношеніе къмъ трѣбованията на възстановленіето на Църквата ни. Нека направи заключеніе: има ли поне на тънко влакно да е согрѣшилъ народътъ и духовенството ни противъ вѣрата и благочестіето?— Не, отнюдъ не!

Нека прѣминемъ и къмъ исторіята. Въ третото столѣтіе въ Карѳагенъ ся появила слѣдующата схизма. Нѣкоиси Филицисимъ и Фортунатъ, които оставили своя Епископъ Кипріана и съставили общество подъ име горна Църква зачто ся собирали на еднѫ горѫ близъ Карѳагена за Богослуженіе, което извършавали *съ особенны нѣкои обряды, чужды на Православната Църква.* Причината на тѣхното отдѣленіе было това, че тѣ намирали твърдѣ строгы мѣркытѣ, които Св. Кипріанъ употрѣблявалъ когато пріемавалъ въ Църквѫтѫ падналытѣ. Въпросътъ слѣдователно ся касаялъ до таинството на покаянието и обряды църковны. Друга. Римскыя пресвитеръ Новатіанъ напротивъ намиралъ твърдѣ снисходителны исправителнытѣ мѣркы, които употрѣблявалъ Римскыя Епископъ Карнилій за кающитѣ ся. Той, Новатіанъ, училъ, че оныя, които сѫ паднали въ грѣхъ подирь крьщеніето сѫ умрели за Църквата и за това трѣба да ся отлучаватъ отъ църковното общеніе колкото и да бы было искренно тѣхното раскаяніе, както и оныя, които нарушили обѣтытѣ на крьщеніето съ грубы грѣхове. Църквата като общество состояще отъ явно чисты, не може да търпи въ своитѣ нѣдра ничто нечисто, както и изново не може да гы пріимува и подирь принесенното отъ тѣхъ покаяніе.

Тыя двѣ схизмы сѫ достаточны за примѣръ, а за другы които сѫ ставали въ Западъ, излишно е да ся простирамы. Стига само да напомнимъ за великата нарѣчена Схизма, която стана между Въсточната и Западна Църквы. Главната причина тука было отъ пьрвомъ скрытото желаніе на Италіанцитѣ и на Византійскытѣ грьци да имѫтъ едны надъ другы прѣимѫщество въ Църквата въ полза на народность. Това поне нѣкои си искатъ да видатъ въ византійскытѣ историци. Тѣ искѫтъ да кажѫтъ, че тогивашнытѣ византійскы

политици сѫ желали схизмѫтѫ за да избавятъ Еллинизма. Цариград. духовенство тъй ли е мислило тогива, както сегашното сборище не можемъ подтвърди. Навѣрно обаче знаимъ, че Патріархъ Фотій и подирь него Керуларій и Българскыя въ Охридъ Патріархъ Левъ, справедливо изобличихѫ Западнѫтѫ Църквѫ въ много заблужденія не само схизматическы, но даже и въ еретическы наприм. за исхожденіето на Духа Святаго и отъ Сына, главенството на Папата и прочая.

И тука оставамы читателя да поразмысли имали нѣчто сходно въ желаніето на народа ни сосъ понятіето на приведеннытѣ схизмы. И тука безъ сѣко съмнѣніе ще отговори: не! Какво поиска Българскыя народъ? Отъ първомъ поиска да си има владыци отъ себе, избираемы отъ себе, безъ да изобличава грѣцкѫтѫ въ Цариградъ Патріаршіѭ за святотството; а понеже тя нарочно не рачи да испълни това справедливо желаніе искренно, и понеже тя и самытѣ Българы владыци колкото бѣше ржкоположила тогива насиляваше гы да бѫдѫтъ просты агенты на користолюбивытѣ нейны планове, и понеже повечето отъ тыя владыци бѣхѫ само по име Българы, а на дѣло чиста фанаріотска отхрана, образованіето на които е състояло повече въ единъ грьчески прочитъ, и които съ голѣмо затрудненіе и недоволствіе сегисъ-тогисъ и то съ корыстолюбива цѣль сѫ прочитовали по нѣщо на народныя си языкъ; по тая причина народътъ прибави да иска прѣдъ Правителството и независимость за своитѣ владыци — независимѫ отъ Патріаршіята Църквѫ, таквѫ, каквѫто си е ималъ прѣди 105 години, коіѭто Цариградскытѣ патріарсы: Митрофанъ третій въ 157 Търновскѫтѫ, а Самуилъ Ипекскѫтѫ и Охридскѫтѫ въ 1766—1767 години уничтожихѫ противъ ясното запрѣщеніе на цьрковнытѣ правила за великѫ вещественѫ печелбѫ на реченната гр. Патріаршіѭ както е забѣлежено въ нейнытѣ Кодиксы. Въ прѣдишнытѣ си членове ный доказахмы, че и въ случай ако бы нѣмали историческы правдины спорѣдъ естественното и священно право и спорѣдъ 31 ап. правило

имамы пълно право да си имамы самостоятелнѫ народнѫ Църквѫ. Какво прѣстѫпленіе, какъвъ грѣхъ противъ православната вѣра има въ това законно желаніе на Православныя Българскый народъ? Ако въ това желаніе дѣйствително има грѣхъ противъ вѣрата и за това грьцката Патріаршія нарича Българскыя народъ и неговото духовенство схизматическы, то въ този случай спорѣдъ това нейно опрѣдѣленіе трѣба да ся считатъ схизматическы и другытѣ православны народы: първо грьцкыя зачтото има независимѫ въ Еллада Църквѫ, Сърбскыя, Влашкыя, Сирскыя и Арабскыя народы зачтото имѫтъ свои Църквы. Това е малко. Понеже Св. Апостолы въ посланіята си и сосъ 34-то свое правило утверждаватъ народны Църквы, когато казоватъ: *владыцитѣ на сѣкы народъ да припознаватъ* (между себе си) *за прьвъ едного* и проч.— то и тѣ (просѫ извиненіе за неприличното израженіе) сѫ схизматици спорѣдъ грьцката Патріаршія. Не мыслили тя да прокьлни и тѣхъ зачтото сѫ написали това правило. Ахъ кощунство, кощунство грьцко! . . . .

И тъй като нѣма ничто противно на вѣрата въ това наше желаніе, то ный отнюдь не смы заслужили такво постыдно наименованіе, нито пакъ реченното разбойническо сборище имаше право да провозглашава другытѣ схизматици, зачтото, както казахмы, то не можеше да прѣдставлява мнѣніето на всичката вселенска Църква зачтото и само не е бѣ каноническо. За това и опрѣдѣленіето му не само нѣма каноническѫ силѫ, но даже прѣдизвыка до ушитѣ смѣхъ въ образованыя свѣтъ и велико прѣзрѣніе у Българскыя народъ, който вмѣсто да ся раздѣли, както желаеше сборището да направи сосъ тая схизма, напротивъ повече и по-дьрсто ся соедини и забиколи духовенството и Екзарха си въ пукъ и стресканіе на исконнытѣ му врагове грьци.

Като не може да намѣри сборището че смы сгрѣшили противъ вѣрата то какво начало измысли за да ны провозгласи схизматици основано врьхъ него? Началото на народность или разликѫ на народность въ Христіанската Пра-

вославна Цьрква. Грьцитѣ заедно съ реченното сборище казоватъ че въ Цьрквата не може да бѫде разлика на народность, а понеже Българытѣ споредъ тѣхъ ввождатъ таквѫ разликѫ, която е противна на единството на Цьрквата, то трѣба да ся провозгласятъ схизматици. И наистина правенѣето разлика на народы въ Христіанството или въ Православи. Цьрква е противно на равенството и на свободата на народытѣ въ него, а понеже Іисусъ Христосъ подарява свободѫ и равенство въ Цьрквата Си на всичкытѣ народы и плѣмена безразлично, то нарушительтъ на това равенство и свобода прави грѣхъ противъ духа и цѣлта на Евангелѣето, за това той като противникъ на Евангелѣето не само, по дѣломъ, може да ся провозгласи схизматикъ и еретикъ, но даже язычникъ и антихристъ. Въ прѣдишинытѣ си членове (III) казахмы че грьцката Патріаршія и гр. народъ ввождатъ въ Цьрквата плѣменно различіе а не Българытѣ. Пытамы сега на кого ся прилега това постыдно названіе: На Българското духовенство и народъ или на грьцкото духовенство и на грьцкыя народъ?

За да разберемъ това по-добрѣ нека ни е позволено да ся обърнемъ по-напрѣдъ къмъ разкрытіето на онова, за което сега казахмы, именно за цѣлта на Евангелѣето спрямо язычеството.

Древныя языческы міръ за да създаде блаженство за человѣка сосъ своитѣ срѣдства стремился да сосрѣдоточи всичкытѣ народы и тѣхнытѣ власти въ едни ржцѣ, да състави всемірно владычество подъ единъ волѭ и тѧзи воля да ся припознае за лична и видима прѣдставителница на Божеството. Стремленіе по което виждамы въ Александра Великаго. Римската дьржава сполучи въ лицето на цесаритѣси. Новоходоносоровото и на Римскытѣ императоры самообоженіе сѫ достаточны доказателства на това. Въ тая срѣдоточна воля трѣбало тъй да рекѫ да ся слива сѣка лична и народна воля и, въ слѣдствіе на това, народното лично съзнаніе трѣбало въ нея да ся губи заедно съ правдинытѣ си противъ цѣлта на Създателя, който сътвори человѣка по

образу и по подобію Своему, свободно, като разумно сѫщество да ся развива подъ зависимость отъ безусловната прѣдобра и свята Негова воля. Раздѣленіето на человѣчеството на народы съ особенны языци е едно божественно дѣйствіе при столпотворенѣето противъ горното стремленіе, а въ назначенѣето на Еврейскыя народъ като особенъ при излизанѣето му още изъ Егыпетъ показовася началото на народытѣ не въ языческы смыслъ, а въ духа на Бож. Откровеніе, но който не трѣба нито да ся сливатъ тъй да рекѫ химическы или механическы, нито пакъ да има прѣобладаніе единъ надъ другы зачтото всичкы сѫ равны прѣдъ Бога, Създателя и Бащата на всичкытѣ, за това тѣ трѣба да ся соединяватъ и сливатъ въ любовьта и славословіето къмъ Свойя Създатель.

Еврейскыя народъ обаче не остана вѣренъ на това Божіе прѣдопрѣдѣленіе. Той исполѣ развратенъ зелъ да приписова на себѣ си прѣимѫщество и исключително право на наслѣдство на Божіето Царство, а другытѣ народы прѣзираше като гнѫсны. Св. Ап. Павелъ възстава противъ тая Еврейска надменность като казова: *или Богъ е Богъ само на Іудеитъ? а не и на язычницитъ? наистина и на язычницытъ е* (Рим. 3, 28). Между языческытѣ народы най гордъ и надменъ народъ былъ Елленскыя. Грьцитѣ считали себе си най образованъ народъ и спорѣдъ тѣхъ, който не былъ грькъ считали го варваринъ, дивакъ. Грьцкото образованіе заедно сосъ идолопоклонството быстро ся раздавало и въ другытѣ народы, така чтото ако философіята грьческа отъ една страна несезнателно е подготовляла този народъ къмъ Христіанството, отъ друга идолопоклонството искусно прѣподаваемо и гордостьта на този народъ повече спѣнкы сѫ приготовлявали на разспространенѣето на Христіанството. За това когато Апостолытѣ: Андрей и Филипъ извѣстили на Іисуса Христа, че нѣкои си елины искатъ да дойдатъ при Него да Го видатъ, тогива Той каза: *прійде часъ да прославится сынъ человѣческый.* И тутакси зе да говори притчѫ за зьрното пшенично, кое-

то ако остане само по себе никавъвъ плодъ не дава, а ако ся вьрли въ землята ще даде много плодъ. Като да казова съ другы думы: този народъ, като пріиме Моето ученіе, и съвьршенно ся откаже отъ своитѣ убѣжденія и гордость, и съ това като ся дигнѫтъ много спънкы на разпространеніето на Евангелїето, тогива наистинѫ ще ся прослави Сынъ человѣческый. Ако и да ся покрьсти този народъ послѣ, но не може съвьршенно да ся откаже и отъ своитѣ языческы убѣжденія. За това Св. Отци тщателно сѫ ся старали да го отклоняватъ отъ чтеніе на языческытѣ му книгы, да истребляватъ сѣкы языческы памятникъ. За това въ сочиненіята на Св. Отци думата „Еллинство е тождественна съ идолопоклонство, и Еллинъ съ думата идолопоклонникъ.“ Цѣльта на Св. Отци почти бѣше ся достигнала, но когато въ 16-ыя вѣкъ хуманистытѣ зехѫ да разработоватъ сѣкы писменъ памятникъ особенно грьцкытѣ, тогива грьцитѣ още по-ревностно зели ся да изучаватъ древнѫтѫ си книжевность, и особенно когато Правителството имъ устѫпи единъ жгълъ на независимость, за това ся възобнови пакъ въ главытѣ на грьцитѣ древныя языческы духъ и гордость. Тая грьцка языческа гордость дойде най-сѣтнѣ та ся сблъска и сосъ ненавистныя тѣмъ народъ Българскый. Въ гнѣва си тыя горды грьци сега вече въ послѣднато съ насъ борба зехѫ да утвьрждаватъ чрѣзъ вѣстницитѣ си че Еллинство и Христіанство сѫ нѣща тождественны, Православіе и Еллинство сѫ едно, слѣдователно който е противъ грьцитѣ той е и противъ Православіето, съ една дума тѣ пакъ ся върнахѫ въ праотеческото си языческо което претендироватъ да го сліѭтъ съ Христіанството както отстѫпникътъ Юліанъ, и съ тая нечестива мысль искатъ още да имѫтъ прѣимѫщество во Вселенската Цьрква прѣдъ другытѣ народы, особенно прѣдъ Българытѣ, които най много прѣзиратъ въ надменната си гордость. Св. Ап. Павелъ противъ тая грьцка надменность възстава като казова. *Всичкы ный чрьзъ единыйтъ Духъ ся крьстихмы да смы въ едно тѣло и Іудеи и Еллины, и рабы и свободны*; и всинца въ единъ Духъ

ся напоихмы (1 Кор. 12, 13). *Нѣма* (въ Христіанството) Еллинъ, нито Іудей, обрезаніе и необрезаніе, варваринъ и скиѳъ, рабъ и свободенъ, но все и во всичкы Христосъ (Кол. 3, 11). Зачтото *едно тѣло и единъ Духъ както сѫ призовахте съ една надѣжда на званіето ваше, единъ Господь, една вѣра, едно крьщеніе, единъ Богъ и Отецъ на всичкытѣ, който е надъ всичкы чрьзъ всичкы и во всичкы насъ* (Ефес. 4, 4—7 още 13, 19). И тъй въ Христіанството не трѣба да ся прѣзира и исключава никой народъ, и никой не може да има прѣимѫщество прѣдъ другытѣ, зачтото е единъ Духъ, единъ Господь, една вѣра, едно крьщеніе, единъ Богъ и Отецъ, но при всичко това началото на народность не ся исключава отъ Евангелїето, напротивъ даже ся подтвьрждава. Іисусъ Христосъ къмъ народытѣ испрати св. Апостолы да проповѣдоватъ, както не ся исключава и равенството и свободата равно за всичкытѣ покрьстены и за оныя народы, които ще ся покрьстѫтъ: *нѣсть бо на лица зрѣнія у Бога* (Р. 2, 11). Нека дойдемъ сега къмъ рѣшеніето на казанното сборище. То осѫжда плѣменното различіе въ Цьрквата, иначе осѫжда прѣдпочтеніето на единъ народъ прѣдъ другы въ Христіанството и на наслѣдството на небесното Царство, и това начало прилага върху Българытѣ и върху неговото духовенство, зачтото спорѣдъ неговото мнѣніе Българытѣ ужь ввожатъ плѣменно различіе за това и гы нарича схизматици. Добрѣ.

Подъ думѫтѫ *Цьрква* тука реченното сборище разбира, както на сѣкы е извѣстно, Цариградскѫтѫ Патріаршіѭ, а Ап. Павелъ когато проповѣдоваше и пишеше приведеното ученіе не сѫществуваше ниго Цариградъ нито Цариградска грьцка Патріаршія, а сѫществуваше Христіанство, сѫществуваше едно извѣстно число Христіане, което ся наричаше Цьрква както и сега въ собственъ смыслъ вселенска Цьрква е совокупностьта на всичкытѣ православны Христіане. Ето въ тая послѣднята Цьрква нѣма разлика на народность. Слѣдователно сборището зема съдьржимото вмѣсто съдьржащето, частьтѫ вмѣсто цѣлото, помѣстѫтѫ Ца-

риградскѫ Цьрквѫ вмѣсто вселенскѫтѫ. Това е согласно съ гордостьта, която не иска да глѣда прѣдъ себе си другиго равенъ, за това и поставя частьтѫ вмѣсто цѣлото като цѣло, и като такво туря го подъ своя власть, подъ булото на титла „Вселенскый.“ Въ него грьцката извѣянна тиква иска да накара всичкытѣ народы Христіанскы подъ управленіе на волята на Еллинскыя народъ. А това не ще ли каже че той и сборището ся вращатъ въ язычеството като свиня на блъвотината си и съ него опорочуватъ свѣтлото облѣкло на Христовѫтѫ Цьрквѫ?.... че себе прѣдпочитатъ въ Цьркватa а другы унижава?

ПРИБАВЛЕНІЕ.

Забѣлѣжка върху опрѣдѣленіето на Фенерскыя Съборъ.

Членоветѣ на този Съборъ, които нѣмахѫ каноническо значеніе, казоватъ че ся собрали *въ името на Великаго Бога и Спаса нашего Іисуса Христа.* Когато чеговѣкъ въ Божіето име ся зима да върши нѣчто, тогава той испълнява Божіѭтѫ волѭ, за това трѣба и да сообразява дѣлата си съ тая воля, и съ Неговыя законъ или съ Христіанската любовь. Всичкытѣ Св. пророци и Апостолы съ Божіето и въ Божіето име проповѣдовали откровенното слово Божіе и сѫ го прилагали въ живота на человѣцитѣ, наказовали сѫ и даже сѫ отлучавали непокорнытѣ отъ обществото. Но всичкытѣ тѣхны дѣйствія е управлявала Христіанската любовь и намѣреніето да спечелѭтъ а не да изгубѭтъ души. Сборището напротивъ направи. То не послуша нито най-мало внушенія на Божія законъ и съвѣтытѣ на благоразумны человѣци, а влекомо отъ собственнытѣ и отъ страститѣ на народа си както и отъ желаніе да си отмсти на Българскыя народъ, да го сосыпе и на разваленытѣ му да въздигне своя. Въ името слѣдователно на политическы расчетыизмысли и

провозгласи схизмѫтѫ реченното сборище за да оскорби единъ 7 миліонный народъ, да го зачерни прѣдъ Православнытѣ Цьркви, и да го тури въ трудно положеніе въ отношеніе къмъ Правителството.

Сборището казова че това рѣшава *въ Духѣ Святый*, просвѣщаемо сирѣчь отъ Духа Святаго. Не, не отъ Духа Святаго ся просвѣтихѫ. Интригытѣ на Мора, пуснаты чрѣзъ Негово Прѣосвящ. Сирскыя митрополитъ Г-нъ Александръ, атинскытѣ и цариград вѣстници, а послѣ раздразнената грьцка масса отъ нихъ и отъ нарочито испратены человѣци по механитѣ и по кавенетата противъ Българитѣ, както многозина това забѣлѣжихѫ и серіознытѣ вѣстници го писахѫ, нѣколко комисіи испратены отъ Еснафытѣ до Патріарсытѣ да искатъ провъзглашеніето на схизма за да си отмстятъ на Българскыя народъ, и другы подобны тайны и явны пружины сѫ които просвѣтихѫ сборището да провозгласи онова, което деватьчленна комисія и прѣди 3 мѣсяци вѣстницитѣ бѣхѫ опрѣдѣлили. Какъ дьрзаѭтъ послѣ тыя безбожници да казоватъ че Духъ Святый гы е просвѣтилъ? Ей, казовамы, строго наказаны ще бѫдѫтъ отъ Бога тыя кощунници за тоя неизвинителенъ грѣхъ. Слѣдователно лъжатъ когато казоватъ че ужь отъ сразненіето на нашитѣ дѣла сосъ Евангеліето намѣрили че смы паднали въ неправославіе. Сборището само три засѣданія дьржа и то по единъ или два часа. Кога успѣ да разглѣда на пълно нашитѣ погрѣшкы, та гы намѣри противны на Евангеліето?

Въ име на политическытѣ си расчеты сборището нарича народа ни *лозѫ* на вселенскыя прѣстолъ. *“великоцьрковницитѣ еретици“* съ това израженіе утвърждаватъ, че Българскыя народъ вынагы е былъ и трѣба да бѫде подчиненъ на Цариградскыя грьцкы Патріархъ, за това и никаквы историческы и священны правдины не искѫтъ да му припознаѭтъ косвенно него и прямо духовенството му провъзгласяватъ за схизматици съ цѣль да го истудѫтъ, разслабѫтъ и тъй пакъ да го задьржатъ въ прѣжнытѣ ядовиты покты.

Когато осѫждаватъ нѣкого въ ересь или въ расколъ

трѣба да му покажѫтъ обвинителитѣ противъ какъвъ догматъ погрѣшаватъ. Великоцърковницитѣ не ни показахѫ такъвъ догматъ, а измислуватъ ново ученіе *отрицателно*; че народностьта на Църквата не е пріета. Но, о совръменны фанаріотскы еретици! Кой направи народытѣ? Къмъ безословеснытѣ или къмъ народытѣ Іисусъ Христосъ испрати Апостолытѣ си да проповѣдоватъ? И Апостолытѣ не народни ли Църквы основахѫ (Рим. 16, 5.)? Апостолытѣ не заповѣдахѫ ли: ВЛАДИЦЫТѢ НА СѢКЫ НАРОДЪ да припознаватъ едного изъ себе за главѫ (34. ап. Прав.)? Ще рече че и Апостолытѣ сѫ схизматици спорѣдъ Васъ! о безуміе! о безмысленность! Спорѣдъ началата, на основаніе на конто насъ наричате схизматици, вы сте таквы, зачтото вы не припознавате равенство и свободѫ Христіанскѫ за другытѣ народы, вы исключавате другытѣ народы отъ Православната Църква, а съ това не тѣхъ, а себе исключавате отъ цѣлостьта на Църквата, вы слѣдователно сте ся отцѣпили, вы сте станали схизматици. Но свѣстетеся, покайтеся додѣ имате врѣме.

Великоцърковнйцитѣ и друго прѣстѫпленіе направихѫ. Тѣ подтвърждаватъ че Цариградскыя прѣстолъ е вселенскы. Грьцка лукавщина! Антіохійскыя, Александрійскыя и Кипрскыя архіепископъ пожертвоваха самостоятелностьтѫ на църквытѣ си за угожденіе на Еллинизма. Заедно съ това логическы слѣдова че и другытѣ независимы църквы трѣба да ся подчинятъ на Цариградската. Щѫтъ ли да вникнѫтъ църквытѣ въ тая грьцкѫ хитрость? Видѣщемъ. Наистина за чуденіе сѫ грьцитѣ и тѣхното духовенство. Види ся тыя человѣци всичко жертвовагъ за свои врѣменны интереси: съ вѣра, законъ и Бога ся подиграватъ. Ето зачто още прѣди Христа единъ ученъ Римлянинъ именно Цицеронъ е казалъ: *греки фидесъ, нули фидесъ*,— грьцката вѣра е нула (никаква) вѣра, и прѣди нѣколко вѣкове Рускыя лѣтописецъ Несторъ: Льстиви бо сутъ греки даже до сего дне.“ Лъжци сѫ грьцитѣ и до днесь!

край П.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА